

YÖN

HAFTALIK GAZETE

S. B. F.
öğrencilerinin
yürüyüşü

TÜRKİYE'DE

GELİR

DAĞILISI

(Amerikan Yardım Teşkilâtının
hazırlattığı ilgi çekici rapor)

OKUYUCU'DAN YÖNE

Sosyalist Kültür Derneği Üstüne

Akdevrimden sonra yurt gerçeklerinin uscu bir dil zevde incelenmeye geçilişi, ulusumuzun düşünce yaşamında vardığı önemli bir aşamadır. Özgür düşünce -nin yiğitçe boyatması, yurt nımız için kötümser yarırlardan bizi kurtarma yolunda dir. Bilimin, çağdaş kültür -rün alınışlığı, bu kez ala na konuş özelliğiyle, da ha olumlu bir ortamdır. Batının hukuk ve ekonomi eşitliği içinde gelişmesinin, bilimsel metotlar ve özgür düşünceye sıkı sıkıya ilintili olduğu bir gerçektir. Bilim her şeyden önce tarafsız ve evrenselidir. Barış yolumdaki gelişmelerde, kül -tür sanat ve teknik alışverişi vazgeçilmez ana kavramlardır. Bütün ak düşünü dileri soyludurlar. İnsanlığın hizmetinde olamayan gelişmelerin uygar bir değeri yoktur.

Ötedenberi ulusumuzun bir çıkmazda çırpınıp kalmasının ana nedenlerinden biri, bize dıştan gelen düşü nâ dizileri, öğretiler ve ye niliklerin geliş-yeri özelliklerine göre değerlendirilme si sakatlığıdır. Batılıların ekonomik gelişmelerde kut ladıği, Ekonomik Plânlama Düşüncüsü, ilginçtir ki Çin den alınmıştır. Çin'den gelecek pirincin renginin, kırmızı olacağı beyinleri bu landırmamıştır. Bu çeşit gelişmeler pek ilkeldir. Bu gün bizde de anlaşılabilir plânlama düşüncüsü, varabildiği miz uygar bir aşamadır.

Yurdumuzda geçen Son bahardan bu yana Sosya -lizm, korkunç bir kavram olmaktan çıkmıştır. Bugün serbestçe bu konuda tartışmalar yapılabilmektedir.

Bugün yurdumuzda da Ortaçağ düşüncüsü savunur larının sert çıkışlarına kar şı Sosyalizm, bir düşünce akımı durumuna gelmiştir. Bu yolda ilk gelişmeler, Yön gazetesinin geçen yıldan bu yana yaptığı yayın lar ve Ankara'da kurulan «Sosyalist Kültür Derneği» olmuştur. Derneğin kurulu şu Türk düşünce hayatının. Çağdaş çizgiye ulaşma yeti sini göstermiştir. Sosyalist Kültür Derneğinin kurucu -larının adlarına bakarsak önemli hukukçu, iktisatçı ve gazetecilerimizi görüyo -ruz. Çeşitli siyasal partiler den milletvekili ve senatör lerin kurucu üyeler arasında da olması dikkatimizi çek mektedir. Basından izledi ğimize göre, derneğe olağan üstü bir ilgi gösterilmekte ve siyasal partiler içinde kaynaşmalar yaratan geliş

meler, ileride kurulacak o lan sosyalist anlayıştaki bir partiye derneğin öz olabile ceği sansız vermektedir.

Derneğin amacı tüzükte «Emeği toplumun temel de ğeri sayan Sosyalist Kültür Derneği, her türlü sömürü cüllüğü ortadan kaldıracak olan gerçek bir demokrasi düzeninin kurulması için ge rekli koşulları bilim ışığı al tında inceler. Böyle bir dü zenin kültür temellerini a raştırır ve yayılmasına ça lışır.» olarak gösterilmiştir.

Daha kuruluş zamanında, çeşitli illerden şubeler aç mak amacıyla merkeze ya pılan başvurular, derne ğin gerçek bir ihtiyaca ce vap verebildiğini göstermek tedir. Yarının Türkiyesinin ana sorunlarını bilimsel açı dan açıklığa getirecek olan bu dernek, lüksüllüğünün dışındadır. Batılıların ilgi lerini üstümüze çekecek de ğerde bir kurumdur.

Derneğe üye olma - çıkar ma konusunda seçilen şekil, kültürel çalışmalarda önem verilmesi gerekli, erdemsel değerlerle ve sorumluluk duygusunun önemiyle ta nımlanabilir.

Ana sorun olarak karşı mıza dikilen Türk Sosyaliz minin ilkeleri konusunda Sayın Şevket Süreyya Ayde mir'in Yön'de yayımlanan muhtırası ilginçtir. Bu aras tırmada öz olarak ana ilke ler, Antikapitalist ve Anti -emperyalist çerçevede sos yal bir devlet anlamı şek lindedir. Halkçılık, Atatürk barışçılığı ve laikliği dikka te alınarak, emek kavramı nun açıklığa kavuşturması, dil, tarih, kültür işlerinde ta türk ulusculuğu, ileri bir devletçi düzen çıkış çizgisi olarak gösterilmiştir.

Sosyalist Kültür Derneği nin yine Yön gazetesinde yayımlanan ilk bildirisi, Sos yalizmi şu şekilde tanımla mıştır: «Toplum refah ve saadeti için fert ve zümre çı karlarının üstünde tutan bir dünya görüşünden ha

reket eden bunu gerçekle ş-tirmek üzere halka dayanan ve halka yönelen bir top lum düzeni kurmak amacı nı benimseyen, bu düzeni kurmak ve yaşatmak için, memleketteki sosyal ve ik tisadi münasebetleri bilimsel bir görüşle açığı içinde in celeme ve akılcı esaslara gö re düzenleme yolunu seçen, bir düşünce ve davranış sistemidir.»

Dernek, Türk Sendikacılı ğı, çalışanların haklarının korunması konularında ça balara ve toplumun üstün olan emeğin kutsallaşma -sında çalışmalara ışık tuta cak güçtedir.

Bu yeni gidğin ulusal ko şullara uydurulması konu sunda, öz olarak Atatürkçü lüğün çıkış çizgisi kaoul e dilisi, Derneğin kuruluşun da ard düşünüler arayan buğnaz safasatalara yeter bir şamar olsa gerektir. Horoz laşma ve nefes darlaşma rı içinde bulunan faşist ki rırdanmaların çıkartkan -ları, faşizmin bilimsel bir öğreti olmadığını bilmekte -dirler. Toplum ve düşünce yaşamımızda bu sancılar yaratılanlar, küçük çıkarları uğruna, tarih yorganından başlarını çıkarmaktan kor kanlardır. Bir evrensel atı lış vardır. Bir çağdaş felse fe ve onun üstüne kurulu bir çağdaş kültür vardır. Türkiye her ileri atılışlarda olduğu gibi bunların dışın da kalmaz. Bugün küçük çıkarlara konu edilen Türk düşünce yaşamındaki ilkel olaylar, güldürü sanatına ham madde olmaktan öteye geçemez. Bunca faşist kavra mına eğilmemizin nedeni, ulusal koşullar içinde, se çilecek yolun uscu anlayışa ve çağdaş eğilimlere uyma sı dileklerimizden başka bir anlam taşınmaz.

Sosyalist Kültür Derneği nin, Toplum sorunlarını zım, bilimsel metotlar ve bü tünçü bir anlayış içinde gösterecekleri çözümlene

çabalarını daha şimdiden kutularım.

Erol TEMELKURAN

Tütün konusunda gerçek

54. sayısında «Tütün Du manı» başlığı altında, sa yın Kocagöz'ün yazısını okumış bulunuyorum. Sa yın Kocagöz, hadiseleri sade ce dıştan müşahede etmiş. meselenin nedenini pek araştırmamış. Mamefih 15 Ocak 1962 tarihli «Vatan» da intihar eden yazısı, maalesef hakikatin ta ken dışıdır.

Hadiseleri bizzat yakın dan takip etmiş olmam sıfatıyla şunları söyleyebi lirim: Tekel'in verdiği baş fia tı, neden bütün tüccarlar beğenmediler, yüzlerce lira harayıp, Başbakanı, vekil lere telgraflar çekip özel sektör baltalanıyor, memle kete döviz girmiyince» den di.

Bu seneye kadar, tütünü 7 - 8 liradan almaya alış mış olan tüccar, bu sene yüksek fiattan almaya ya rınmak istemedi. Neden? Çünkü bu sene yarım mil yon değil de 200 bin kâr edecekti. Niçin ceplerine her sene bu kadar para girerken, bu sene daha az girelsin?

Dediler ki, «12 - 13 lira dan tütünü almak, intihar dır. Amerika 1.50 dolar (13.50 TL.) veriyor. Bunun masrafları da var, ziyan ederiz.»

İlk günlerde Ege'de, hiç bir tüccar, mübayaada bu lunmadı. Hükümetin karar ını beklediler. Anlaşılan, hükümet bu meselede karar lı idi. Verdiği fiyatı değiştiri medi. Aradan günler geç tikçe, baktılar ki papuç pahalı, ben almamam baş kası alacak; az kâr etme pahasına, yine de mübayaa da bulundular.

Haniya zarar ederdimiz? Haniya çalgınlık olurdu? Zarar etme pahasına aldı nız, bir çalgınlık yaptınız demek! Ne kadar da kövü yü düşünüyormuşunuz, ne kadar da memleketsevermişiniz!.. Son günlerde yapılan mübayaalarla Ege'deki bütün tütün, aşağı yukarı satılmıştır.

Hakikatler böyle olmakla beraber, sayın Korkut Efo nin tek elden ihraç etmek amacıyla kurmak istediği federasyona şiddetle muha lefet ediyordur. Hükümetin bu meseleye el atarak, bir an evvel halletmesi bütün tütün müstahillerinin eme lidir.

T. HASTURK (İzmir)

Tarım Bakanına açık mektup II.

Sayın Bakanım bu mektu bında köyün içinden dışın dan, tarım ekonomisinden bahsedeceğim.

Önce çok yakından ilgili bulunduğum çiftlikten söz açmak istiyorum. Geçen se ne çeltik, gördüğüm göreceği en yüksek pahaıy buldu. 200 - 220 krs. civarında alınıp satıldı, çeltik yapan köylünün yüzü güldü. Fiat

lar ...yle giderse işlerimizi yoluna koyarız dedik Yer altından yer üstünden su kaynakları araştırdık. Bo ca grip motor aldık görül memiş bir çalışma ile çoluk çocuk genç, ihtiyar avlarca sabahdan akşama; toprakla, çamurla, su ile, kurakla da ha doğrusu doğa ile savaş tık.

Tarım teknisyenliği 325 kuruştan tohumluk teklif et ti. Alan oldu, almayan oldu Yaz geldi kurak oldu; tan rıdan dedik, güz geldi yem çeltik çıktı. 100 kuruştan yukarı alıcı bulamadık. So nuç doğanın gazabı bizim başımızda, yüzde 50 zarar mıza çalışan fiat politikası bizim başımızda olunca emeklerimiz boşuna gitti Devlet ürün fiatlarında istik rar sağlamalı, bugün çab sanın yarın eline ne geçeceği ni bilmelidir.

Hayvancılık deyip at yetiştiriyoruz. Elimize geçen para masrafını ödemiyor Futbolda, ilimde, bilimde demokraside Avrupalı olu yoruz Bir manda, bir de sığır derisi satıp ikisinin parası ile bir ayakkabı ala mıyoruz. Oysa 10 yakkabı veren iki derinin bedeli ile 4 - 5 ayakkabı alabilmeliyiz Kümes hayvanları ve ürünleri de diğerlerinden farklı değildir.

27 Mayıs andacı yöce Ana yasamız var açıp bakıyoruz: Madde - 45. Devlet çab şanların, yaptıkları işe uy gun ve insanlık haysiyeti yarayan bir yaşayış seviyesi sağlanmalarına elverişli adı letli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır

Madde - 52. Devlet tarım ürünlerini ve tarımla uğra şanların emeğini değerle -direrek için gereken tedbis leri alır, diye yazıyor

ma bu konuda hiç bir ciddi tedbir alınmamıştır. Yine güney komşumuz Suriyede 1 kg. et 25 T.L. sı, 1 koyun 600 T.L. sına işlem görü -ken, bizim köyde 1 kg. et 3 - 4 T.L. sı, 1 manda 450 T.L. sına yukarı geçmiyor.

Emeğimizi değerlendir mekten vaz geçtik, her yıl değerinden daha da kaybe diyoruz. Ürünlerimiz yok pa hasına giderken kullanma» zorunda olduğumuz mantul mallar tersine yükseliyor Her çeşit zamlar, döne dola şa bizim sırtımızdan» çıkı yor. Biz 20 milyon küçük çiftçi de aksine bu merka ntalist ekonomiye dayanabı liyoruz. Her halde büyük Atatürk «Hakkiki efendimiz üretici köylüdür» derken bu meziyetimizi kestiriyor du.

D.P.T. nin açıkladığına ş re; tarım sektöründe çab

şanların yıllık geliri 950 TL sıdır. Nüfus başına tarım dışı gelir ise bunun 3 misli dir. Oturduğu yerden mil yon kazananlar da hesaba katılınca; geçim hadlerinde ve kazanç oranlarında sos yal adalet ilkelerini uygula mak lazımdır.

Tarım demek, fiat demek tir. Tarım ekonomisi bu günkü perişan halinden çı karılıp, çalışanın emeğini karşılıyacak ve insan hayatı yetine yararlı bir hayal rülmalıdır. Bunun tek ga rantisi; çiftçi birlikleri ve üretim kooperatifleridir. Devlet bunların kurulması na kolaylık göstermelidir.

Topraklarımız değerlendir ilirse, bu cennet vatanda gül gibi barınırız diyoruz. Mamefih geliş güzel kul» nımasına da göz yumuyo ruz.

Eskiden dedelerimiz çift liklerin, yarısını ekler, diğer yarısını nadasa bırakırmış. Sonra nüfus çoğalmış yarı sı yetmez olmuş, babaları mız hepsini ekmişler daha sonra o da yetmemiş. Baş lanmış mer'a ve orman te cavüzleri. Tecavüz, tecavüz derken o da son haddi bulmuş. Toprak aynı top rak, biz hala çoğalıyo-

Hem kendimize hem de yeni doğan % 3 lere yaşa mak olanağı hazırlamak zorundayız. Fabrikaya git sek, iyi ama bizim sanayi her yıl daha da artan işsiz liğe ayak uyduramıyor ki. Bir faşist dairenin içine tr kılmış kalmışız. Dışına çık çıkamazsın. İçinde de yazlık ürün yapıyoruz. O da bize yetmiyor. Kışın boş bıraktı yoruz. Üzerinde sığırlar, mandalar ve koyun sürüle ri doluyor. Anızını vıyor, bastıkça toprağı sıkıştırı yor. Toprak fiziki yetene ğini kavbediyor. Sonunda daha az ürün veriyor, biz sefil kalıyoruz. Ulusal ge lir düşüncesi biz de, devlette, ele, el açmak durumuna düşüyoruz. Çizmeye çalışt ım bu tablo tarih gibi te kerür edip gidiyor.

Çaresiz; önce şu hayvan lardan bu toprakları kur ralım, sonra da Japonlar gi bi yılda dört ürün yetiştir mezsek bile, hiç olmazsa çift ürüne gidelim diyoruz. Ama geleneklere bağlı, hâ kim çevrelerle, reform ta raftarları arasında bir mü cadeledir gidiyor. 1963 yılı na girerken bizim Üskütlü köyü Fakir Bayburt'un Ka rataş köyüne çok benziyor, saygılarımla..

Erdoğan Türey (Çiftçi - Üskütlü Köyü, Terme

AÇIK MEKTUP

Sayın Mustafa Yıldırım Yd. Sb. Öğretmen

Merqüzar Köyü

YÖN'de yayınlanan «Çağrı» nız üzerine yapı lan kitap v.s. yardımları idarehanemize gelmek tedir. Bunları size iletebilmemiz için açık adresi nizi bildirmenizi rica ederiz.

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

ABONE Yıllık: (57 sayı) 50 T.L. altı aylık (25 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı)

12.50 T.L.'dir. 1963 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., üç aylık 10 T.L. dir Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütünde santimetresi 25 T.L. dir. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarrife ve pazarlığı tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaş malar yapılır İlanlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

İDAREHANE: ZİYA GÜKALP CADDESİ 28/1 Yenışehir - ANKARA Telefon: 17 55 78 * İstanbul Bürosu: Mollafonari Sokakı: 32 Çağaloğlu, Posta kutusu 512 - İstan bul. Tel: 229315 - 229316 * Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. - İSTANBUL

Füzeler kalkarken

Dünyayı harbin eşiğine kadar götüren Küba Buhranı, Doğu — Batı münasebetlerinde bir dönüm noktası olacağı benziyor. Zira en ufak ölçü süzülüşün fiyatını herkesten iyi bilen iki dünya lideri, en gergin anda dahi gerginliği ortadan kaldırmak için azamî tavizi vermekte tereddüt etmemişler. Küba buluşmaları günlerinde, Kennedy ve Kruşçev arasında başlıyan mektuplaşmalar, iki blokun da daha az tehlikeli bir zemine üzerinde beraberce yaşamayı arzuladığını göstermiştir. Küba gerginliğinden sonra, üzerinde kontrol istasyonları kurulmasını kabul ederek, Sovyetler Birliğinin sihsızlanma yolunda olumlu görüşüne im kanlarını hazırlaması ve Amerikanın da, İngiltere, İtalya ve Türkiyede bulunan füze üslerini kaldırmaya karar vermesi, anlaşma ümitleri uyandıran ilk belirtiler olmuştur. Gerçi, füzelerin kaldırılmasının, Moskova — Washington arasındaki bir pazarlığın sonucu olduğu söylenemez. Kennedy böyle bir pazarlığı reddetmiştir. Üslerin tasfiyesi, baş döndürücü teknik ilerlemelerin sonucudur. Nitekim Washington daha 1961'de, bu üslerin kaldırılması kararını almıştır. Fakat yine de, Sovyet propagandasının belli başlı istisna mar kosularından birini teşkil eden, İngiltere, İtalya ve Türkiyedeki füze üsleri meselesinin, sür'atle çözülmesi, milletler arası gerginliği azaltma yolunda atılmış önemli bir adım sayılabilir. Hattâ, iki dünya liderinin giriştiği bu iyi niyet gösterilerinin, Washington — Moskova arasında da ikili bir anlaşmaya yol açacağını ve diğer NATO memleketlerinin arka plana itileceğini düşünen general de Gaulle gibi, liderler vardır. Nitekim, de Gaulle'in kit'a Avrupasında, kendi atom silâhlarına sahip üçüncü bir blok kurma çabası, biraz da böyle bir anlaşma ihtimaline karşı öngörülmesi bir tedbirdir. Amerikan ittifakına sıkı sıkıya bağlı bir Adenauer'in, Amerikadan ayrı bir askeri ve iktisadi blok kurmayı arzulayan de Gaulle'in planlarına katılması, Washington ve Moskovanın, Berlin ve Almanyanın birleştirilmesi konularında, Almanyanın kabul edemeyeceği bir anlaşmaya varmaları korkusundan ileri gelmektedir.

Onbeş yıldır, güçlü ve istikrarlı bir Atlantik Camiisi kurmağa uğrayan Amerikanın, NATO mütefiklerini bir kenara iterek, Sovyetlerle ikili bir anlaşmaya gitmesi zayıf bir ihtimaldir. Bununla beraber, silâhlardaki korkunç gelişmeler dolayısıyla, harbin her iki taraf için de düşünülmeyen hâle geldiği bir devrede, dünya çapında sorumluluklara sahip Amerikanın, de Gaulle'in hayalleri ve Adenauer'in Almanya ve Berlin meselelerinde uzlaşmaz tutumu gibi, çeşitli milli politikalar yüzünden, bloklararası anlaşma yollarının tıkanmasına rıza göstermeyeceğini düşünmek, makûl bir faraziye sayılabilir.

Elbette ki soğuk harbin bir günde son bulması ve yıllardır çözülmemiş meselelerin çabucak tasfiye edilmesi beklenemez. Soğuk harpten, «barış içinde bir arada yaşama politikasına geçiş», uzunca bir zamana ve sabırlı davranışına ihtiyaç gösterebilir. Fakat soğuk harbin sıcak harbe dönme tehlikesini azaltmak maksadıyla, tarafların ciddi bir çaba gösterdiğini düşünmek, 1963 yılında fazla aşırı bir iyimserlik olmasa gerektir. Washington — Moskova yakınlaşması, artık çok uzak bir hayal değildir.

İktisadi rekabet

Böyle bir yakınlaşma, bloklararası rekabeti, askeri alandan iktisadi alana kaydıracaktır. Bu rekabet, iki şekilde kendini gösterecektir. Her iki blok da, iktisadi bakımdan önde gitmeye ve nüfusu milyarı aşan az gelişmiş dünyayı, kendi tarafına çekmeye çalışacaktır.

Batı Bloku, bu iktisadi yarışta kazanmak için bugünkü tutumunu değiştirmek zorundadır. İnsafsız metodlara başvurmak pahasına da olsa, Sovyetler Birliği hızla bir kalkınmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadi Komisyonu son yayınladığı son bir inceleme göre,

Sovyetler Birliğinin kalkınma hızı, 1928—40 devresinde yüzde 14,6, 1951—60 devresinde yüzde 10,3 olmuştur. 1961—70 devresinde de Sovyetler Birliğinin yüzde 9,6 gibi yüksek bir kalkınma hızı sağlanacağı hesaplanmaktadır. Birleşmiş Milletler Raporu, 1960—80 yılları arasında Sovyetlerin, milli gelirlerini 5 misli arttıracaklarını ve kapitalist memleketlerin hayat seviyesini aşacaklarını ilân ettiklerini bildiriyor.

Buna karşılık Amerikanın Kalkınma hızı yüzde 4 ü geçmemekte, hattâ son yıllarda bunun da altına düşmüş bulunmaktadırlar. 1963 yılı Bütçe gerekçesi, Amerikada kalkınma hızının 1960'ta yüzde 3, 1961'de yüzde 2 olduğunu belirtmektedir. İngilterenin durumu, daha da kötüdür. Harpten sonra, sür'atli bir kalkınmayı gerçekleştiren Batı Almanya, Fransa ve İtalya gibi memleketlerde de, kalkınma hızı yavaşlamıştır. Meşhur Economist'in yazdığına göre, Batı Almanyanın kalkınma hızı 1962'de yüzde 3,6 ya düşmüştür. 1963 tahmini ise, yüzde 3 ten ibarettir. 1962 kalkınma hızı yüzde 1 olan İngiltere de, 1963 te ancak yüzde 2,7 bir kalkınma hızı ümit edebilmektedir.

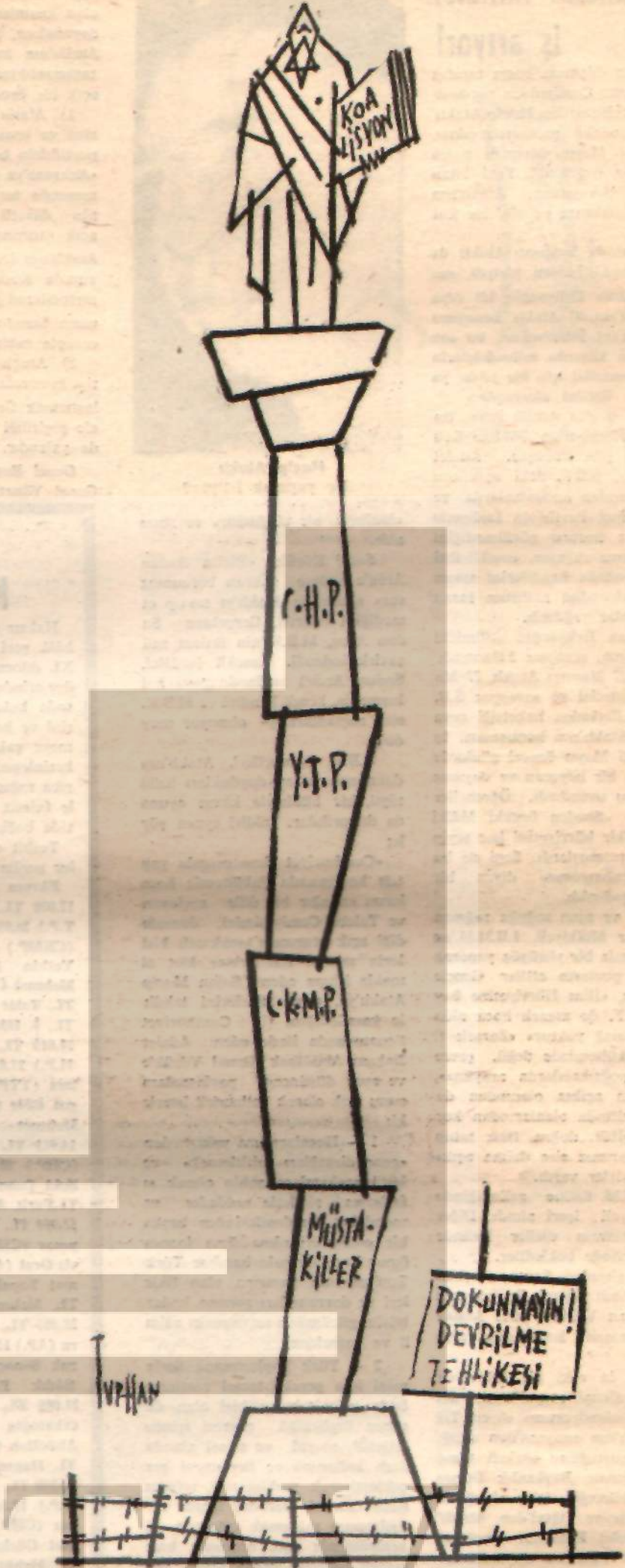
Görüldüğü gibi, Sovyetler Birliğinin hızlı gelişmesi karşısında, müreffeh Batı için dahi, ciddi bir kalkınma meselesi ortaya çıkmıştır. Sovyetlerin ekonomik alanda Batıya yetişmesini ve geçmesini önlemek amacıyla, bu memleketlerin emniyetinde sonunda, kamu yatırımlarını arttırmak ve ekonomiyi ciddi şekilde planlamak zorunda kalacaklardır. Bu da Batı'nın sosyalizme doğru yol alması demektir.

İkinci mesele, az gelişmiş ülkelerin kalkınmasıdır. Washington'da hazırlanan sayısız raporlarda ısrarla belirtildiği gibi, Amerikan yardımı bu ülkelerin kalkınmasını sağlayamamış, yardım bir çok hâlde statükocu hâkim sınıfların daha fazla zenginleşmesinden başka sonuç vermemiştir. Bundan başka, Batı memleketlerinin yavaş ve istikrarsız kalkınmaları ve tarımı geliştirme politikaları, az gelişmiş ülkelere gelen Batı ithalatının büyük dalgalanmalar göstermesine yol açmış ve ithalatın hızla artmasını önlemiştir. Ayrıca bu ülkelerin sattıkları malların fiyatlarında devamlı düşüş, satın aldıkları malların fiyatlarında ise devamlı artış olması, bir elle verilen yardımın, diğer elle geri alınması gibi garip bir durum doğmuştur. Bu sebeple, Batının hızla kalkınması, az gelişmiş ülkelere iyi fiyatla ve bol miktarda ithalat yapmaya imkân verecek tedbirleri alması, dış yardımın mutlu azınlık yerine, halk kütlesinin yararına kullanılması ve hızlı kalkınmayı sağlayacak reformların gerçekleştirilmesine önem vermesi ve statükocu kuvvetleri bırakıp, reformcu kuvvetleri desteklemesi, ümidini Batıya bağlamış fakir ülkelerin kalkınması için zaruridir. Bu başarılmadığı takdirde, iki büyükler modası geçmiş bir usule başvurarak dün yaygın nüfuz bölgelerine ayırsalar dahi, barış hiç bir zaman garanti altına alınmayacak, tam bir ihtilâl ortamı içinde yaşayan az gelişmiş ülkeler, statükoyu bozan devamlı bir huzursuzluk ve çatışma kaynağı olarak kalacaklardır.

Türkiyenin durumu

Füzelerin kaldırılması, memleketimizde nedense endişeyle karşılandı. Halbuki en ciddi uzmanlar ve Amerikan Hükümeti, hızlı teknik gelişmeler karşısında çoktan müzeliğe hâle gelen Jupiter füzelerinin savunmamızı kuvvetlendirmek şöyle dursun, bir tehlike kaynağı olduğunu söylüyorlar. A.P. Ajansının Washington'dan bildirdiğine göre, Sovyetler, daha atışa hazır hâle getirilmeden önce Jupiterleri yokedebilecek tertibata sahipmişler ve 1963 yılında bu modası geçmiş füzeler, Sovyet hücumlarını dâvet etmekten başka işe yaramazmış. Denizaltılardan atılan Polaris füzelerinin Akdenizde mevcudiyeti, Türkiyenin güvenliğini Jupiterlerden çok daha fazla arttıracaktır.

Bu durumda, Jupiterlerin gitmesi

den endişelenmeye lüzum olmasa gerektir. Jupiterlerin gidişine, hattâ sevinmek lazımdır.

Füze üslerinin tasfiyesinden duyulan endişe, sanırım ki daha çok, memleketimizin Batı Savunması bakımından öneminin azalması ve bunun da dış yardımlara tesir etmesi ihtimalinden ileri gelmektedir. Artık herkesin bildiği gibi, görülmemiş kalkınma devresi, memleketimizi költük değnekleriyle ancak ayakta durabilecek bir duruma düşürmüştür. Bu kötü durumdan kurtulmak amacıyla, bu gün de ciddi bir çaba gösterilmemekte dir. Bütçe açığı için de, yiyecek buğday için de, yatırımlar için de sınırlar dış yardımlara bağlıdır. Daha şimdiden, 1963 yılı yardım miktarının beklenen seviyeye ulaşmaması, iç ve dış finansman güçlüklerine yol açmıştır.

Dış yardımlarla gün geçirme politikası, böyle sürüp gidemez. Yakın bir gelecekte dış yardımlar daha da azalabilir veya yardımlar askeri hesapların tamamı dışında iktisadi ölçülere dayandırılabilir. Her iki halde de, memleketimizin, hızlı ve dengeli kalkınma yolunu asacak köklü ekonomik ve sosyal reformların hızla gerçekleştirilmesi ve Atatürk devrinde olduğu gibi, her şeyden önce kendi kendine yardım etmeye yeni baştan alışması gerekir.

Memleketimizin kalkınmasını samimi yetile isteyen uzak görüşlü devlet adamlarına da, reformlara karşı statükocu kuvvetlerin politikasını yapmaktan vazgeçip, reformcuların savunucusu fletli sosyal kuvvetleri geliştirmek ve onlara dayanarak Türkiyemize, hızla ilerleme yolunu açmak düşer.

Emekli İhtilâlcî iş arıyor!

27 Mayıs düşmanı basın tarafından aylardır Cuntacılıkla suçlandırılan emekli ihtilâlcî Mucip Ataklı'nın Senatodaki mesnetsiz çıkışı, sadece 27 Mayıs düşmanı basını tarafından beğenildi! Yeni İstanbul bul'un fırka yazarı, Ataklı'nın saçkın iddialarını şu sözlerle kutladı:

«Senatoda konuşan Ataklı değil de sanki bizden biriydi, mesela Gökhan Evliyaoğlu idi veya bizdik ve sanki Ataklı konuşuyor da Yeni İstanbul'un, bu arada da bu köşenin mücadelelerinden en önemlisi için bir yıldır yazılanların özeti okuyorduk.»

Evet, o gün Ataklı Paşa, tıpkı Yeni İstanbul'un Gökhan Evliyaoğlu'su gibi konuştu. Adalet Bakanının, S.B.F. deki açık oturumda yapılan konuşmalarında Türkiye İşçi Partisinin faaliyetlerinde suç unsuru görülmediğini açıklamasına rağmen, emekli ihtilâlcî, Senatoda kendilerini savunmak imkânından mahrum insanlara iftiralar yağdırdı.

Gökhan Evliyaoğlu stilindeki bu konuşma, cevapsız kalamazdı. Nitekim 27 Mayısçı Ataklı, 27 Mayısın müjdecisi ve savaşçısı S.B.F. öğrencilerinden hakettiği cevabı aldı. Ataklı'nın konuşması, fakülte 27 Mayıs öncesi günlerde rastlanan bir heyecan ve dayanışma havası uyandırdı. Öğrenciler yürüyüşe «Senden önceki Mülkiyeliler, fikir hürriyetini her şeyin üstünde tutmuşlardı. Seni de bu ödeve çağırıyoruz» diyen bir anonsla çağırıldı.

Kara ve aşırı soğuğa rağmen 500 kadar Mülkiyeli, İ.B.M.M.'ne kadar sessiz bir yürüyüş yaparak Ataklı'yı protesto ettiler. Gençlerin elinde, «İlim Hürriyetine Saygı», «S.B.F. de zararlı hoca aldınacak dimağ yoktur» «Zararlı fikirleri fakültemizde değil, çevre nızdeki politikacılar aramız», «Fikirlerin açıkta olanından değil, yer altında olanlarından korkunuz», «Hür, doğru, fikir sahipleri kaplarımız size daima açık yazılı dövizler vardı».

T.B.M.M. önüne gelindiğinde üç Mülkiyeli içeri alındı. Diğerleri muntazam diller halinde Meclis önünde beklediler.

İçeri girenler, Senato Başkan Vekili Hâmit Tığrel ile konuştu. Başkan Vekili Sırrı Atalay «Başka zaman konuşuruz» diye uzaklaştı.

«Ben de eski bir Mülkiyeliyim. Sosyalizmi, sosyal adalet açısından benimsiyorum» diyen Tığrel, Ataklı'nın anayasadan aldığı hakla konuştuğunu söyledi. Gençler ise Senato Başkanlık Divanı'na yapabileceği işler olduğunu hatırlattılar ve Tığrel'den, Ataklı'nın ve Adalet Bakanının protesto ettiklerini ihgililere duyurmasını istediler.

Bu arada eski M.B.K. cıvarında gençleri yanlarına çağırıyordu Oda da Küçük, Okan, Yurdakuler. Yıldı ve Karavelioğlu vardı. Gençlerin iktidârî tabii senatörler de parladı, kimse Ataklı'ya ses vermedi.

Gençler, M.B.K. cıvara şunları söylediler:

«S.B.F. hakkında ileri geri çok şey söyledik. Fakültenin komünist yurvanı olduğunu bile iddia edenler çıktı. Çabuk geçtik. Aldırmadık. Ama, kendimizden saydığımız bir 27 Mayısçı, nasıl aynı şekilde davranabiliyor! Bunu kabul edemeyiz. Sadun Aren, hepimizin saydığı ve fikirlerini benimsediği bir hocamız. Ona yapılan tecavüz hepimize yapılmış demektir.»

Sezai Okan'ın «Her mürşese de tek tük...» şeklindeki sözleri

Mucip Ataklı
Ne yapmak istiyor?

«Mülkiye, bir bütündür» cevabını aldı.

Sarı Küçük «Bizim Sadun Aren'e sadece şükran borcumuz var» sözleriyle Ataklı'yı tasvip etmediğini belirtti. Gerçekten Sadun Aren, M.B.K.'nin iktisat müşavirlerindendi. Emekli ihtilâlcî, Sadun Aren'i suçlandırmaya kalkışmakla, kendi kendini ve M.B.K. sini suçlandırmış olmuyor muydu?

S.B.F. öğrencileri, Ataklı'nın davranışlarından duydukları üzüntüyü, bir bildiriyle kamu oyuna da duyurdular. Bildiri aynen şöyle:

«Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmada Fakültemiz hocalarını en ağır bir dille suçlayan ve Talebe Cemiyetimizi, düzenlediği açık oturumla «maksatlı kişilerin zararlı fikirlerine» âlet olmakla itham eden Sayın Mucip Ataklı'ya, onun fikirlerini takdirle karşıladığımız (!) Cumhuriyet Senatosunda ifade eden Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük'e ve aynı düşüncüyü paylaşanlara şunu açık olarak belirtmek isteriz ki:

1 — Hocalarımıza yakıştırılan «genç dimağları zehirlemek» ve kötü maksatlarla sahip olmak sıfatlarını şiddetle reddeder ve memleket menfaatlerinden başka bir endişeleri olmadığını inandırdığımız hocalarımızla beraber Türk Toplumunun yararına olan fikirleri ve davranışları sonuna kadar bütün gücümüzle savunmağa azimli ve kararlıyız.

2 — Türk Toplumunun ilerlemesi için gerekli temel şartların önde gelenlerinden biri olan düşünce özgürlüğü çevresi içinde iktisadî, sosyal ve siyasî alanda hızla kalkınma ve ilerlemeyi gerçekleştirecek mahiyetindeki reformların tam bir serbestî içinde tartışılmasını sağlamak amacıyla düzenlediğimiz açık oturumu bazı zararlı fikirlere vasıta olarak göstermek gayretinde bulunanları nefretle protesto ederiz.

Aramızda maksatlı fikir sahipleri olduğu iddia edilmektedir. HEPİMİZ MAKSATLIYIZ VE MAKSADIMIZ MİLLETİMİZİ BİR AN ÖNCE İLERİ VE UYGAR BİR DÜZENE ULAŞTIRMAKTIR.

Gücünü Türk Toplumuna yaptığı hizmetlerden ve bu yolda kazandığı başarılarından alan MÜLKİYE CAMİASININ bundan böyle de bir bütün olarak hizmetlerine devam edeceğini Türk kamu oyuna kesin olarak bildiririz.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar da, Ataklı'nın mesnetsiz iddialarını, haklı olarak, sert bir şekilde cevaplandırdı ve onu Radyoda açık oturuma çağırıldı. TİP Genel Başkanının cevabı aynen şöyle:

«Mucip Ataklı'nın Senato'da

dün yaptığı konuşmanın Türkiye İşçi Partisi ve Başkanı ile ilgili olan kısımları maksatlı, delilsiz, dayanaksız, baştan sona yalandır. Ataklı'nın konuşması, Anayasa'yı tanımazlıktan gelmenin yeni ve açık bir örneğidir.

1) Ataklı, Türkiye İşçi Partisine ve başkanına saldırmak için portimizin bundan bir süre önce «Anayasa'ya aykırı kanunlar» konusunda tertiplemediği ve kendisinin davetli bulunup gelmediği açık oturumu bahane yapmıştır. Ataklı'nın iddia ettiği gibi, bu oturumda Komünizm'i öven sözler sarfedilmediği bizzat Adalet Bakanının Senatoda kendisine verdiği cevapla sabit olmuştur.

2) Ataklı'nın Türkiye İşçi Partisi kurucularını teker teker uzaklaştırmak Genel Başkanın partiyi ele geçirdiği yolundaki iddiaları da yalandır.

Genel Başkan, kurucuların ve Genel Yönetim Kurulunun oybirliğiyle seçilmiştir.

Menfaat Koalisyonu

Haksız aldıkları ödenekle hâlâ geri vermeyen X ve XI. dönem T.B.M. Meclisi üyelerinden, hâlen parlâmentoda bulunanlarının isimleri ve borçlarını tesbit etmeye çalıştık. Bu borçlar, kesinleşmiş mahkeme kararına rağmen, 10 yıl müddetle faizsiz ve masrafsız takside bağlanmaktadır!

Tesbit edebildiğimiz isimler şunlar:

Ekrem Alican (Y.T.P.) 17.000 TL., Raif Aybar (Y.T.P.) 26.957 TL., Muhlis Ete (CKMP.) 20.000 TL., Nuvit Yetkin (CHP.) 18.233 TL., Mehmet Ünalı (A.P.) 26.490 TL., Talât Oran (AP.) 31.761 TL., İ. Hâmit Tığrel (Y.T.P.) 31.819 TL., Sırrı Atalay (C.H.P.) 21.813 TL., Halit Zarbun (Y.T.P.) 23.397 TL., Turgut Göle (CHP.) 21.652 TL., Mehmet Hazer (CHP.) 14.913 TL., Muammer Obuz (CHP.) 32.000 TL., Mehmet Zeki Tofunay (CHP.) 20.500 TL., Ferit Alpiskender (AP.) 32.000 TL., M. K. Küçüktepepınar (CHP.) 9.110 TL., Cavit Oral (AP.) 24.007 TL., Ahmet Topaloğlu (AP.) 27.284 TL., Mehmet Özbek (AP.) 25.607 TL., Baha Cemal Zagra (AP.) 12.500 TL., Ömer Faruk Sanaç (AP.) 27.700 TL., Sâdık Perinçek (Y.T.P.) 21.000 TL., Ali Muhsin Be reketoğlu (AP.) 31.800 TL., Abdullah Çiçli (Y.T.P.) 23.800 TL., Hasan Erdoğan (CHP.) 16.590 TL., Cemal Güren (C.H.P.) 19.347 TL., Rıza Yalçın (CHP.) 31.542 TL., Ahmet Gürkan (AP.) 26.837 TL., Mekki Keskin (Y.T.P.) 26.497 TL., Ahmet Fırat (C.H.P.) 11.627 TL., Fethi Mahramlı (Y.T.P.) 31.577 TL., Fethi Üköl (CHP.) 23.900 TL., Celâl Öncel (Y.T.P.) 31.464 TL., Muslih Görentaş (Y.T.P.) 26.342 TL.

Not: «Yiğit Efendiler» başlıklı yazımızı okuyunuz.

İlişiyi seçilmiştir. Genel Başkanın çalışma arkadaşlarını da partinin en yüksek yönetim organı olan Genel Yönetim Kurulu seçmiştir. Merkez Yönetim Komitesinde İşçi arkadaşlarımız çoğunluktadır.

3) Mehmet Ali Aybar'ın Nazım Hikmet'i savunduğu hakkındaki iddia da yine yalandır. Zira, Aybar avukatlığına 1952 yılında başlamıştır. Bilindiği gibi Nazım Hikmet bu tarihte yurt dışına çıkmış bulunuyordu.

4) Bu yalanları ırkçı ve intikamcı çevrelerin uydurduğu bilinmektedir. Aynı yalanları benimseyip Senato kürsüsünden savunan Ataklı, intikamcı ve ırkçıların safinada ve emekçi halkımızın karşısında yer aldığı ortaya koymuştur.

5) Ataklı'nın konuşmasında üzerinde esefle durulacak enki, Türkiye İşçi Partisi tüzüğü'nün Kurtuluş Savaşı Türkiye'ye yararlı bir dış politika savunulmasını isteyen maddesi karşısındaki tutumudur.

Evet, iftihar ve inançla tüzüğü müdde yazılı olanları tekrar ediyorum:

«Biz, ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı her şeyin üstünde tutan ve bütün devletlerle eşitlik içinde dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilen, Birleşmiş Milletler Anayasasına bağlı, Kurtuluş Savaşı Türkiye'ye yararlı barışçı bir dış politika savunuyoruz.»

Biz bu ilkeleri, bizi var eden Kurtuluş Savaşımızdan, Atatürk'ün savaşından aldık.

Soruyoruz, Bay Ataklı: — Siz, ulusal varlığımızın ve bağımsızlığımızın her şeyin üstünde tutulmasına mı karşısınız?

— Siz, Birleşmiş Milletler Anayasasına bağlı olmamıza mı karşısınız?

— Siz, Türkiye'nin en büyük devletlerle eşitlik içinde haysiyetli münasebet kurmasına mı karşısınız?

— Yoksa siz, Türkiye'yi Türkiye yapan Kurtuluş Savaşlarına mı karşısınız?

6) Ataklı'nın özel mahkemeler ve komisyonlar kurulması hakkındaki teklifi ise, Anayasa'yı açıkça çiğneyen bir tekliftir. Ataklı'ya anayasanın 32 nci maddesini okumasını tavsiye ederiz. Ataklı, 27 Mayısı hazırlayan sebeplerden birinin de böyle olaganüstü yetkili komisyonlar kurmak olduğunu unutmuşsa benziyor.

Gerçek şudur ki, Ataklı bu konuşması ile Anayasa'yı tanımadığını ve ona saygı beslemediğini ortaya koymuştur. Anayasa teminatı altında bulunan bir parti ve onun başkanı hakkında mesnetsiz ve yalan beyanlarda bulunarak halkı şaşırmağa kimsenin hakkı yoktur.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı olarak Ataklı'ya teklif ediyorum:

Radyoda bir açık oturum yapalım. Bana dilediği soruyu sormakta serbesttir. Dilerse, şahsım hakkında, özel hayatım, servetim hakkında da soru sormasına şimdiden izin veriyorum.

Bay Ataklı:

Bu teklifime yanaşmadığınız takdirde, halkımızın deyimleriyle «Kalp akçe sahibine ait» olacaktır.»

Niyazi Ağırnaslı
«Kimin kesesinden kime?»

Yiğit Efendiler

YÖN, başkaya giderken, Meclis Meclisinden sonra Senato da, X ve XI. dönem T.B.M. Meclisi üyelerinin, vazife görmedikleri günler için peşinen aldıkları ödeneklerin, faizsiz ve masrafsız on yıl müddetle taksitlenmesi kabul etmek üzeredir. Halbuki alacaklı durumda bulunmayan Hazine ve Ziraat Bankası, bu borçlar için mahkemeye baş vurmuş ve kazanmışlardır. Şimdi mahkeme kararı kesinleştiği halde, bir kanunla bu borçların faizsiz olarak on yılda ödenmesi istenmekte, mahkeme masrafları da davayı kazananlara yüklenmektedir!

Bu mesele geçen hafta senatoda uzun uzun tartışıldı. Mesele daha önce komisyonlarda da konuşuldu. Komisyonlarda Ziraat Bankası avukatı: «Bunu yapamazız. Bunu yapmanın için köylü ve memur borçlarını da tecl etmelisiniz. Eğer Ziraat Bankasının kapısına kilit vurmak demektir» dediyse de sesini duyuramadı. Hazine avukatının, «Alacaklar, hükme bağlanmış, kaziyeli mahkeme hâline gelmiş. Bu nasıl değiştirilebilir?» tarzındaki çarpışmalarına da aldırış eden olmadı. Bir kısmı hâlen parlâmentoda bulunan bir avuç sabık milletvekili için, kanun çıkartmaya çalışıldı.

Senatoda, Bağımsız senatör Niyazi Ağırnaslı, bu partiler arası menfaat oyununun iç yüzünü en iyi şekilde ortaya koyan hatip oldu: «Hâlen borçlulardan 60 kadar insan, CHP. den ve Y.T.P. den senatör veya milletvekili olarak parlâmentoda bulunuyorlar. Kendileri de borçlu oldukları için hiç değilse, bu kanunun müzakeresinde söz almaları ve oya katılmaları lazımdır. Borçlular, senatodan hâkimliğine rıza göstermelidirler.»

Bir tarafta tek ökünün karşısına koğularak, yahut da kârını koruyarak bir avuç toprak üzerinde çift sürün ve geçimini sağlamaya çalışan köylüden ve küçük esnafın faiz sürken, milletvekilinin borçlarından faiz almamak ve on yıllık hususi taksitler yoluna gitmek ve hele mahkemeye hükme bağlanmış ve muhkem kaziyeli hâline gelmiş borçlarla birlikte hükmedilen mahkeme masraflarıyla, vekâlet ücretlerini milletvekillerine bağışlamak, ne hukuk anlayışıyla bağdaşır, ne de Anayasa'ya uygun düşer. Anayasa, zümre menfaatleri yararına kanun çıkarmayı yasaklamıştır.

Burada, dostumuz, arkadaşımız, yahut partizanımız diyerek hatırladığımız, borçlarımızın faizsiz tecl yoluna gidersek, köylünün ve çiftçinin karşısına hangi yüzle çıkacağımızı düşünmeliyiz. Kimin kesesinden kime bağışta bulunuyoruz?

Vatandaş mevduatıyla çalışan Ziraat Bankasının güç durumlarına düşürmek, hususi hukuk hükümlerine tâbi olan bir müessesenin işlerine kendi menfaatlerimize zıttı düşüyor diye, böylesine müdahale etmek, hakkımızın üstünde ve vazifemiz dışındadır.

27 Mayıs 1960 inkiilâbiyle, vazifeden alınmış milletvekilleri için, belki ihtilâli olmasaydı, teğvül vazifemize devam edip, aldığımız parayı hakedecektik. Şimdi akımlı durumdayız. Bize mehil verin) tarzında bir mazeret kabul edilebilir. Ama 1958 ödenegini de alarak, 1957 de de seçimi yenileyenler için böyle bir mazeret tanıyamayız. Bu sebeple, mahkeme masraflarıyla makul bir faiz ödemek şartıyla, kanununu yalnız XI dönem milletvekilleri tahsis etmek yerinde olur.»

Güzel bir konuşma yapan tabii senatör Vehbi Ersü de, «1957 de milletvekillerine Ziraat Bankasından ödenen bu para, seçim masrafları karşılığı verilmiştir. 1957 de tekrar seçilip gelenler, böylece aynı yılın tahsisatını iki defa almış oldukları» diyerek kanunun acayipliğini ortaya koydu. Suphi Gürsoytrak da bu acayip kanuna şiddetle karşı koydu.

32 bin lira borçlu Ferit Alpiskender

... ve, şaheser bir konuşma yapıp... savundu, Borçlu Alpis... ciddiyetle şunları söyledi. ... borçlulara, borçlarını 3... imkânını vermek isteyen... kanuna karşı koyulmuşuz. Kon... insan haklarına ve ve anaya... aykırıdır. Arkadaşlarımız bir... kanunları içinde konuştular. O... neden mesele ilmi şekilde alma... Hâlbuki intizamı önüneye ta... eden meselelerde, hususi hu... müdahale edilebilir. Atatürk... çiftçi borçlarını tevil ettirmişti... da onun gibidir.

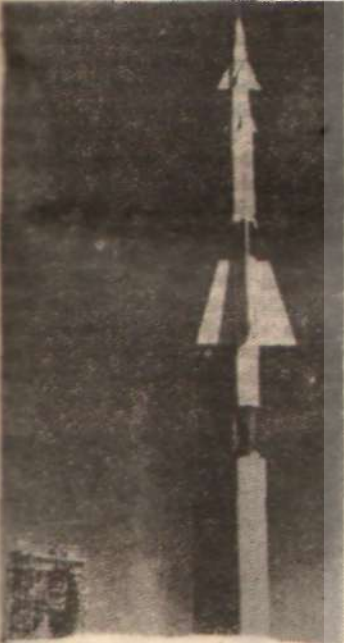
... de bu parayı alanlara, para... kendilerinden geri alınmaya... söylenmiş! Fakat sonradan ta... geçilmiş, alınan paranın fa... ana parayı aşmıştır!

Kardeşinin de borçlular arasında... açıklayan Sabahattin Orta... ise «Meseleye Zirast Bankası... müdürlüğüne mebus borçları için el... yormuş gibi bir mânâ verilme... Bu konu fazla konuşulmadan... geçmeliydi. Bankanın itirazını... bu meseleleri konuşmak... sarstıyoruz» tezini savundu.

Evet, böyle bir kanun, üzerinde... konuşulmadan sessizce geçmeliydi. ... lamento ve şerhli borçlular... itibarını korumak için galiba... mezlikten başka çöze yok!

Az gelişmişlik ve Soğuk

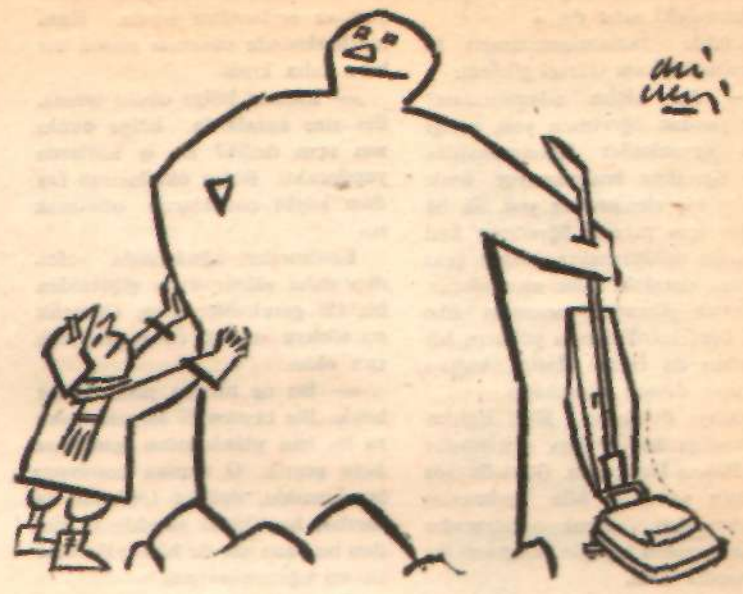
Avrupadan gelen soğuk dalgası... Avrupa'da bir ayda 197 kişinin... ölümlüne rağmen normal hayatı... çok fazla bozmadığı halde, İktisadi... güçlerle, Türkiye'nin dörtte bi... demek olan İstanbulu felce uğ...

Türkiye'de bir füze
Yeni bir siyaset

... Mutlu azınlığı sembolize... Hilton bile, susuz ve kalor... lersiz kaldı... Karaborsa, derhal... başgösterdi. Felâketi birlikte pay... laşmak yerine, «gemisini kurtaran... kaptandır» zihniyeti bütün çirkin... liğiyle gözler önüne serildi. Gemi... sini kurtaranlar, tabii ki mutlu... azınlık oldu...

Bu arada, başımızda bulunan... politikacılarımız, vatana ihanetten... mahkûm olmuş Kayserideki bir... kaç sabık siyasinin affı ile mesgul... idiler! Bu yüzden neredeyse bil... kümet bile devrilecektil! Ancak... neden sonra Başbakan İnönü'ü âfet... karşısında şehirlerde alınacak ted... birleri tesbit için, üç büyük şeh... rin Vali ve Belediye başkanlarını... Ankaraya çağırdı. Başbakan İnönü... mü ayrıca, üç ay önce yapması... lazım gelen işi bu buhranlı gün... kârde hatırlayarak, vatandaşlara... yaz saatinin nedenlerini açıkladı. ... Bunun için daha uygunsuz bir... zaman seçilemezdi. Etibank ise, ... elektrik hatlarında vuku bulacak... arızaları vaktinde haber almak... maksadıyla, Avrupa'ya iki helikop... ve ısırmaya karar verdi! En... amaçla anlamıyla siyasetten öte... sını göremiyen bir kısım basın... sını bütün olan bitenlerin kabaha... Belediye Başkanının isteme...

YAZISIZ:

diği, Sular İdaresi ve İ.E.T.T. mü... durlerine yükseldiler. Bu müdürler... iş başından uzaklaştırılmış, fa... lâketler başımıza gelmezmiş...

Bir kaç günlük soğukun ortaya... koyduğu manzara bu... Buna, az... gelişmişliğin manzarası da diye... bilirsiniz. Alabildiğine genişleyen... başboş bir İstanbul, bütçe imkân... ları son derece mahdud bir bele... diye, iş yapımı değil de, iş yapımı... yan mükâfatlandırıldığı için felçli... ve asık suratlı bir idare kadrosu, ... aşırı adaletsizlikleri yüzünden, va... tandaşta çalışma zevki ve sorum... luluk duygusu bırakmayan bir top... lum düzeni. En tepede de, az ge... gelişmişlikten nasıl kurtulacağımızı... bilmiyen, hattâ belki de bilmek... istemiyen miyop bir politikacı ka... labahğı... Öyle bir kalabalık ki, ... hâlâ milletçe alay edercesine, Kay... seri affı kavgası yapıyor. Hayır, ... bu böyle gitmez. Türkiye'mizi mut... laka az gelişmişlikten kurtarma... tuz lazım. Bunun için de A dan... Z ye kadar herşeyi ıslah etmek... gerekecek.

Bir kaç günlük soğuk dalgası... karşısında, felce uğrayan idare... ler, bu fakir ve dertli ülkeye, sa... dece zaman kaybettiriyor.

Füzeler gidiyor

1959 yılında Amerika ile yapı... lan ikili anlaşmaya göre NATO... savunması için kurulan Jüpiter füze... üleri sökülüyor. Yerlerine, boşlu... ğu doldurmak, NATO'nun ve do... layısıyla Türkiye'nin savunmasını... sağlamak üzere, Birleşik Amerika... Akdeniz'deki Altın Filosu'nun Pola... ris atom denizaltıları ilâve ede... cek.

Geçen hafta içerisinde Milli Sa... vunma Bakanı İhramî Sancar ile... Dış İşleri Bakanı Feridun Cemal... Erkin ve Washington'daki Ameri... kan yetkilileri bütün gayretleri ile... Türkiye'den kaldırılacak Jüpiter... lerin aslında Küba'daki Rus füze... lerine karşı pazarlık konusu yapılmamış olduğunu izaha çalışıyor. Mesele hatırlarda olduğu gibi, Kü... ba krizi sırasında birden Rus Baş... bakanı Kruşçev'in «Türkiye'deki... füze ülerini sökerseniz, biz de... Küba'dakileri kaldırırız» demesi ile... başladı. Kennedy böyle bir pazarlık... ün uluorta yapılmasının hem Tür... kiye hem de Amerika'dan yardım... bekleyen bütün diğer ülkeler için... ümit kırıcı olacağını bildiğinden, tek... lifi hemen reddetti. Türk Dışişleri... Bakanına da söyleyecek söz kalma... mıştı «Kennedy'nin beyanatını duy... dunuz» diyordu.

Küba krizinin birden, hiç bek... lenmeyen bir şekilde, görünüşte... Kruşçev'in geri çekilmesi ile, sona... ermesini takibeden yabancı basın... da Türk füze üleri ile ilgili yeni... haberler çıkmaya başladı. Bunlar... da İzmir civarında bir taburluk 13... Jüpiter füzesinin yakında kaldırıl...acağı belirtiliyordu. Haberler Dış... işleri Bakanı tarafından yalanlandı.

Dışişleri bütçesi dolayısıyla konu... şan Erkin «Füzelerin kaldırılması... hakkında bir görüşme yapılmadı. ... Bunu kesinlikle söyleyebilirim. An... cak NATO içinde devamlı olarak... silâhların geliştirilmesi ile ilgili... çalışmalar yapılır, günün birinde... bu çalışmalar Türkiye'deki füzele... rin modasının geçtiği sonucunu do... ğurursa o zaman bunlar NATO ve... Türkiye savunmasını zafsa uğrat... mayacak şekilde, bizim tasvibimiz... le, daha modern silâhlarla değiştiril... ir» dedi.

Millî Meclisi ile Senatoda dış... politikamız üzerinde genel görüş... me açıldığında, bakanın füzeler ko... nusunda daha geniş bilgi verece... ğini sananlar siddetle haklarını hemen... anladılar. Ancak o günlerde Ame... rika'dan dönen Amerikanın Anka... ra Büyük Elçisi Raymond Hare, ... Dışişleri Bakanını ziyaret ederek... kendisi ile iki saat görüşüp Birleşik... Amerika'nın Jüpiterlerin kaldı... rılması hakkındaki kararını bildi... rince, haber kulağı delik gazeteci... ler vantsıyla Türk halkı efkârına... intikal ediverdi. Bunun üzerine... Dışişleri Bakanı henüz resmi bir ne... ticeye bağlanmamış konuşuy, Cum... huriyet Senatosaunda yaptığı bir... konuşmada, ancak meseleyi dikkat... le takibeden birkaç kişinin farkına... varacağı bir ifade kullanarak, hü... kûmetimizin füzelerin kaldırılması... konusundan «yokinen» haberdar ol... duğunu açıkladı. Savunma bakanı...

da aynı mesalde bir cümleyi daha... önce hazırlanmış konuşmasının... metnine ilâve ediverdi.

Füzelerin kaldırılması dolaylı... sıyla Türk hükûmetinin iki endişesi... vardı. Kaldırma ameliyesinin Rusya... nın isteği üzerine yapılmamış oldu... ğuna halk inandırılmıyordu. Sonra... bunların yerine yeni nükleer silâ... hlar temin edilmeli ve Türkiye nin... NATO içindeki stratejik önemi... nin kaybolmadığı isbat edilmeliydi.

Birinci hususun halledilmesinde... Amerikan hükûmetinin rolü büyük... olacaktı. Washington, mesele'nin... sonu doğrudan kendisine dokundu... ğundan, büyük hassasiyet gösterdi. ... Resmî ağzalar daha dün kadar bir... sır olarak kalan bir noktayı açıkla... dılar. Amerika'nın Jüpiterlerin... kaldırılmasına daha 1961 yılında... karar vermiş olduğu böylece orta... ya çıktı. Amerika'nın bu kararı ne... den istihak edemediği, Türk Hükû... metinin gerçekten «yardım silâ... mam» korkusu ile mi muhalefet... ettiği üzerinde durulmadı. Dış po... litikamız yeteri kadar halkın mah... olmadığından, hükûmet adamları, ... bir bakıma can sıkıcı olacak bu... hususları açıklamak zorunda da... kalmadılar.

Türk yetkilileri mesele'nin ba... şındanberi dâima kaldırılacak füze... lerin yerine yenilerinin konula... cağından bahsettiklerinden, yukarı... la sözü edilen ikinci noktanın hal...

İl ise birinci kadar kolay olmaya... cak gibi gözükmektedir. Amerika... Polaris füzelerini İngiltere ve Fran... sa'ya vermeği teklif etmiştir. Ancak... bu füzelerin hidrojen bombalı baş... lıkları ve bunları denizden fırlata... cak Polaris denizaltıları olmadığı... müddetçe karada modası geçmiş... Jüpiter'lerden pek farklı olacakla... rını söylemek mümkün değildir. ... Ayrıca Washington yetkilileri A... merikanın kimseye, hiçbir NATO... üyesine Polaris denizaltısı vermek... veya satmak niyetinde olmadığını... da açıklamıştır. Şimdi Türkiye'den... kaldırılacak Jüpiter'lerin yerine... Amerikanın 6 inci filosuna — ki... bu filo Akdeniz'in savunması ile... görevlidir — Polaris denizaltıları... nın eklenmesi bahis konusudur. 6... ile 9 adet arasında olacak bu deniz... altılarının bir Amerikan üssü olan... İspanyol limanında üsleneceği söy... leniyor. Bu arada Türkiye'de kuru... lcaak bir üsden de bahsediliyor. ... Türk yetkilileri ikinci hususun ger... çekilmesini sağlayamazlarsa, Jüpiter... lerin kaldırılması ile ilgili ola... rak duydukları ikinci endişe yok... edilemeyecek ve bir yandan parlâ... mento, diğer yandan da halk karşı... sında verniş oldukları sözlerden do... layı hükûmet güç durunda kâla... caktır.

Gürsel, Eğitim Bakanlığında

Cumhurbaşkanı Gürsel'in Millî... Eğitim Bakanlığını ziyareti, ilgili... leri hayli teşelâşlandı. Gürsel da... ha önceden haber vermiş, Bakao... ğın İleri gelen bütün mensupları... ile tanışmak istediğini bildirmiş... ti. Nitekim, Cumartesi günü yapı... lan ziyarete bu husus sağlandı... ama, doğrusu Gürsel Millî Eğitim... Bakanlığında çıktığında, görüş... iştiklerinden hiç de memnun de... gildi.

Gürsel, konuşmalar sırasında... bir arada, başta Millî Eğitim Baka... nı Şevket Rasit Hatipoğlu olmak... üzere karşısında sıralanan müste... sarlara, genel müdürlere ve Talim... Terbiye Kurulu üyelerine, «Bakan... lığın eğitim felsefesi nedir?» diye... sordu. Soru önce kısa bir şaşkın... lık yarattı. Herkes birbirinin yü... züne baktı. Demek ki Bakanlığın... Türkiye çapında bir eğitim felse... fesi olması gerekiyordu. Hatipoğlu... susuyordu. Talim Terbiye Başkan... vekili Selâhattin Tandal ilk dav... ranan oldu. Klâsik ve beylik bir... takım lâfları sıralamaya başladı. ... Ne var ki, Gürsel'in Bakanlığa gel... meden önce konuyu hayli iyi etüt... ettiği anlaşılıyordu. Tandalın so... nu gelmeyecekmiş gibi uzayan söz... lerini yarıda kesti ve, «İmam Ha... tip okulları açmaya devam ediyor... musunuz?» diye sordu. Cevap... aceleci ve takdir edilmek isteyen...

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel
Aklı selimin sesi

Bir hafta içinde, saygınlık pasam, bu senin dört tane daha açtık, bilmemizdeki sen de...

Cümle tamamlanmamıştı ki Cumhurbaşkanı Gürsel gürlendi:

«— Ne biçim adamlarsınız? Bir yandan öğretmen yok, açtığımız ortaokullar öğretmensizlikten öğretilme başlıyıyor, lisele re ise hiç elemanımız yok, ilk öğretim için gerekli öğretmen kadrolarını doldurmakta zorluk çekiyoruz dersiniz, lise mezunlarını askerlik görevleri sırasında ilkök öğretmenliklerine yollarız, bir yandan da İmam Hatip okulları açmaya devam edersiniz.»

Odayı dolduran Milli Eğitim Bakanlığı kurmayları şaşırınışlardı. Bakan Hatipoğlu, Gürselin sözlerinin sonunun bile gelmesini beklemeden, «artık açmıyacağız pasam, zaten bu işin programı bu kadardı» dedi.

Gürselin bir başka sorusu da bölge okulları konusunda oldu. Bölge okulları açılması işinin ne olduğunu, kaç tane açıldığını sordu. Bakanlık fleri gelenleri büyük bir memnuniyet içinde soruyu cevaplandırdılar. Sekiz bölge okulu

açılması hazırlıkları içindeydiler. Gürsel okulların nerelerde açıldığını ve açılacağını sordu. Kaza merkezlerinde cevabını alınca bir kere daha kızdı.

«— Kazada bölge okulu olmaz. Biz size kazalarda bölge okulu mu açın dedik? Bu iş köylerde yapılacak. Bölge okullarının faydası köylü çocuklarını okutmaktır.»

Eğitimciler, ağızlarında, «efendim daha plânlıyoruz» gibisinden bir laf gevelediler ama, Gürselin bu sözlerle verdiği cevap da yıldırıcı oldu.

«— Bu ne bitmez plânlamadır böyle. Biz hemen 27 Mayıs'tan sonra bu işin plânlanması için harekete geçtik. O zaman komisyonlar kuruldu, ilgililer toplandı, tasarılar, hazırlıklar yapıldı. O gündən bu yana siz de hâlâ plânlama ile mi uğraşıyorsunuz?»

Başta Hatipoğlu olmak üzere, Milli Eğitimin ilgilileri ezilip büzüldüler. Denecek lafları yoktu. Yoktu ama, işte işleri de pekâlâ yürütüyorlardı. Hatta şu mektupler olmasa işler çok daha da iyi yürüyecekti. Bu Gürsel de nere

Ekrem Alican — Ragıp Gümüşpala
Üçüncü koalisyon!...

22 Aralık Mitingi

Ekim 1962 ayının sonlarına doğru idi, bazı gazetelerde Türk — İş idare heyetinin Ankara'da komünizmi tel'in etmek üzere bir miting tertibi için karar verildiği yayınlamaktaydı. Bu haberi okurken, bir sendikacı ve yirmi senedenberi emeği ile geçinen, işçi olarak düşündüm, gerçek ne idi, bu mitinge hemen aniden niçin katılmıyordum? Harici bir tehlike mi vardı. Hayır, böyle bir şey mevcut değildi. Memlekette buna benzer bir hareket var mı diye düşündüm, yine yoktu. Çünkü kanunlarımız zaten yasaklıyor, Savcılarımız, en basit sosyal bir fikri dahi büyüteçle büyütüp anayasaya aykırı kanunlar muvacehesinde ezip süzüyor. Böyle bir ortam içinde komünizmin Türkiye'de; büyük bir tehlike olduğundan bahsetmek, gülünç olur. Hele bir miting havası yaratmanın topluluğa gayiptan haber verme gibi acı bir hal olacağı cihetle, mademki komünizm beklentileri görülmüyordu, kanunlar niçin harekete geçmiyordu? O halde, muazzam işçi davaları dururken ve bunlar senelerdenberi bir avutma siyaseti içerisinde vaatlen ile ri geçmezken niçin bu mevzulara temas ederek, bir miting tertip etmezler diye uzun uzun düşündüm.

Velhasıl uzun uzun bu mesele üzerinde durdum ve neticede miting yapılmasını haklı göstermek hiç bir gerekçe bulamadım. Bulamayınca da, mitingin işçiyi siyasete alet edeceğini, siyasi partiler tarafından bunun bir ganimet olacağını ve daha acısı, birçok halledilmesi icap eden işçi meseleleri mevcut iken, bu meseleler üzerinde ısrarla durup emeği ile geçinen işçi kardeşlerimizin yarısına merhem olmak dururken, yapılacak mitingin, henüz mallık sığınacağı içinde bulunan sendikalarımıza 100.000 liranın üstünde külfet yükleyeceği kamısına vardım.

Derhal Gaziantep İşçi Sendikaları Birliği İdare Heyeti toplandı. Üç gün üst üste ısrarlı toplantılar yaparak, sendikacı arkadaşlarımızın da kıymetli fikirleri neticesi, 22 Aralıktan bir ay evvel, Türk işçisine bildirimizi yayınladık. Bildirimiz ilk yankı idi, sendikalar-

dan Birliğimiz bu mevzuda destekler mahiyette tel, mektup ve telefon ahyorduk. Fikirlerimizde beraberliklerini bildiriyorlardı.

İşte bu bildirimiz üzerine Türk — İş yöneticilerinin bize gücendigi muhakkaktı, fakat haksızdılar. Tenkidimize, hele hakkı tenkidimize darılmaları icap etmezdi. Fikre, saygı lazımdı. Mitingden sonra bizim ne kadar hakkı olduğumuz meydana çıktı. Mitinge iştirak eden sendikaların 1000 liradan aşığı olmamak üzere masrafları oldu. Mitingde, bildirimizde sarahaten belirttiğimiz mahzurlar, tıpa tıpa zuhur etti, partiler konuştu siyasi bir hava yaratıldı, kanlar içildi, faşizm konuştu. «Faşizm yoktur» diye bizzat faşistler bağırıyor, yuhlar çekildi, ciddi bir miting olmaktan çıktı. Basında menfi akisler yaptı, bir çok yazarlarımızı haklı olarak Türk işçisine «haklarından bihaber» işçi dedirttiler.

İşte şimdi haklı olarak Türk — İş yöneticilerine tekrar sesleniyorum sorumlu olduklarını unutmamalıdır. Biraz etrafındaki ve hiç olmazsa kendileri kadar sendikacı olan arkadaşlarımızın da tasvibini almadan hareket etmemelidirler. Kıymetli olan hareket alttan gelendir. Her hareketin özünü alttan beklemeli ve yanlışlıklara düşmemeli.

Türk sendikacılığı ve onun teşkil eden Türk İşçisi Faşizmin ve komünizmin karşısındadır. Ancak memleket meselelerinde söz sahibi olmak ve sosyal adaletin anayasa hükümlerine uygun olarak tahakkuku yolunda Türk işçisi azzimlidir. Senelerdenberi Türk işçisine verilmiş vadiyle süregelen toplu sözleşme ve grev tasarısı Meclisten gine işveren yararına maddeleri tadil edilerek çıkarılmaya ve böylece kabul ettirilmeye çalışılmaktadır. Türk — İş'in protestosunu bekliyoruz. Şayet Türk — İş seslenmezse biz işçiler bu durumu protesto eder, haklarımızın pürüzsüz olarak verilmesini bekleriz.

Ahmet TOP

(Gaziantep İşçi Sendikaları Birliği Sekreteri)

den çıkıp gelmiş de kendilerine böyle ahiret soruları sormuştu. Gürseli Milli Eğitim Bakanlığının kapısından süklüm püklüm geçirtiler. Keyifleri iyiden iyiye kaçmıştı...

Bardak fırtınası

İkinci Ortak Hükümet geçen hafta içinde bir buhran daha geçirdi. Sabun köpüğü gibi kabağan sonra birden delinip yok olan bir buhran.

Ortak Hükümetin geçirdiği bu buhran ne ilk buhrandı, ne de son. Bundan kısa bir süre önce de, he men hemen aynı ölçüde manasız bir buhran daha geçirilmiş, CKMP, li Yörükle, CHP'li Bekata aramızdaki dalaşma dolayısı ile CKMP, nin Koalisyonun çekileceği yolunda laflar çıkarılmıştı. Tabii sonra, sıcak koltuklardan ayrılma zorluğu, ıleriye matuf küçük hesaplar falan bu suni buhran gidermişti. İşte tam bu buhran geçti denirken, bu kere de bizzat YTP Genel Başkanı Alicanın sağda solda söylediği bazı sözlerin bir kabine buhranı yaratma emareti göstermesi tam bir bakkınlık uyardı. Zaten be ceriksizlikler içinde bocalayan hükümetin böyle kaprisler yüzünden sarımsak pek çok insanda, «aman şu koalisyon çökse de kurtulsak» havasının doğmasına sebep oldu.

Buhranın sebebi, İkinci Ortak Hükümet protokolünü hiçe sayan Alicanın eski DP' liler üzerinde etki yapmak için sarfettiği sözler oldu. 27 Mayıs ihtilalinin ilk Meclis Başkanı, genel bir siyasi af çıkarmamı istiyordu. Kısacası siyasi yarıtmı yapıyordu. Öte yandan, aynı parlinin içinde, Alicanın liderlik yarımına girişmiş olan Ulaştırma Bakanı Rifat Ökten ise, Bekdeşirde YTP Kongresinde, Başbakan Yardımcısının önünde yaptığı bir ko-

nuşmada, mevcut koalisyonun bozulması ve bunun yerine CHP'yi dışarda bırakarak memleketi gerçekten temsil eden siyasi partiler arasında bir yeni koalisyon kurulması zaruretinden bahsediyordu. Ökten'e göre kurulacak olan YTP — AP — CKMP, Koalisyonunun Başbakanı da hazır. Bu Ekrem Alican'dı...

Alican ile Ökten'in bu davranış, çeşitli çevrelerde etkisini gösterdi. AP, içindeki sayısız hiziplerin organları olan Tasvir, Zafer, Son havadis, Yeni İstanbul, YTP, lilerin bu yeni havasına canı yürekten ama çeşitli ağırlardan alkış tuttular. Hele bir İnönü devrilsen, gerisi kolaydı. Alican, 180 derecelik bir dönüş yapınca, en çok üzülen, bu çehreler oldu...

CKMP, ilk anlarda mütereddit kaldı. CHP, içinde ise, koalisyon kanatları arasındaki bu itişip kışkırmalardan gına getirmiş bir grup on beş yirmi imza ile «Koalisyon protokolünün yeniden gözden geçirilmesi isteği ile» bir önerge hazırlayıp Grup Başkanlığına verdi. Bu önergeyi verenler de müteredditti. Koalisyon yıkılırsa ne olacaktı, ortaya neler çıkardı bunları bilmiyorlardı.

CHP, Grubu Yönetim Kurulu da zaten iç politika üzerine bir genel görüşme açılmasını istemişti. İki istek birleştirildi ve Perşembe sabahı görüşme edildi.

Başbakan İnönü, o sabah CHP grubuna erken saatlerde geldi ve ön aralardan birine yerleşti. İlk konuşmayı yapan Çanakkale Milletvekili Burhan Arat, ortak hükümetin CHP dışındaki kanatlarına şiddetli çatı. Devrimlerin çoğu de CHP, de olan bir hükümet tarafından iyi savunulmadığından, ve formların gerçekleştirilmediğinden, sosyal adaletin bir türlü temin edilemediğinden, memleket aydınlarının her geçen gün CHP den biraz daha uzaklaşmasının nedenleri ü-

zerinde durulmadığından bahsederek bir konuşma yaptı.

Arat'ı, yeni transfer Süreyya Endik takip etti. Vatan millet Söfistre nutuklarının ötesinde Endikten akıldaki kalan tek cümle, «Memleketin yarısı cahil. Aydınların yarısından çoğu dejener. Böyle bir memlekette ne yapılabilir?», cümlesi oldu. Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ise DP, devrinde CHP'ye oy verdi diye tenzili rütbe edilerek ilçelikten köy haline getirilen Abana'nın yeniden ilçe yapılması zarureti üzerinde durdu.

Reşit Ülker, CHP Genel merkezi aleyhinde yayın da yapmış Dünya gazetesinin devrimleri savunan pek nadir gazetelerden biri olduğunu, bu bakımdan CHP nin bu gazeteye karşı cephe alınması gerektiği tezini savundu. Genel görüşme sonu altında hatipler akıllarına ne gelirse onu konuşuyorlardı.

Günün ilk ilginç konuşmasını, koalisyon protokolünün yeniden gözden geçirilmesi yolundaki önergeyi hazırlayanların başında gelen Aydın Milletvekili Şükrü Koç yaptı. Sözü doğrudan doğruya Alican ile Ökten'e getirdi. Bunların birincisinin Genel Siyasi af, ikincisinin de yeni bir koalisyon kurulması yolundaki sözlerini deşti. Koalisyon protokolünün CHP aleyhinde istismar edilmediğini söyledi. Bu şartlar altında, eldeki protokole sadık kalarak CHP nin koalisyonda kalmasının faydası değil, zarar getireceğini söyledi.

Günün beklenmeyen konuşmasını ise Şükrü Koçtan sonra İnönü yaptı. Açıkça, isim ve şahıs zikretmemekle beraber, senatör ve milletvekillerinin şikâyetlerine iştirak ettiğini belirterek, «Son zamanlarda siyasi hâdîseler, muayyen idfakmetlerde yarış halini almıştır. Memleketin huzuru üzerinde klasik bir tahrik konusu olan siyasi af meselesi yeniden sosyal hünyemiz kopyalayacak gibi görünmektedir. Karma hükümet fikrinde sandımlık şarttır. Memleketin istikrarı ihtiyacı vardır.» dedi.

Birinci Koalisyonun da aynı hava içinde yıkıldığını ve ikincisinin de aynı akbete uğrayabileceğini söyleyen İnönünün sözleri ertesi gün, CHP karşılarındaki basın tarafından «İnönü tehdit ediyor» diye sınıflandırıldı. YTP, Genel Başkanı ise, işlerin çatallaştığını görünce derhal sağdan geri çark etti ve

Şükrü Koç

Derdini Söyledi

«İkinci Koalisyon hükümeti mevcut şartların elverdiği nispette muvaffak olmuştur. Yapılan ve yapılması gereken işler meydana gelmiştir. Koalisyon sistemini memlekette iyice yerleştirmek için, siyaset adamlarının bu sıfatları ile yaptıkları konuşmaların tapdık hususiyeti dikkatten uzak tutulması lazımdır. Bu konuşmalar karşı partilerin devran eden siyasi rekabetini elbet ortaya koyacak, fakat medeni seviye ve usuller içinde cereyan edecektir.» dedi. Koalisyonun yaşamaması için de bir sebep görmediğini söyledi. YTP Genel İdare Kurulu ise, yaptığı bir toplantıda, koalisyonu bozmak için bir sebep olmadığı, siyasi af konusunda fazla ısrar etmemek gerektiği yolunda karar almış, İdare Genel başkanlarına karşı cephe almış

Gelecek Sayıda:

**Politika nedir?
Kalpazanlar
Demokrasisi
Nedir?**

Yazarı: İdris KÜÇÜKÖMER

lardı. Oyun gayet güzel. Ancak ve Ötken, siyasi genel affı istismar ve CHP düşmanlığını körükleyerek gerekli yatırımı yapmışlardı. Genel İdare Kurulu ise çıkardığı bir bildiri ile, koltukların da muhafazasını garanti altına alıyordu. YTP, hem iktidarda kalıp, taraflarına niyet dağıtma yoluyla kuvvetlenmek, hem de CHP, ye karşı olduğunu göstererek, AP, ye giden oyları kazanmak davasını peşindeydi. AP, de iktidarda aynı oyunu oynamıştı...

Başbakan İnönü ise, YTP, nin çark edili karşısında, sert çıkışını falan derhâl unuttu. Koalisyonun bir buhranı da böylece geçmiş oldu. Şimdi yeni bir buhran, Bütçe-

revizyonunun sonra, Mart ayında bekleniyor...

Suç işliyen Amerikalılar meselesi

26 Ocak tarihli Milliyet gazetesinde şu haber vardı:

"Amerikan Hükümeti «Menfi tesirleri tesbit edilen anlaşmanın değiştirilmesi teklifimize müsbet cevap vermemiştir.

Memleketimizdeki Amerikan gö-

revilerinin görev anında işledikleri suçlar ile ilgili anlaşmanın «Milli hisleri rencide edici» olduğu ve «iki ülkenin dostane münasebetlerini zedeleyici» bulunduğu ileri sürülerek 27 Mayıs ihtilalinden sonra, değiştirilmesi için Amerika Büyük Elçiliğine yapılmış olan müracaat cevapsız kalmıştır.

Düşük Demokrat Parti devrinde, diğer NATO ülkelerinde mevcut statülerin aksine, Amerika'ya tavis olarak verilen ve tatbikatında büyük aksaklıklar doğduğu ilgililerce belirtilen anlaşmaya göre:

I - Türkiye'de görevli olarak bulunan Amerikan personelinin

suç işlemesi anında görevli bulunup bulunmadığını en yüksek rütbeli Amerikan askeri makamı tıyin etmektedir.

2 - Suçlunun suç anında görevli olması halinde yargı yetkisi Amerikan mahkemesine ait olmak tadır.»

Okuyucularımız hatırlayacaklardır, Sinemaya giderken Morrison adlı Amerikan subayının bir erimi zi çignemesi ve Morrison'un divasının Türk mahkemesinde değil de, Amerikan mahkemesinde bakılması üzerine, Türk Kamu Oyu geyana gelmişti. Bu geyan üzerine, Türk Hükümeti de, Amerikan makamlarına bu hakkı tanıyan anlaşmanın değiştirilmesi için teşebbüse geçmişti. Şimdi müracaatın cevapsız kaldığını anlıyoruz. Ne Amerikan Hükümeti, «Milli hisleri rencide edici ve dostane münasebetleri zedeleyici» saydığımız anlaşmayı düzeltmeye yanaşmış, ne de dış yardım güçlükleriyle karşı karşıya bulunan bizim Hükümet, bu meselenin üzerinde gereken enerjile durmuş.

Yüzyıllar boyu hür yaşamış, sayısız medeniyetler yaratmış olan bu milletin hislerine biraz saygı ve anlayış istiyoruz. Bu kadarını bile yapmak çok zor mu?

Gerçek devrimciler

Ankara Devrim Ocağı Genel Kurul Toplantısı iki devrimcilik anlayışının çarpışmasına sahne oldu. Başında Yüksel Altınur bulunan Yönetim Kurulunun temsil ettiği anlayış, sapka, harf, laiklik gibi gerçekleştirilmiş devrimlerin bekliliği yerine, ileriye bakan bir devletçilik idi Nitekim Yönetim Kurulu raporunda, bu devrimci fikrî felsefesi uzun uzun anlatılmış ve devletçilik, toprak reformu ve işçi davaları gibi konulara geniş yer verilmişti. Engin Tonguç, Şekrü Koç, Niyazi Ağırnaslı, Cevhan Atuf Kansu, Hamdi Konur ve Rauf İnan gibi hatipler de, reformlara yönelmiş bu devrimcilik görüşünü savundular.

Muhafazakâr devrimcilik görüşünü ise Ankara Barosu Sekreteri avukat Rahmi Magat temsil ediyordu. Rahmi Magat, «Ne lüzum var devletçilik, toprak reformu ve işçi konularından söz etmeye diyor ve Yönetim Kurulunu, «Sosyalizm ve devletçilik modasına kapıldığı için tenkit ediyordu.

Fakat Avukat Rahmi Magat tamamen yalnız kaldı. Kurulun ibarısında sadece iki kişi aleyhte oy kullandı. Yönetim Kurulu Seçimlerini de, ileri devletçiler tam liste halinde kazandı. Yeni Yönetim Kurulunda Yüksel Altınur, Ferran Eralp, İsmet Ercan, Rissan Taşçıoğlu, Ünal Özkay, Cahit Çelikel, Özcan Yüzbeyaz gibi isimler vardı.

Gazetecilik mesleği

Trakya'da donarak ölen üç basın mensubu, Yüksel Kasapbaş, Abdin Behpur ve Yüksel Öztürk, yaptıkları işin ne kadar tehlikeli olduğunu çok iyi biliyorlardı. Karayolları vazifelileri onlara, «Daha fazla ileri gitmeyin, kara saplanıp kalırsınız. Vazgeçin. Durum tehlikeli» demişlerdi. Ama söz dinle tememmişlerdi. Gazetecilik, hiç bir tehlikeye aldirmeden, en kısa zamanda haberi, halka ulaştırmak demektir. Batıda da Macar İhtilali olur, Kore Harbi olur, ihtilaliler ve askerlerle birlikte en üs safta gazeteciler ölür. Bu sebeple, üzüntümüze rağmen, üç basın mensubunun donarak ölmesi haberi, bizde de gerçek gazeteciliğin başladığının işareti olarak karşılıyor.

Yüksel Kasapbaş

Abdin Behpur

Yüksel Öztürk

Bu sırada bazı gazete patronlarının gazetecilere bir takım hakları tanıyan M.B.K. devri kanunlarını değiştirmek için, «İmtiyazlı sınıf mı yaratmak istiyoruz?» tarzında aşağılık bir demagoji kampanyasını devam ettirmeleri gözde kaçmadı.

Çalışan gazeteciler, bu tutuma karşı tepkilerini salt günlü yaptıkları sessiz yürüyüşle gösterdiler. Başta Yeni Sabah olmak üzere, patronları tarafından çalışanların hakları na gerekli saygıyı göstermeyen diğer üç gazete idarehanesine protesto pankartları kondu.

İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın bu münasebetle yayınladığı bildiri de şu cümleler de vardı:

«Son günlerde bazı gazete işverenlerinin, sürekli ve sistemli şekilde fikir işçisinin haklarına gazetelerinin başyazarlarında ve çeşitli köşelerinde tecavüz ettikleri görülmektedir.

Buna karşılık kendi sütunlarında kendi haklarını savunmak isteyen bazı arkadaşlarımızın bu sebeple işlerinden çıkarılmalarını ya da susturulmalarını, hem düşünce özgürlüğüne hem de sosyal haklara ağır bir darbe sayıyoruz.

Başın mesleğinde çalışanlar, mesleğin zor şartları içinde çırpınıp ve en değerli genç arkadaşlarımızı toprağa şehit olarak verirken; düşüncesi çıkarılmalarını çapından öteye geçmeyen bazı basın tasvirinin tutumları çalışanların haklarını tanımayan bir Ortaçağ zihniyetinin belirtisidir.»

Basının Meseleleri: I

Gazetelerin basma ve satma yarışı

Son bir iki yıldır gazeteler arasında öldürseye bir yarış başladı: Çok basıp çok satma yarışı. Gerçi bu yarış öteden beri var gibi görünürdü ama, bilhassa 27 Mayıs'tan sonra ki günlerde iyiden iyile gün yüzüne çıktı. Şaka değil, bu yarış yüzünden adamlar bile ölüyor. 1962 yılı içinde Basının bu öldürseye yarış yüzünden 15'ten fazla insan parça'anarak öldü. Sekiz - on kişi de sakat kaldı.

Gazetelerin çok basıp çok satması için adamların ölmesi veya yaralanması? Bu, ilk anda insanı yadırgatan bir laf. Nerde, kim bu yarış yüzünden ölmüş veya yaralanmış denebilir. Bunları bir bir gözler önüne serceğiz. Fakat, önce bir başka gerçeği gözler önüne koymak istiyoruz. Bugün basının çok basıp çok satma yarışında önde giden kimdir, dümençilliği kim yapmaktadır? Gazetelerimizin satış düzeyleri nedir? İşe buradan girmekte fayda var. Sonra işin diğer yönleri üzerinde ayrı ayrı dururuz.

1963 yılının şu ilk ayında, gazetelerin 19'ündeki aylık net satışları ile yıllık satış ortalamaları resmen belli oldu. Büyük ilan ve reklam kurumları ile, geniş ölçüde ilan ve reklam veren bankalar artık şu bizim aşağıda vereceğimiz rakamları biliyorlar. Gazetelerin teker teker «Resmî beyanları ve bunların Basın - İlan Kurumunca yapılmış kontrolü sonucu ortaya çıkan ve ilgililere bildirilen rakamlar şunlar:

Bugün en çok satılan, yarışta önde götüren gazete HÜRRIYET'tir, 1962 yılında her ay ortalama olarak 247260 adet satılmıştır. Hürriyet'i MİLLİYET takip etmektedir. Milliyet'in 1962 yılında her ay ortalama olarak 123442 tane satıldığı tesbit edilmiştir. Basın yarışmasının üçüncüsü AKŞAM'dır, 1962 yılının her ayında ortalama olarak 99535 adet satılmıştır. CUMHURİYET dördüncü sırayı işgal etmekte 75085 adet satılmaktadır.

Bu dört devl takip eden gazeteler ve bunların 1962 yılı aylık ortalama satış miktarları ise şöyledir:

TERCÜMAN 64972, YENİ SABAH 54129, SON HAVADİS 48037, YENİ İSTANBUL 41071, ZAFER 23507, DÜNYA 21644, TASVİR 18329, ADALET 15950, EGE EKSPRES 14224, YENİ ASIR 13491, ULUS, 13327, DEMOKRAT İZMİR 11032, HÜR VATAN 9522, VATAN 9338, YENİ GÜN 5612, SABAH POSTASI 5480.

Basın merkezi sayılan İstanbul, Ankara ve İzmir'de yayınlanan 20 sabah gazetesinin 1962 yılı aylık ortalama net satış durumları şu yukarıda sıralanan rakamlarda açıkça görülmektedir. Ancak bu, geride bıraktığımız yıla kuşbakışı umu mi bir bakış sonunda, elde edilen ortalama rakamlardır. Bu rakamları daha iyi değerlendirebilmek için, bu 20 sabah gazetesinin 1962 yılı içindeki aylık net satış rakamlarını da görüp bilmekte fayda vardır. Gazete yöneticileri tarafından okuyucuya ulaştırılmamış pek hoşlanılmayan resmi rakamlara göre bu 20 gazetenin 1962 yılının ilk onbir ayındaki net satışları da şöyle sıralanmaktadır:

HÜRRIYET: Ocak 263978, Şubat 239011, Mart 216678, Nisan 232945, Mayıs 256333, Haziran 255457, Temmuz 248961, Ağustos 223388, Eylül 237379, Ekim 263289, Kasım 267566.

MİLLİYET: Ocak 112940, Şubat 109480, Mart 108025, Nisan 107841, Mayıs 119220, Haziran 139607, Temmuz 138543, Ağustos 124465, Eylül 127254, Ekim 128235, Kasım 131256.

AKŞAM: Ocak 70505, Şubat 93719, Mart 121638, Nisan 120548, Mayıs 117715, Haziran 111536, Temmuz 101266, Ağustos 99229, Eylül 95112, Ekim 92549, Kasım 94000

CUMHURİYET: Ocak 80096, Şubat 78355, Mart 75535, Nisan 73568, Mayıs 72914, Haziran 67935, Temmuz 64914, Ağustos 68942, Eylül 77000, Ekim 76264, Kasım 73278/

TERCÜMAN: Ocak 30987, Şubat 46572, Mart 45530, Nisan 50070, Mayıs 54658, Haziran 54219, Temmuz 65354, Ağustos 70505, Eylül 88585, Ekim 102414, Kasım 105601.

YENİ SABAH: Ocak 46256, Şubat 41185, Mart, 55431, Nisan 54175, Mayıs 56239, Haziran 53947, Temmuz 51008, Ağustos 48078, Eylül 52885, Ekim 58095, Kasım 58121.

SON HAVADİS: Ocak 58620, Şubat 62619, Mart 32700, Nisan 37092, Mayıs 40771, Haziran 58794, Temmuz 63441, Ağustos 20672, Eylül 28213, Ekim 77202, Kasım 48280.

YENİ İSTANBUL: Ocak 40043, Şubat 51078, Mart 38663, Nisan 34822, Mayıs 41189, Haziran 39448, Temmuz 39938, Ağustos 36319, Eylül 46076, Ekim 50652, Kasım 33553.

ZAFER: Ocak 42727, Şubat 64531, Mart 29471, Nisan 23426, Mayıs 17263, Haziran 17887, Temmuz 14385, Ağustos 13779, Eylül 18750, Ekim 10384, Kasım 5970.

DÜNYA: Ocak 25277, Şubat 27062, Mart 24626, Nisan 21186, Mayıs 23739, Haziran 23873, Temmuz 20299, Ağustos 18429, Eylül 18024, Ekim 18325, Kasım 17404.

TASVİR Ocak - Şubat - Mart - Nisan - Mayıs - Haziran - Temmuz - Ağustos 22908, Eylül 23244, Ekim 15609, Kasım 11810.

ADALET: Ocak - Şubat - Mart - Nisan - Mayıs - Haziran - Temmuz - Ağustos - Eylül - Ekim 29111, Kasım 10981.

EĞE EKSPRES: Ocak 14249, Şubat -, Mart 12928, Nisan 14466, Mayıs 15928, Haziran 15264, Temmuz 13179, Ağustos 13157, Eylül 13064, Ekim 15695, Kasım 14314.

YENİ ASIR: Ocak 11178, Şubat 11939, Mart 10730, Nisan 11085, Mayıs 12182, Haziran 12838, Temmuz 11941, Ağustos 11751, Eylül 13158, Ekim 16292, Kasım 14751.

ULUS: Ocak 16781, Şubat 16297, Mart 14821, Nisan 12297, Mayıs 12303, Haziran 14421, Temmuz 11897, Ağustos 10141, Eylül 10873, Ekim 13661, Kasım 13119.

DEMOKRAT İZMİR: Ocak 11159, Şubat 10679, Mayıs 11717, Nisan 10363, Mayıs 10666, Haziran 12584, Temmuz 10700, Ağustos 9561, Eylül -, Ekim 12100, Kasım 10798.

HÜR VATAN: Ocak 9130, Şubat 10426, Mayıs 9024, Nisan 8029, Mayıs 8032, Haziran 8510, Temmuz 8123, Ağustos -, Eylül -, Ekim 8289, Kasım 16140.

VATAN: Ocak 9027, Şubat 9241, Mart 9870, Nisan 12108, Mayıs 8327, Haziran 8734, Temmuz 8958, Ağustos 8437, Eylül -, Ekim - Kasım -

YENİ GÜN: Ocak 6504, Şubat 5364, Mart 5115, Nisan 5112, Mayıs 3914, Haziran 3543, Temmuz 5846, Ağustos 6338, Eylül 5314, Ekim 5072, Kasım -.

SABAH POSTASI: Ocak 5935, Şubat 6107, Mart 5517, Nisan 5311, Mayıs 3575, Haziran 5940, Temmuz 4791, Ağustos 4854, Eylül 5239, Ekim 5651, Kasım 5155.

İstanbul, Ankara ve İzmir sabah gazetelerinin 1962 yılı içinde aylık net satışlarını gösteren yukarıdaki tablo dikkatle incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar oldukça şaşırtıcıdır.

İlk beş gazete (Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Akşam ve Cumhuriyet) dışında kalanlar arasındaki yarış, çok basıp çok satma yarışından çok, bir yaşama, devam edebilme yarışıdır ve bunlar varlıklarını dahi güçlekle muhafaza etmektedirler.

Başta güreşen beşlerin dışındaki 15 gazetenin çok çok bir iki yıl içinde tasfiye edildiklerini görmek, okuyucularını hiç şaşırtmamalıdır. Gidip bu gidiştir.

İlhami Soysal

Türkiye'de gelir ve vergi dağılışı

Prof. J. L. ENOS

Ekonometri uzmanı Prof. Enos, Amerikan Yardım Teşkilâtı (A.I.D.) tarafından ilk 5 yıllık kalkınma Plânını incelemek üzere Türkiye'ye çağırılmıştır. Prof. Enos, kalkınma plânını sosyal adalet açısından incelemiş ve Türkiye'de gelir ve vergi dağılışı çok büyük adaletsizlikler olduğunu ortaya koymuştur. Adaletsizliği görmek için yayınladığımız tablolara bir göz atmak yeterlidir. Prof. Enos, «Bu kadar kötü gelir dağılışı bulunan bir memlekette, avdınların bu adaletsizliği çok daha enerjik bir şekilde protesto etmemelerini hayretle karşılıyorum.» demiştir.

Bu incelemede, Türkiyede çeşitli sosyal gruplar arasında milli gelirin ve vergi yükünün dağılışı hesaplamaya çalışacağız. İstatistik bilgi eksikliği dolayısıyla, elde edilecek sonuçlar, gerçeği tamamen sıhhatli şekilde aktiremeyecektir. Bununla beraber, ben, kalkınmanın nimet ve külfetlerinden memleket nüfusunun ne dereceye kadar faydalandığı hakkında bir fikir edinebilmek için, bu işe teşebbüs edeceğim.

Kullanacağım metod şu olacak: Önce çeşitli sosyal grupları belirteceğim. Her gruptaki nüfus sayısını hesaplayacağım. Daha sonra her sosyal grubun, milli gelirden aldığı payı tesbit edeceğim. Son olarak da her grubun, devlete ve mahalli idarelere ödediği vergi miktarını göstereceğim.

Sosyal gruplar

Ekonomik - Sosyal kategorilerin seçilmesinde, ekonomik özellikleri ve davranışları aynı olan fertleri bir grup içinde toplamak istiyoruz. Böylece, her şeyden önce, benzer yatırım ve harcama modellerine uygun fertler bir araya getirilmiş olacaktır.

Bu açıdan en geniş müttecânîs grup, ancak en zarurî ihtiyaçlarını karşılayabilecek yaşama seviyesi civarında bulunan fakir köylülerdir. Bunlar, kendi istihlâlarının önemli bir kısmını kendileri istihlâk ederler. İstihlâklerinin geri kalan kısmını, istihlâk fazlasını satışından ve zaman zaman yapılan amelelikten kazanılan paradan karşılar. Bu gruptaki fertlerin gelirleri, öbür gruplara nazaran son derece düşüktür. Tasarrufları son derece azdır ve bu tasarruflar ya kendi mülklerini ihlâk ederler, ya da bir kaç altın almaya gider.

Tarım kesiminde harcama âdetleri daha basit olan ikinci bir grup vardır. Bu grubun geliri ve tasarrufu daha yüksektir ve gelir daha çeşitli faaliyetlerden sağlanır. Tasarruflar, düşük gelirli tarım grubunda olduğu gibi, verimli yatırımlara yönelmez. Bunlar ya iddihar edilir, ya da gayri menkullere gider. Yahut bu durum da, tarım alanında mülk edinmekle yetinmeyip, şehirde de mal mülk sahibi olabilir.

Tarımda, bu zengin ve fakir gruplar arasında, bir de orta gelir grubu vardır. Bu grubun geliri, asgarî geçim seviyesinin üstünde olduğundan, grup mensupları, daha fazla mamûl madde satın alabilir ve tasarruf yapabilir. Tasarruf, büyük ihtimalle tarım dışı sektörlere kay-

maz, tarım alanında kalır. Bu üç tarım grubu arasındaki ayrımı, gelecek bölümde ortaya koymaya çalışacağım.

Dördüncü grup, özel sanayi, ticaret ve benzeri alanlarda çalışan ücretlileri toplar. Bu grubun insanları, sanayi döneminde yaşarlar ve teknik bilgilerini, satarlar. Bu grubun istihlâk meyli yüksektir. Gelirinin tasarruf edebildikleri kısmını da, muhtemelen mali kurumlara yatırır.

Besinci sosyal grup, dördüncüden, esas itibarıyla patronunun farklı olması dolayısıyla ayrılır. Bu grubun patronu devlettir. İş emniyetinin daha fazla olması dolayısıyla, bu grubun istihlâk meyli nin daha da yüksek seviyede bulunduğu söylenebilir. Eğitim bakımından da özel sektör ücretlerinden üstün olan bu grup, daha fazla dayanıklı istihlâk malları ve ithal malları istihlâk eder. İstihlâkten artan gelir kaldığı takdirde, bu tasarruf mali kurumlara yönelir.

Altıncı ve son grup, müteşebbislere, Ticaret, sanayi ve iş hayatındaki ufak ve ya büyük tesislerin yöneticileri ve sahipleri bu gruba girer. Normal olarak yüksek, fakat oynak gelirlerle sahip bulunan bu grubun harcamaları, memurlarinkine benzer, fakat tasarrufları memurlardan çok daha fazladır. Tasarrufların çoğu, kendi tesislerinde gerçekleştirdikleri yatırımlara gider. Fakat tasarrufların bir kısmı yine de, arazi ve bina gibi verimli olmayan yatırımlara yönelebilir.

Bu sosyal grupta, bir tâli grup olarak, ithalâtçı ve ihracatçılar vardır. Bu altıncı grup, özel bir ihtisasa sahiptir ve çoğu rafî bakımdan belli merkezlerde toplanmıştır. Bunların gelir ve harcama tar-

rafî bakımdan belli merkezlerde toplanmıştır. Bunların gelir ve harcama tar-

EKONOMİKOSOSYAL GRUPLAR	NÜFUS SAYISI (BIN OLARAK)	TOPLUMSAL NÜFUSUN YÜZDESİ OLARAK
DÜŞÜK TARIM GELİRİ	10 292	% 72 21
ORTA TARIM GELİRİ	1 484	1 40
YÜKSEK TARIM GELİRİ	84	0 65
ÜCRETLİLER, UFUK İŞ SAHİPLERİ	2 884	20 25
MEMURLAR	401	2 82
MÜTEŞEBBİSLER	95	0 67
TOPLAM	14 240	100

YÖN'ün notu: Sayısı 95 bini aşmayan mutlu azınlık, milli gelirin dörtte birini, yani 12 milyar 340 milyon lira almaktadır. Bu rakam, 10 milyon 292 bin ufak çiftçinin ancak 11 milyar 340 bin lira tutan toplam gelirinden fazladır! Tarımda da 84 bin yüksek gelirli çiftçinin geliri, 10 milyon 292 bin ufak çiftçinin toplam gelirinin üçte biri kadardır.

büyük bir ihtimalle mensup oldukları grubunkine benzer. Fakat yatırım davranışları, sanayi ile ilgili olmadıkları için, daha çok, yüksek gelirli çiftçilere yakındır. İstatistik bilgi yetersizliği, ithalât ve

YÖN'ün notu: 1962 yılında, Türkiye'de faal nüfus 14 milyon 240 bini bulmaktadır. Mutlu azınlığı teşkil eden müteşebbis grubu ise 95 bini bulmaktadır. Bu grubun 72 bini gerçek anlamda müteşebbistir. Ücretliler ve ufak iş sahipleri grubunda ise işçiler, devlet sektörü dışındaki müstahdemler, yüksek ücretli teknik personel ve ufak iş sahipleri vardır. Memurlar ayrı bir grupta toplanmıştır.

EKONOMİKOSOSYAL GRUPLAR	GELİR KAYNAKLARI (MİLYON TL)					MİLLİ GELİRİN GRUPLAR ARASINDAKİ DAĞILIŞI	
	TARIM	SANAYİ, TİCARET, İNŞAAT, HİZMETLER VE İZLENİMLER	MİLLİ HİZMET	MEMUR MÜTEŞEBBİSLER	Diğer	MİLLİ GELİRİN YÜZDESİ OLARAK	
DÜŞÜK TARIM GELİRİ	10 292	-	-	500	11 792	% 72 4	
ORTA TARIM GELİRİ	1 484	-	-	100	1 584	% 9 2	
YÜKSEK TARIM GELİRİ	84	-	-	50	1 34	% 0 9	
ÜCRETLİLER VE UFUK İŞ SAHİPLERİ	-	2 884	-	230	3 114	% 19 7	
MEMURLAR	-	-	3 680	100	3 780	% 25 8	
MÜTEŞEBBİSLER	-	11 920	-	420	12 340	% 84 4	
TOPLAM	11 840	26 720	3 680	1 100	42 340	100 0	

EKONOMİKOSOSYAL GRUPLAR

DÜŞÜK TARIM GELİRİ GRUBU

ORTA TARIM GELİRİ GRUBU

YÜKSEK TARIM GELİRİ GRUBU

ÜCRETLİLER VE UFUK İŞ SAHİPLERİ

MEMURLAR GRUBU

MÜTEŞEBBİSLER GRUBU

MİLLET ORTALAMASI

YÖN'ün notu: Türkiyede gelir dağılışı, köylüleri mutlu azınlık grubunda bırakarak, Türkiye'de adam başına düşen yıllık gelir, 10 milyon 292 bin liranın altına düşmüştür. Mutlu azınlık grubundaki fertlerin ortalama kişisel gelirleri ise, fakir çiftçilerden 47 bin 260 lira olan orta gelirli çiftçilerin 117 bin 340 lira ortalama gelirine, fakir çiftçilerin 9 bin 430 lira ortalama gelirine kadar düşmüştür. Bu, 12,5 verim ödemesi gerekirdi. Bu reform adı altında, adaletsizliği

reform adı altında, adaletsizliği

Her sosyal grupta nüfus sayımı

Türk nüfusunun çoğu köylerde yaşar ve geçimini topraktan sağlar. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1962 yılında 15 - 16 yaş arasında 12 milyon 740 bin çalışan nüfustan 9 milyon 60 bininin, yani yüzde 77,4 ünün hayatını tarımdan kazandığını hesaplamıştır. Bu rakama kadın nüfusu da dahildir. Devlet Plânlama Teşkilâtı, tarım kesimindeki kadınların yüzde 80 ünün çalıştığını kabul etmektedir.

Aktif şekilde, çalışan bu nüfusa 1 milyon işsiz de eklenince, tarım nüfusu 11 milyon 60 bini bulmaktadır.

Şimdi düşük, orta ve yüksek tarım gelirleri grupları arasındaki hudutları çizmek lazımdır. Bu, keyfi bir hudutlandırma olacaktır. Zira hangi gelir diliminde çiftçilerin harcama âdetlerini değiştirdiklerini ve önemli tasarruflar yapmaya başladıklarını bilmiyorum.

Türk Hükümeti, gelir vergisi tasarımlarında orta ve yüksek gelirli çiftçilerin arasında, 50 bin lira yıllık geliri üçü almıştır. Maliye Bakanlığı, çiftçilerin takriben yüzde 10'un önemli tasarruflar yaptığını

200 yıldır neden bocalıyoruz?

III - AVRUPA EGEMENLİĞİ ALTINDA TÜRKİYE

Namık Kemal neden zindanı boyladı?

Türk reform çabalarının her adımında içine düştüğü gericilik, emperyalizm ve yoksullaşma çukurlarında debelenmenin hikâyesi Tanzimatın istikrarlı ve bol enflasyonlu refah devri ile kapanmaz; bundan sonrakilerin yanında Tanzimat devri âdeta mis gibi kalır.

Tanzimatın bütün endüstri, maden ve tarım teşebbüsleri 1860 da iflâs ettikten veya yüz-üstü bırakıldıktan sonra ve paşalar 1875 e kadar yahlılarında şiir ve sohbet toplantıları ile eğlendikten sonra ilk çatırdayı bu tarihte koptu. Borçlar yığıla yığıla o hâle gelmişti ki istikrazlarla milli gelirini artıramayan devletin bunların faizlerini bile zamamında ödeyemeye ceği görülmüyordu.

O zamana kadar Türkiyede bulunmayan yeni bir aydın tipi yetişmişti. Bunlardan biri olan Namık Kemal, Tanzimatın batılılık namı altında içine düştüğü tuzağı apaçık görüyordu. Beş altı yıldan beri durmadan bunu anlatmağa çalışıyor bu hâle bir son vermek için gereken reformların nelerden ibaret olduğunu savunuyordu. Onun, köylünün durumu, devletin idaresi, mali şartları, dış siyaset hakkındaki gözlemleri bugün için bile değeri olan fikirlerle doludur. Onun bu çok önemli fikirlerini ciddiyetle ele almak, hattâ yapması gereken reformlar üzerinde daha temel araştırmalara onu sevk etmek verine devlet adamlarının, yaptığı şey, bugün de yapılmak istendiği gibi, yurdunu sevdiği ve doğruyu söylediği için onu hapse atmak oldu. Onlar yabancı dıplomatları kulaklarını çevirmeyi tercih ediyorlardı.

O zaman Rusların en kurnaz diplomatlarından biri olan Ignatyef İstanbul da sefir. Babı Âliyi şimdi küstah Canning değil hilekâr Ignatyef idare ediyordu. Devletlerin Rusya ile de eski derdi kalmamıştı. Rusya şimdi uzak doğuda meşguldi; İngilizler de artık Hindistan için endişelenmiyordular. Büyük devletler girecekleri yerlere girmişler, oturacakları yerlere oturmuşlar; dünya kaynaklarını güzel güzel idareye başlamışlardı. Yalnız Türk paşaları dertli idiler. Ignatyef kendi adamı olan sadrazamın kulağına yeni bir fikir fısıldadı: «Ne duruyorsunuz, borçlarınızı inkâr edin.» Bizimkiler o kadar ileri gidemiyorlar ama çaresizlik karşısında taizlerin ödenmesini tatil ettiklerini devletlere bildiriyorlar.

Avrupada Ignatyefin tahmin ettiği fırtına kopuyor. İngilterede, Fransada, hattâ Almanyada müthiş bir Türk aleyhtarlığı başlıyor. Şu şimdide kadarki sadık, kahraman Türk birdenbire barbar, müteassıp oluyor.

Türk meselesi İngiltere iç politikasında liberaler elinde muhafazakârlara çatmak için bir oyuncak oluyor. Rus diplomasisi memnun çünkü bu feryatlar en çok Rusyanın Balkan siyasetine yarayacaktı. Şimdi artık Batı devletleri de hakikatleri anlıyorlardı. İngilterede liberalerin saldırısına uğrayan muhafazakâr kabinesi yumuşayacak; Türk meselesinin çözümlenmesi için Rusya ile işbirliğine yanaşacaktı.

Anayasa yapılıyor..

Oyle oldu. İçeride Rus tarafı paşalarla İngiliz tarafı paşalar arasındaki mücadele, Abdülaziz devirme, Anayasa yapma işine vardı. Ignatyeften emir alan

Namık Kemal
Gerçeği gören adam

Mahmut Nedim, İngiliz sefiri Elliot'tan ilham alan Mithat Paşa alettii Paşanın amacı, İngiliz - Fransız - Rus eibirliği ile isteneceği muhakkak olan ıslahat isteklerini (şimdi artık ıslahat reformu anlamına değil, imparatorluğun tasfiyesi anlamına geliyordu) önlemek için onlardan önce davranmak, Türk olmayan unsurlara veya bölgelere mahalli muhtariyetler vererek bir nevi imparatorluk milletler camiası yaratmaktı. Sefir Elliot ta bu fikirde Mithat Paşayı destekliyor; kendi hükümetinin de buna dayanarak Rus baskısını gidereceğini, bu meselelerin tartışılacağı İstanbul konferansını akamete uğratacağını vadeliyordu.

İşte Anayasa reformunu bu İstanbul konferansı toplanmadan önce çarçabuk bitirmek için devlet adamları, kaç yıldır «Batının mali esaretine girdik; idareyi halka vermeli; yapmalı» diye çırpınan ve zindanlarından yeni salıverilen Namık Kemallere başvurmağa tenezül buyurdular. Tıpkı zamanımızda olduğu gibi ekonomik, mali meseleler, eğitim ve köy reformları dâvaları bir tarafa itilip bir partililik ve Anayasa kavgası, ordunun durumu meselesi münakaşaları başladı. Belki birçoğumuz bu çeşit meselelerin bugüne mahsus demokrasi alâmetleri olduğunu sanırız. O zamana ait gazeteleri, broşürleri okuduğunuz zaman bu parti ve Anayasa tartışmalarını, saraya gitmeler gelmeler; Namık Kemal ve Süleyman Paşanın bir çeşit «zinde kuvvetler» kurma gayretlerine ait dedi kodular - âdeta bugünkü İstanbul gazetelerinin Ankara muhabirlerinin o muammalı sütunlarını okuyorsunuz sanırsınız.

Bu circuna içinde bütün bu dertlerin asıl sebepleri unutulmağa başladı; her zaman olduğu gibi o zaman da memleketin çeşitli reformları hakkında hazırlıklı ne bilgine de projeler vardı. Sadece «Kanunu Esasi yapılınsın, herşey düzelecek» fikrinden geçilmiyordu.

Meşrutî istibdat

Anayasa yapmak fikri iyi; ancak ortaya beklenmedik bir alay mesele çıktı: devlet İslâm devleti mi, değil mi? Hükümdar kanun dışında mı, değil mi? Halk iradesini temsil edeceği farzedilen meclisin hükümdarların kabinesini denetleme, düşünme hakkı var mı yok mu? Hattâ meclisin teşrih selâhiyeti olacak mı, yoksa sadece bir istişare ve bütçeyi denetleme veya oynaylama rolü mü olacak? Müslüman olmayanlar meclise girecek mi, girmeyecek mi? Girecekse bunlar seriata-aykırı kanunlar yaparlarsa ne olacak?

Gene tam bir devrimsel iş yapılabileceği bir zamanda Türk devrimlerinin «zell engellerinden olan gericilik» bu meseleler üzerinde ortalığa duman, atturmağa başladı. İşin içine Şeyhül-İslâmlar, fetva emînleri, dersîamlar karıştı. Fetva emîni «Anadolunun ve Rumelinin cahil Türklerinin eline devlet nasıl teslim e-tilir? Bir müşkülünüz varsa bize sorun, biz fetva verir, size yol gösteririz» diyordu. Ceza olarak bu zavallıyı oturtup bir kalkınma projesi yaptırılmaydı. Ama zaman şakaya müsait değildi. Anayasacılar bir taraftan âyet ve hadislerle, bir taraftan her biri bir telden çalan Avrupa Anayasalarını karıştırmakla, bir taraftan da sarayın: «aman padişahın hükümdarlık

haklarına dokunulmasına» baskıları ile uğraşmak zorunda idiler. Sarayın da yardımı ile gericiler fikirleri öyle karıştırdılar ki çıldırmak isten değildi. Abdülaziz tew kif eden ve silâhlı kuvvetleri temsil eden Süleyman Paşa Abdülhamide çıkıp gerekirse ona da aynı şeyi yapacağını söyle-meseydi, Namık Kemal ve arkadaşları komisyon odalarında geceli gündüzlü çalış-masalarla belki hiç bir şey çıkmayacaktı. Ama sonuçta politikacılarla gericiler gene duruma hâkim oldukları esas projeyi de-ğiştire de-ğiştire çıkardıkları meşhur Kanunu Esaside halkın ve devletin ekonomik ve mali durumunu halle yarayacak hiç bir reform prensipi yoktu; bu Anayasanın en önemli derdi padişahın ve halifenin hükümdarlık haklarının halka, Meclise ve orduya karşı korunması amacı idi. Uygulan-dığı zaman da ortaya çıkardığı şey bu işlerin tarihini yazan Celâleddin Paşanın yerinde bir deyimle «Meşrutî istibdat» idaresi oldu. Devlet te ilk defa olarak hukuk bakımından bir İslâmî devlet oluyordu.

Berlin konferansı

Kanunu Esasi İstanbul konferansını duduramadı. Aksine İngiliz murahhası Lord Salisbury'yi çok kızdırdı ve Ignatyefe daha çok sokulmasına yaradı. Lord, Rus isteklerine Türklerin hatırı için karşı gelip mensup olduğu kabineyi liberalerin eline geçirtmek istemiyordu. Bunu kendi sefiri Elliot'a da anlattı. Mithat Paşanın ahbabı olan Elliot'un anayasacıların iyi niyetlerini anlatma teşebbüsüne karşı Lord şöyle bağırdı: «Bu adamların hepsi yalancı. Senin Mithat Paşan da bunlardan biridir. Bunlar asla adam olamazlar.» Türkiye de Anayasa veya istibdat olması Lordu hiç ilgilendirmeydi.

Türkiye, Paris konferansı ile işleri hakkında yabancı devletlere karar verme hakkını tanımıştı; daha doğrusu Batılılar onu böyle anlıyorlardı. İstanbul konferansının verdiği kararları Türkiye reddedince Rusya harp ilân etti; ötekiler de sözle-sildiği gibi seyirci kaldılar. Bunlar gerçek-ten Rus tehlikesine inanmış olsalardı; bu harbe engel olabilirdiler. Rusya ilk defa olarak tek yardımcısı kalmamış olan Türkiye üzerine saldırıyordu. Ancak Yeşilkö-ye geldikleri zaman durduruldular. Arkasından Berlin konferansı geldi.

Bu bir alay harp, sulh müzakereleri ve meseleleri halkı ve devleti on yıl işgal etmekle kalmıyor, memleket ekonomisini korkunç bir uçuruma sürükliyordu. Ekonomik ve mali durumun vahimliğini bize en iyi gösteren alâmet şudur ki Berlin Konferansından ancak dört yıl geçtikten sonra 1881 de Abdülhamit artık devletin bütün bütüne mali iflâsını ilân etti ve bunu devletlere tebliğ etti. Gelin, alacaklarımızın bir çaresine bakın, dedi.

Düyunu Umumiye

Türkiye şimdide kadar devletleri orduları ve donanmaları tarafından işgal edilememişti. Şimdi yapmaya kalksalar birbirlerine gireceklerdi. Bunun yerine daha akılcı ve daha kârlı bir yol buldular. Bir mali korporasyon kurarak ve bütün Türk borçlarını birleştirerek bu korpa-rosyonun sermayesi haline getirdiler. Bu idare, Fransızca adının tercümesi olarak bizde Düyun-u Umumiye diye bilinir. Biz çok kere mânâsını ve niteliğini anlamadığımız işlere Frenççe veya Arapça bir isim taktık mı tatmin olunuruz. Bugün meselâ «konsorsiyon» diyoruz; bunun ne demek

Şuğuna acaba içimizde kaç babayiğit bilir? O zamanki Düyun-u Umumiye de (ki Türkçesi genel borçlar demektir) bu çeşit renksiz kokusuz bir nesne idi. Bu, ödene-miyen Türk borçlarına karşılık memleketin tabii kaynaklarının gelirlerine konmuş bir haciz olduktan başka bu kaynakları işletecek Uluslararası «müşterekül men-faa» bir kumpanya idi. Bu borçlar öde-ninceye kadar Türk tabii kaynaklarını bu kumpanya idare edecekti; Türk maliye nâ-zırları vakitlerini istedikleri kadar divan ve kaside yazmağa harcavabilirlerdi artık.

Gereken toprak, vergi ve eğitim reformu-larının yapılmaması yüzünden paşaların elinde iflâs eden Türkiye, Düyun-u Umumiye idaresi altında öyle bir işletmeye tâ-bi tutuldu ki her yıl münasip miktarda faiz ve borç ödendikten mâda bu korpo-rasyon yabancı devletlere borç verecek ka-dar kâr ediniyordu. Yalnız gelir ve kârlar tabii Türkiye'ye değil, sermaye sahiplerine ait olacaktı. Meselâ İtalya Düyun-u Umumiyeden aldığı istikrazla Trablus harbi-ni finanse etmişti. Yâni Türk kaynakları-ndan ve halkın emeğinden edinilen kâr-larla Türkiye'ye karşı bir harp finanse et-mek mümkündürdü. Düyun-u Umumiye aynı zamanda Türkiye'de demiryolu ve sair nafia işlerinde, bazı tarım kollarında yatırımlar yapıyor veya yabancı sermayeye yatırımlar yapmak için aracılık yapıyordu. Düyun-u Umumiyenin yatırımları, işletme-leri, muhasebesi tıkr tıkr işliyordu; ga-yet muntazamdı ve hiç şakası yoktu; bir köylü bu idarenin tekelî altında olan ken-di yetiştirdiği tütünden yarım okka bir ya-na sakhyayım dese reji kolcusu tarafından küt diye alınandan vurulurdu. Düyun-u Umumiye idare meclisi reisi Sir Adam Block, Hindistandaki İngiliz kiral vekille-ri gibi bir şeydi; Türk Maliye ve ekono-misine ait hiç bir iş onun malûmanı olmak sızın yapılamazdı.

Türkiyede demiryolu, liman, maden, telefon, bankacılık gibi işler, birçok ticaret ve hattâ bazı tarım ve toprak kayna-ğı işletmeleri hep yabancı sermaye ile fi-nanse ediliyordu; tabii bunlar da Düyun-u Umumiyenin himaye ve teşviki altında ge-lişiyordu. Türk gelirlerine ait her şey bu Genel Borçlar idaresini ilgilendirirdi. Artık Türk borçları kalu belâyâ kadar öden-mese de olurdu.

Genel Borçlar idaresi Türk gelenek-lerine doğrusu hiç karışmadı. Padişahı, kılıç alayları, çülüs şenlikleri havaya ayrı-ca bir letafet veren, çok enteresan şeyler-di. Türkler tezekten yapılmı köylerinde oturabilirler; isteyenler kasaba ve şehirler-de kahvecilik, hammallık, suculuk gibi iş-lerde çalışabilirler. Özel teşebbüs hürriyeti tamdı. Devlet de eline geçen parayla iste-diği gibi yatırım yapabilir; bu yatırımların çoğu camilere, ziyaretgâhlara, tür-belere, tekkelere, İslâm âlemindeki kutsal ve önemli yerlere, hediyelere Arap ve Tıcanî şeyhleri-ne, şenliklere, paşaların sırmalarına, kordon ve madalyalarına, polis merkezlerine, vilâyet konaklarına hafiyelere ve zararsız şeyler yayınlamaları için gazetecilere gidi-yordu. Bunlardan kalan para ile de bir iki rüştiye, bir iki sanat okulu, idadiye ve bir miktar da sübyan mektebi açılmış-tı. Bunların fazlası Maarif Nâzırı Haşim Paşanın mübarek başını ağustüğundan ço-ğaltılmasına da pe klüzum yoktu. Tanzima-tın Ekonomî, endüstri, devletçilik gibi ih-tisâsları unutulmuştu; bunlar gâvurlara mahsus şeylerdi. Genel Borçlar idaresinin yatırımları sayesinde memleket yabancı bir refaha kavuşmuştu zaten. devletin baş-lıca mesguliyetlerinden biri de yabancı ser-maye gruplarına işletme imtiyazları da-ğıtmaktı.

1908 de Abdülhamit idaresi düştüğü zaman Türk halkı ada makilli soylu-luğa çevrilmişti. Hiç bir ulus batılılaş-mayı bu kadar pahalıya satın almamıştır. Abdülhamidin düşmesi ile Genel Borçlar idaresi tabii sona ermedi. Onu Meşrutiyet, hattâ Birinci Cihan Savaşı bile yerinden sökemedi. Harp yıllarında sadece İngiliz ve Fransız üyeler gitmiş, onların yerine arkadaşları olan Almanlar orayı yine tıkr tıkr idare ediyorlardı. İngiliz ve Fransız sermaye sahiplerinin hisseleri büyük bir dürüstlük içinde bu muvakkat düşman Alman idareciler tarafından harp sonun-da sahiplerine teslim edilmek üzere Deutsche Bank'a emanet olarak yatırılıyor-du. Belki birçok okuyucu bilmez: Genel

Abdülhamit
Meşrutî İstibdatı...

Borçların son ve kesin tasfiyesi ancak 25 Mayıs 1954-de tamamlanmıştır. İlk borç anlaşması, 4 Ağustos 1854 tarihinde odu-ğuna göre tam yüz yıl

Aydınların ihaneti

Abdülhamit zamanında Türk aydınları Türkiye'yi, daha doğrusu şimdiki Türkiye'nin büyük kısmı olan Anadolu'yu tanımaz-lardı. Orayı daha ziyade İngiliz, Fransız, Alman ve Rus askerî coğrafyacıları, arke-ologları tanırdı. Anadolu'ya giden idareci-ler müstemlekeler giden Avrupalı idare-ciler gibi tab'ayı makamlarında idare e-derlerdi. Okumalarının en çoğu İstanbul'da toplanmıştı. Çoğu Abdülhamidin kapisında bir yer bulmağa çalışır, en cesurları Bab-âlîde gelişmeye başlayan gazetelere yazı ya-zarlardı. Bazıları da kendilerini emniyet altına almak için başkaları aleyhine uy-durma jurnaller yazarlardı. Fikir işleri ile uğraşanlar reform işlerinden ziyade edebiyatta sembolizm veya natüralizm dâva-

ları ile uğraşarlardı. Fransız ediplerini sür-kardeşleri kadar yakından tanırlardı.

Okumalarının Avrupalı gitmesinden hükümet son derecede kuşkulandı, onlara pasaport vermezdi. Buna rağmen şu veya bu yollardan birçok aydın memleket dışına çıkabilmiş. Çeşitli yayın organlarında ve toplantılarda yavaş yavaş iş bölümü başladı. Bunların birinin başında bulunan Ahmet Rıza Fransada ziraat tah-sil etmiş, dönüşünde Tarım Bakanlığında görev alarak bu Bakanlığın hiç bir iş yap-madığını görmüş; köylünün bilgisizlik yü-zünden verimsiz olduğuna hükmederek köylünün ancak okulla kalkınacağına inan-dığından Eğitim Bakanlığına geçmiş or-da da bir iş olmadığını görünce Avru-paya gitmişti. Onca Abdülhamidi devir-mek, Anayasayı yürürlüğe koymak, sonra da köylüyü okutmak lâzımdı. Onun ra-kibi, saf bir zat olduğu anlaşılan tarih pro-fesörü Murat Bey'e göre Anayasa yetmez-di. Onun muhayyalesi daha parlaktı. Onu

göre asıl dâva Rus tehlikesi idi; İngiltere ve Fransa gibi büyük devletler İslâm memleketlerine hâkim olduklarından on-larla anlaşarak bütün İslâm âleminden ge-tirtilecek ülemeden mürekkep, halitenin etrafında ve Şeyhül - İslâmın reishiği al-tında bir istişare meclisi kurulmalıydı. Bu Meclisin Türkiye'yi nasıl kalkındıracağı hakkında profesörün belki pariak fikirleri vardı ama rakibi ile uğraşmaktan bu par-lak projesini doğru dürüst anlatmağa im-kân bulamadı. Avrupa devlet adamları da fikirlerine ilgi göstermemişlerdi. İngiltere Dışişleri Bakanı olan, Türklerin adam o-lamayacağına inanmış olan ve Murat Bey'in «esasen bize nayırhah» dediği Lord Salisbury ile görüşüp fikirlerini izah et-miş; ancak Lord cenapları hafif bir tebessümle: «fakat Sayın Sir, siz kendi hayali-nizi hakikat zannetmek hatasından kurtu-lamıyorsunuz» demekle iktida etmişti. Devrimcilerin en genç olan ve nep prens di-ye tanınan Sabahattin Bey de kerameti, şahsî teşebbüs ile Anglo - Sakson eğitim de buluyordu. Genel Borçlar idaresi ile medrese kafasının hükmettiği bir memle-kette şahsî teşebbüs ve İngiliz eğitim nası kurulacaktı? Hele bir istibdat kalı-sın bunlar düşünülecekti.

Avrupada öyle şiddetli bir Türk düş-manlığı vardı ki bu zatlar vatanseverlikke-rinden dolayı bir de çıkan yazılara cevap yetiştirmekle uğraşıyorlardı, fakat istib-dat kalkarsa her şeyin kalkacağına kimse yi inandıramıyorlardı. Memleket dışında Türkten gayri halkların miliyetçilik dâva-ları ile karşılaştıklarından İmparatorluk birliğini tutacak Osmanlılık ideolojisine şüpheli yapılmışlardı. Abdülhamit kaldırılıp hürriyet ve Anayasa gelse bu milletle-rin birlik içinde seve seve kalacaklarına inanırlardı. Avrupada Abdülhamit aleyhine açılan kampanyanın altında hürriyet aşkından başka bir şeyler olduğunu sez-in leyenler ise bu la ota bunun Hristiyan Av-rupalıların Müslümanlık düşmanlığı oldu-ğuna şüpheliler, ne yüzden Osmanlılık ye-rine İslâmîlik fikrini güdülerini Bahılara İslâmîğin terakkiye mani olmadığını anlatmağa çalışırlardı. İşte o devir aydın-larının yazılarından bize katanlarını bul-sak bunlardı. Ne Türk köylüsünün, esna-fının, işçisinin durumlarına dair temelli bilgiler, ne memleketin ekonomik ve mali şartları hakkında tahkikat, ne ana hatları ile bile olsa reform teklif veya projeleri. Bu konularda Namık Kemal'den çok daha geride idiler.

Gelecek yazı:

**BORÇLANMANIN
FİYATI**

Cesur olmıyanlar

Nedendir bilinmez. Kimin acıyan yerine dokun-sanı ferhat eder.

Komşunun evi yanarken se-yirci kalırız, ateş kendi evimize geldiği zaman başkasının yardımı isteriz.

Toplumun hakları için savaş-yapan tektük kişileri tek başına bırakır, o tektükler tarafın-dan kotarılan ve iyi olmadıkları ses lenilen dert başımıza geldiğin-de basarsız yaygarayız.

Ben, Büyük Atatürk'ün orman çiftliğinde cumhuriyetin onuncu yılında kurmuş olduğu ve öğren-cilerinin hepsinin yatılı olduğu okulun dördüncü sınıfında iken büyük Atatürk sık sık okulumu za uğrar ve bazan ders zamanla-rında sınıfımıza gelir. Bir sefer ki gelişinde coğrafya dersinde bulunmuştu. Soru sormak için öğretmenimizden müsaade istiy-e rek, bızat deral idare etti. Smuflumuzun öğrencilerini lamen hep bilirdi. Sorduğu bir sual'e herkes ten evvel parmak kaldırdığımda:

— Kalk bakalım Tahir dedi. Ben sualin cevabını bilen bir öğren-ci olarak, çok yüksek bir ses to-nu ile seri seri cevap vermekte iken Baş öğretmen yavaş yavaş yanıma yaklaşarak — Yavrum bi-

raz yavaş konuş dedi. Başöğret-men'in yavaş bir şekilde yaptığı İkar'ı Büyük İnsan İhtimîş ola-cak ki: — Müdübey bırak çocu-ğuş, doğru olduğumu bildiği her meselede cesurca ve en yüksek sesle konuşsun, Dedi.

Çocuk iken dahi inandığı her şeyde cesurca konuşmayı telkin eden Büyük Atatürk'ün bu sözünü yaşadığım müddetçe her an ka-fanda şimşek çaktırır.

Bildiğim ve inandığım her şey de Büyük Atatürk'ün bu sözleri ni kendime her ne kadar rehber hissedersen de, tahallim mesele-lerin derinliğine inmeğe kâfi ol-madığından, yanlışlık yapmamın diye daha ileri gidemem.

Ya her şeyi bilipte sırf çıkarıcılık yüzünden doğru söylemeye, cesurca konuşmaya, yazmaya gir-meyenlere ne demeli!

Üstelik halkı uyanık olmayan, kültürden yoksun bir ulusun her şeyi bilen kişilerinin, uyarıya ö-devlerini yapmak yerine, çıkarılma-rına dokanlığı zaman ferhat'ı basması, bizi kötümser duruma düşürüyor. Uyanık gençlik te ol-masa anamız aklar bu kişilerden elinden.

Gençlerimizde okullarını bitil-

rip hayata atıldıkları zamanlar ekme kaygusu ile müdr bilin-mez, seslerini kesip köşesine saklanıyorlar. Yahut ta bu ülke de çıkarıcıların baskın olması on-ların seslerini kısıyor.

Sayın Önü, (Bu memlekette namussuzlar kadar, namussular da cesur olmadıkça memleket kurtulmaz) sözlerini yerine ge-tirememenin acısını bu ulusa çek-tirenler, acaba neden doğruyu konuşmaya cesaret edemezler?

«Bilin adamlarımızın sayısı hayli yüksek oranda. Fakat toplu-mun düzeni için çaba gösterenler in sayısı tektük. Siyaset adam-larına inanmıyoruz. İçlerinde doğruyu söyleyenleri ve konuşan-ları yine içindekiler boğuyorlar. O-bakımdan luancımız yok. Tek tükler'in karşısında büyük ra-kamdaki çıkarıcılarda her türlü imkân mevcut. Ağaları, tüccarları, teccalları, gazeteleri çok müh-kem. Bütün ulusu kendileri için yaratılmış çiftlik gibi görmekte, saltanatlarının devamı için mad-di manevî çeşitli vasıtaları kul-lanmaktadır. Türk toplumu-nun istismarı için, onca mukad-des bilinen her şeyi âlet etmek ten asla çekinmezler. Kendileri nin yoksun olduğu, ömründe bir defa dahi tatbik etmediği dinin istismarını yaparak, toplu-

mu dalmi tesir altında tutularlar.

Kalkıp da: «Bu memlekette sosyal adalet yok, insan hakları na hürmet edilmiyor, Zenginler ile fukaralar farkı muamelelere tabii, işçiler istismar ediliyor, â-mürülüyor, devletin bütün im-kânları paralılar içindir. Ulusun sırtından geçiyorlarsa — dedi-ğin zaman ve arkasından da — «Türk işçisi artık uyanmıştır, haklarını kimseye yedermeyecek ve sömürücülük zihniyeti tarife karışacaktır» dediğin gün, kafa-na bir balıoz indirirler, Mâlim-lar başlar yaygaraya, «Sind ta-hakkümü kurmak istiyorlar sen-ğin ve servet düşmanları bunlar. Şimalin usaklığını yapıyorlar, di-ye basarsız feryatlar.

Öyle umuyorum ki, tektük cesurların içine biz işçiler karış-sacağız. O doğruyu söyleyip ay-dınlığı gösterenleri biz omuzlay-acağız. Çünkü bizler hakikati bil-den ilyle seçmeye başladık. Biz-i paylaşmak isteyenlere pay ver-memek için mücadele etmek, cesaret göstermek bize düşüyor. Türk işçisinin vasiye ihtiyacı kal-madı anımsa, hakikate çekilme-den haykırın, işçi gösterenlere çok ihtiyacı var.

Tahir ÖZTÜRK

YAPI — 10 Genel Kurul

İKİNCİ CUMHURİYETTE SOSYAL AKIMLAR

gisinin son sayısında çıkan Türkiye ile ilgili yazısının Dr. Nihat Türel tarafından yapılan çevirisini yayınlamaya devam ediyoruz. Dr. Fernau, yazısının bu bölümünde YÖN'ün hayatımıza getirdiği yenilik ve canlılığı belirtmektedir.

Mayıs 1960 ihtilaline kadar, sosyalist hafta sosyal adını alan her şeyi komünizm ile bir tutmaktaki çok yaygın eğilim, Türkiye'deki sosyal akımlar hakkında açık bir fikir elde edilmesine engel olmuştu. Sol, genel deyişle, komünist ya da pro-komünist bir eğilim anlamında ahıyordu. Gene «Sol» deyimini altında, Marksist düşünün, etki alanı çok dar entelektüel ve yazarlardan müteşekkil bir çevre aklı geliyordu. Bu tutum sadece rejimin gerici ve muhafazakar esprisine ile fah edilemez. Bunun kadar, Türkiye ve Sovyetler Birliği arasındaki münâsebetleri de hesaba katmak gerekir. Güçlü komşusunun emperyalizmi, Türkiyeyi içinde aşırı bir sertliğe zorunlu kırdı. Hiç mübalâğa etmeden iddia edilebilir ki, Stalin'in Türkiye üzerinde yürüttüğü baskı, 1945 - 1946 yıllarında kendisini gösteren sol akımları, henüz rahimde iken boğmuştu. 1960'tanberi, sosyal sorunlar konusunda hükümetin davranışında görülen önemli değişiklikler, Sovyetler Birliği ile olan münâsebetlerin derinden başkalaştığı anlamını taşımaz. Önceden olduğu gibi, Rus komünizmi, halk çoğunluğunun gözünde millî düşman durumunu devam ettiriyor.

Ekonomik kriz gerçekleri ve sosyal gerginlikler geleneksel düşüncede değişiklikler meydana getirmiştir. Sosyalizmi Komünizm ile bir tutmak, sağın bile kabul ettiği gibi, artık inandırıcı gücünü kaybetmiştir. Halk oyu da artık önceden olduğu gibi, buna kanacak durumda bulunmamaktadır.

Komünist olmayan bir «SOL» ortaya çıkmaktadır. Bu «SOL» bugünkü Türk demokrasisinin biçimine karşı, aslında demokratik prensipleri tamlamakla beraber, en şiddetli tenkidleri yapıyor. Bugün için de yönetici sınıftan ciddi desteğine sahip bulunmaktadır. Sosyalist ve sosyalizan akımların gün ışığına çıkması, İkinci Cumhuriyetin önemli özelliklerinden biridir. Önceleri, tek parti devrinde radikal sosyal reform taraftarları, CHP saflarında bulunuyordu. Bunlar arasında Kemalist aydınların göz dolduran kişileri vardı.

Hattâ, denilebilir ki, Atatürk ve sonra O'nun yerini alan İnönü dahi, bugün sosyalist sayılabilecek söz ve hareketlerde bulunmuşlardır. Savaşın sonra, çok partili demokrasiye geçiş sağlanınca, bir çok defa, CHP. ye sosyal bir parti karakteri verme çabalarına girişilmişti.

Fakat sosyal bir yön taraftarları kendilerini parti içinde empoze etmeği başaramamışlardır. CHP. çoğunluğu, farklı sosyal ve ideolojik parti sistemine daima düşman kalırken, bu partinin sol kanadını günümüzde kendisini gösteren sosyalist ya da sosyal karakterli akımları beslemiştir. Başka iki grup birbirinden ayrılmıyordu. Bu gruplardan birisi, CHP. içinde dahi partinin yönünü değiştirmeye çalışanlardan müteşekkildi. Diğer grup bunu mümkün görmeyen ve yeni politik teşekküller yaratmağa teşebbüs edenlerdir.

Bu iki eğilim, esasta birbirinden açıkça tefrik edilemez.

CHP. içinde, parti yönetimini karakterize eden «compromis» ruhu, 1962 denberi 63'ler grubu adı ile anılan millîyetçilerin bir çok tenkidlerine konu olmuştur. Bunların çoğu genç politika adamlarıdır. Ve koalisyon politikası sebebiyle Kemalist ilkelerden taviz verilmesine karpudlar. Onlara göre, parti halk ile bağını kaybetmiş, taşra ağaları ile bürokrasi bir kliğin eline geçmiştir: 27 Mayıs 1960'un beri görülen yeni fikirlere partinin açılması için, bu gerici elemanların tasfiyesi gerekir.

63'lerin güçlülerinden biri olan millîyetçiliği Şakir Koc. Halk Partisinin, ilkelere itibarı ile, sosyalist bir parti olması gerektiğini savunmuştur. Bundan başka eski bakanlardan Cemil Salt Barlas, par-

ti içinde tecrid edilmiş sosyalistlerden biri idi. «Sosyalistik yolları ve Türkiye gerçeği» adı ile yayımladığı küçük bir broşürde, doktriner olmayan bir şekilde, Türk sosyalizmine ait görüşlerini belirtmiştir. Yaşlı Kemalist muhafızları olarak tanınmış gazetecilerden bazıları, partinin bugünkü gidişine şiddetle karşı koymaktadırlar. Bunlar, özellikle, hücumlarını «Dünya» gazetesinde yayınlanan Fahri Rifki Atay ile aynı işi «Cumhuriyet»te yapan Nadir Nadi'dir. E. G. Sekreter Kasım Gülek ve eski bakan Nihat Erim gibi tecrübeli politikacıların da katılması ile bu grupların ve bu adamların, CHP. içinde, sosyal ya da sosyalist homojen bir muhalefetin temsilcisi olduklarını söylemek gerçekten uzaktır. Bazı hallerde, başlangıç geçmişi dayanan kişisel anlaşmazlıklar ekseriya kati rol oynamaktadır. Bununla beraber hatırdan çıkarmamak gerekir ki, CHP. , parlamentoda temsil edilen, sosyalist değilse bile reformist güçlü bir kanada sahip olan tek partidir.

İhtilâlden sonra, ilk basın toplantısında, Cemal Gürsel'in, Türkiye için bir sosyalist partinin istenilip istenilmediği sorusuna verdiği olumlu cevap hatırladılır. Bu anlamda yapılanlar ise önem taşımaktan uzak bulunuyor. Şimdiye kadar olgun bir seviyeye erişmemiş dağınık grup ve projelerden başka bir şey görülmemiştir. 1961 de kurulan partiler arasında da bir de İşçi Partisi vardı. Bu parti, seçim kanununun tespit ettiği şartlar ölçüsünde teşkilatlanmadığı için Ekim 1961 seçimlerine katılmadı. Birinci Cumhuriyet devrinde de «Sol entelektüel» olarak tanınan Mehmet Ali Aybar'ın başa geçmesi ile parti bazı bamleler kazanmıştır. Aybar, partinin teşkilatlandırma için yurt içinde geziler yapmaktadır. Temmuz 1962'de Abdülmümin Tiritioğlunun sosyalist partisi, Aybar'ın partisine katıldı. oğlu, 1945 toprak reformu taraftarlığı sebebiyle, Menderes demokrasisinin düşmanlığını kazanmıştı. Bu iki küçük partinin birleşmesinin, ileride, daha önemli bir parti için hareket noktası olabileceği olumlanmaktadır.

1961 Aralık ayında çıkan haftalık «YÖN» dergisi, hiç itirazsız söylenebilir ki, çok büyük ölçüde yankı uyandırmıştır. YÖN dergisi, politik geçmişleri şu ya da bu yolda CHP. nin sol kanadına bağlı olan aydınları bir araya getirmiştir. Bu yüzden, dergiyi yürütenlerle parti arasında kişisel bağlantıların bulunduğu söylenmesine rağmen, derginin sosyalist eğilimli bağunsuz bir yayın organı olduğu şüphesizdir. YÖN kelimesi, giditli belirli bir fedef anlamını taşır. Bu kelimenin seçilmesi, sosyal ve ekonomik tartışmaların belirli bir yönde, yani sosyalist bir perspektif içinde ele alınacağına göstermektedir. YÖN dergisinin değeri her şeyden önce, çok Türk'ün ve yabancıardan pek fazlasının bilmedikleri problemleri ortaya çıkarmasından geliyor. Şimdiye kadar bu konulara dokunuldu ise de, sorunlar tarafı bir görüşle ele alınıyordu. Dergi, Türk yazarlarının en iyilerinden bir kısmına sahiptir. Hasımları dahi, YÖN'ün, ikinci cumhuriyette politik basına ve entelektüel çatışmanın genel olarak seviyesini yükselttiğini kabul ediyorlar. Ötedenberi yayınlanan Varlık, Yeditepe, Forum gibi dergiler yanında YÖN de, Kemalist aydınlar arasında, özellikle genç kuşakta, hâkim olan entelektüel hayatın canlılığına bir delildir. YÖN'ün ilk sayısında, büyük çizgileri ile gerçek bir programı sayılabilecek olan uzun bir bildiri yayınlandı. (bk. Orient, No. 21.1962)

Bu bildiriye, merkezden sola kadar değişik çeşitli eğilimleri temsil eden yüzlerce politik kişi imza koydular. YÖN grubu, gazete sütunlarında eğilimleri açıklanacak olan yeni bir partinin çekirdeği gibi telâkki edildi. Bu yolda, Türk-İş Kon-

federasyonu Başkanı Seyfi Demirsöy ve başka sendikacılar tarafından teşebbüs edildikçe, İnönü'nün partisinin, parliamenterliğine, CHP. ye mensup olan bu son mentoda işçilere daha iyi temsil edilme imkânı sağlanacağı umuduna kapılmışlardı. Aday listelerinin tespitinde istediklerini bulamadılar. Parti kodamantları yollarını tıkamıştı. Bunun üzerine Seyfi Demirsöy ve arkadaşları, yeni bir parti kurmağa düşünerek halk partisini terkettiler. Kış ve bahar aylarında görüşmeler yapıldı. YÖN dergisi yazarlarından Mümtaz Sosyal, yeni partinin programını hazırlama görevini üzerine aldı. Partinin, «Türkiye Çalışanlar Partisi» olarak adı dahi tespit edilmişti. Fakat sonra projeden bahsedilmez oldu. Bununla beraber sol güçlerin yeni bir dağılımını önklemek isteği ile, acele etmenin tehlikelerini belirten ve ihtiyat tavsiye edenlerin görüşlerinin itibar kazandığı bir gerçektir. Sosyalizan ideolojileri yayan gruplar arasında bir anlaşmaya varılmamıştır. Bunlar, az ya da çok marksist bir klikten Neo - Kemalist subaylara kadar bir yelpaze görünüşü gösteriyorlar. Bir «Türk Sosyalizmi» üzerindeki fikirler, bunları birbirinden daha fazla şekilde ayırmaktadır. Mehmet Ali Aybar'ın İşçi Partisi, kurulması tasarlanan parti ile birleşmeği reddetmiştir. Bu parti, büyük bir sosyalist partisinin çekirdeğini kendisi olmasını istemektedir. İkinci Cumhuriyette, YÖN grubu yanında, sol, değişik nüanslar gösterirken, YÖN dergisinde, Bir Türk sosyalizminin temsil edildiğini dikkatli bir okur olarak görmek mümkündür. Türk sosyalizminin ideolojileri, totaliter Sovyet sosyalizmine karşı olduklarını bildirmekle beraber, yüksek ölçüde sanayileşmiş batı Avrupa toplumlarındaki geçer hal çarelerinin Türkiye'de de uygulanabileceğini düşünmektedirler.

Doğan Avcıoğlu, derginin 22 Ağustos 1962 sayısında, «Bizim sosyalizminiz aslında, Atatürkçülük ve onun ilkelerinin tabii bir devamıdır. Sosyalizmin Atatürk reformlarına devam ettirme ve geliştirme aracı olduğuna inanıyoruz» diye yazıyordu. Bu görüşün altında, sosyalizm, Türkiye Cumhuriyeti devletini ve toplumunu meydana getiren temel fikre intibak ettirilmektedir. Bu yol, enternasyonal sosyalizme giden bir Türk yolu değil, Kemal Atatürk'ün 40 yıl önce ortaya attığı, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzenine ulaşmasına çıkan bir sosyalist yoldur. Üç esaslı Kemalist prensipten bir sosyalist ideoloji meydana getirilmektedir: Devrimcilik, Halkçılık ve Devletçilik.

Devrimcilik (eskiden inkilâpçılık deniliyordu), reformculuk kadar ihtilâlcilik anlamına da gelir. Bu iki kavram, Kemalist düşüncede net olarak birbirinden ayrılmış değildir. Sosyalistler, parlamenter demokrasinin reformlara son vereceğini söylediklerinde, işte bu ilkeye dayanıyorlar.

Türkiyenin modernizasyonu, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının tamamen değişimi süresini kapsayan bir kesimde ele alınmalıdır. YÖN sosyalistleri, erişilecek hedef olarak batı tipindeki demokrasiyi görüyorlar.

Fakat böyle bir demokrasinin, temel yapıya ait reformların gerçekleştirilmesinden önce işleyebileceğine inanmıyorlar.

Halkçılık, mutlaka parlamenter demokrasi anlamına gelmez. Başlangıcında halkçılık, İktidarı halktan alan bir hükümetin varlığı demektir. Kurtuluş Savaşında Atatürk, yabancı güçlerle işbirliği yapan İstanbul'daki sultanın iktidarına muhalefet etmişti. Halkçılığın bu çeşit klâsik tefsiri, Türk halkının sosyal sınıflara bölünmediği, birbiri ile âhenk içinde bulunan meslek gruplarından kurulduğu düşüncesinden hareket etmektedir.

Halkçıktan, bir çeşit korporatif dayanışma anlaşılmaktadır.

Gerçekten şu «Millî Birlik» düşüncesi, Millî Birlik Komitesi ve ikinci cumhuriyete kadar Türk politikasının anahtarlarından birini açıklamaktadır. Programında sınıf ya da herhangi bir ideolojik kavram taşıyan siyasal partilerin hoş görülmemesinin bir sebebi de budur. Rejimin liberalleştirilmesinden sonra, programında değişiklik yapan Halk Partisinin halkçılık prensibi şöyle tanımlanmıştır: «Millî let varlığını teşkil eden sosyal gruplar menfaatlarının âhenği içinde ele alınmalıdır. (CHP. 1947 kurultayı).

Sosyal menfaatların bu âhenği, farklı partiler arasında değil, millî birliğin sadık bir yankısı olması gereken partilerin içinde gerçekleştirilmelidir. Partilerin rolüne ait bu kavram, Türk demokrasisini ideolojik çatışmaların güçlü etkilerinden yoksun bırakmış, politik mücadele, geniş ölçüde kişilerin ve kabilelerin kavgasına hâline gelmiştir.

Bu durum karşısında sosyalistler, bugün Türk toplumunun sınıfsız bir toplun sayılmayacağını ve menfaatların doğu âhenği teorisinin sadece statu-quo'yu korumağa yarayan bir bahane olduğunu iddia ediyorlar. Sosyalistlerin halkçılık anlayışı, sınıflar savaşı kavramına müraacaatı kabul etmemekle beraber, farklı sosyal gruplar arasındaki münâsebetler de istismanın tamamen ortadan kaldırılmasını gerekli bulmaktadır.

Devletçilik, sosyalistler için, sosyal adalet içinde hızlı ekonomik kalkınma yoludur. Atatürk'ün ilân ettiği devletçilik, kaynağını pragmatik bir anlayışta buluyordu. 1929 yılı büyük iktisadî kriz ekonomisinin yabancılarla olan bağılılığı azaltmak için Türkiyeyi sanayileşmeğe doğru sevketti. Türkiye o devirde bu çeşit tedbirleri alan tek devlet oldu. Zira ülkede yeter derecede önemli özel sermaye yoktu.

YÖN bildirisini kaleme alanlar, yet devletçilik anlayışlarını herhangi bir ideolojiden daha çok Türk özelliklerine uygun ve daha bilimsel bir temel üzerine oturtmaktadırlar. Böylece «yenî Devletçilik» ler de aslında pragmatik mesnetler başurmuş oluyorlar. Özel teşebbüsün tamamen ortadan kaldırmağı düşünmedikleri gibi, tamamen millileştirilmiş bir ekonomi de ilân etmiyorlar. Bunlar, üç seldörden bahsediyorlar: en geniş hisseyi alan devlet ekonomisi sektörü, yaygın bir kooperatif sektörü ve nihayet çalışmaları az çok kısımlı özel ekonomi sektörü.

Toprak reformu, dış ticaretin, kred müesseselerinin, sigortaların ve anahtar endüstrinin millileştirilmesi yönde açılan görüşlere göre, bir Türk sosyalist programının mutlaka içine alacağı hususlar olacaktır.

Yukarıdaki listemiz, dört başlı mamur olduğu iddiasında bulunamaz. Burada hızlı bir gelişmenin belli başlı görünüşleri bahis konusu edilmiştir. Bu gelişimden genel bir eğilimin doğması mümkündür. Fakat bunun politik ve ekonomik sonuçları kati bir hükme varılabilecek ölçüde açıklık taşımamaktadır.

GELECEK YAZI
REFORM, GELENEK
VE ANADOLU

**Türk Sosyalizmi
Üzerine Denemeler**

Hilmi Özgen'in yeni
kitabı çıktı
İstanbul'da Ferhan Bozkurt ve Ortaç
Kitabevinden
YÖN - 19

LESSE LÜP LÜP LESSE CUP CUP

En çok korktuğumuz yere git mişti. Üzgündüm. Burnu - mun dibini gördüğüm yok - tu. Biri gelip koluma girse de «Gel şekerim» dese, cebennem dibine çek götürebilirdi beni. İşte öyle!

Otobüsten indiğimi biliyorum. Taş merdivenleri çıktığıma da biliyorum. Hattâ, salonu geçtiğimi de biliyorum, başka merdivenleri çıktığıma da... Odaya girdim ki firdolayı dizilmişler sandalyalara, koltuklara. Kötü iş yapmağa en çok yetkisi olanlar en iyi yerlere oturmuşlar. Kimi kollarını göğsün de kavuşturmuş (Bakın, bu çok önemli!), kimi bacak bacak üstü ne atmış (Haa, bakın, bu daha çok önemli!), kimi dirseklerine yumulmuş (Yazık!)... Tamamadıklarımınla tanıştığımı, tamadıklarımınla el sıkıştığımı, gösterilen yere oturduğumu biliyorum. İşte asıl ondan soursunu biliyorum. Meğer ben, vinileks kaplı bir sandal yaya değil; koskocaman, vatan kur taran bir konunun üzerine oturmuşum!

Odada bir Temelli, bir Kafatasçı Temelsiz, bir Hukuk Fakültesi asistanı, bir S.B.F. öğrencisi, bir avukat, bir öğretmen, bir yazar, bir memur — nerde memur olduğunu bilmiyorum —, üç tane memur aday — nerde çalışacaklarını bilmiyorum —, bir gazeteci vardı. Belki daha başkaları da vardı, fakat konu öylesine kocamandı ki, maat teessüf unuttum başka kimlerin bulunduğunu.

Konuşan Temelli'ydî. Öncesini bilmiyorum, şöyle diyordu: — Ben ne liberalistim, ne anti-liberalist... Ben ne marksistim, ne... Yani, marksist değilim de mek istiyorum. Ben düpedüz sen tezciyim. Kelimenin mutlak mâna siyle sentezci. Liberaler ne derler? Lesse passe, lesse fer... Yani..

S.B.F. öğrencisi mırıldandı: — Lesse lüp lüp, lesse cup cup.. Yamnakifer gülünce, Temelli tafi kulak kesildi: — Anlamadım!

Anbyan, anlamıyan bastı kahka sayı. Memur adaylarından biri, eli ni ağzına doğru armut gibi yaptı: — Yani lüp lüp, beyfendi... Ha ni, var ya... Cup cup... Sen ka - zan, ben yiyim. Lüp lüp..

Kafatasçı Temelsiz kaşlarını çat tı: — Böyle ilmi konuları dejenere etmeyin rica ederim, dedi. Lesse passe, lesse fer demek varken... İşte bunun için kalkınamıyorsunuz!

Temelli: — Liberalizmin bir ucu hirsiz liğa dayanır. Binaenaleyh.. Kafatasçı Temelsiz hoptadı: — İstirham ederim, istirham ederim! Partimi tenzih ederim. Ger ç partimin tutumu da liberaldir; ama... Hem sonra, bendeniz orta çizginin pek az sağındayım. Hiç kimse beni sağın sağında diye it ham edemez.

Temelli: — Fakat beyfendi, sizin partiniz tam liberal sayılmaz ki... Sizin partiniz, ortanıza birazcık sağında, hattâ birazcık sağ ilerisindedir. Binaenaleyh... Evet, şunu belirte yim ki, bizim, yani memleketin durumu ne tam sağa, ne de tam sola gitmeğe elverişlidir. Biz ortadan gitmek zorundayız. Liberalizm kolay yoldur. Sosyalizm de kolaydır. Biz Türk milleti olarak, hiç bir zaman kolayı tercih edemeyiz. Bizim tarihimiz ve gelenek lerimiz daima en güç yolu seçme miiz emredir. Binaenaleyh, biz orta yolu, yani en güç yolu seçmiş

bulunuyoruz. Mister Kennedy der ki, orta yolda güç yürünür.

Yazar atıldı: — Şu orta yolu açıkça tanımlar mısınız beyfendi... Ayakyolu gibi birşey mi bu? Hani, sıkışınca gi dilen...

— Haa, evet, öyle birşey... Gibi gibi... Yani, karma sistem... Yani ne sağda, ne solda.. Ne ilerde, ne geride... Ne yukarda, ne aşağıda... Bilmem anlatabiliyor muyum? Fa kat bunun dozunu tayin etmek öy le kolay değildir. Bir bakarsınız, yüzde biri devletçilik, yüzde dok sandokuzu özel teşebbüs olmuş. E fendim? Bir bakarsınız, yüzde kırk dokuzbuçuk özel teşebbüs, yüzde ellibuçuk devletçilik olmuş. Ucu nu kaçırmağa gelmez! Onun için, biz, hükümet olarak, bugün, orta nın azıcık solunun birazcık sağın da ve ilerdeyiz.

Herkes gözünü yummuş, zikir çe ker gibi, Temelli'nin tanımladığı yeri bulmağa çalışıyordu. Öğret men bacak değiştirdi ve sordu: — Affedersiniz, kaç santim solunda ve kaç santim sağında?

Temelli, parmaklarını boşlukta pergelledi: — Eh, tahminen bir karış ka - dar... Belki de bir Süeyim... Yani, şu kadar işte... Ama bu, duruma göre değişebilir, kat'i değildir.

Hukuk Fakültesi asistanı hop o turup hop kalkıyordu. Bir ara sö ze girebildi: — Müsaade buyrulur mu efen - dim, birşey arzedeiyim... Temelli ile Kafatasçı Temelsiz «Hayhay» makamında bacak değış tirdiler. Asistan hızcba başladı: — Bendeniz, Ord. Prof. Yalçın Ayaydın'ın talebesiydim. Yalçın Ay aydın DePe devrinde anlaşılamadı ğı gibi, bugün de maalesef anla - şılmış değildir.

Birkaç kişi birden: — Lesse lüp lüp, lesse cup cup..

Asistan, sesine daha ağır bir ton vermeğe özenerek: — Yalçın Ayaydın liberaldir. Fa kat hiç bir zaman tam liberaldir denilemez. Yalçın Ayaydın, ortanın azıcık sağının birazcık solunun, tahminen birkaç santim ilerisinde dir. Ayaydın, devletçiliği de reddeder, liberalizmi de... Ayaydın, ke limenin tam mânasiyle Atatürkçü dür. Yani, liberal devletçi... Nite kim, Atatürk de liberal devletçiy di. Atatürk, kendi şahsına münhas sır bir yol tutmuştu. Bu klâ sik iktisat kitaplarının hiç birine girmez. Atatürk hiç bir zaman il rata kaçmamış, ortanın soluna, or tanın azıcık sağa, ama daha çok sol ilerisinin birazcık üstünde ve yukarısında bir çizgi tâkip etmiş tir. Ben de şahsen, memleketi kurtaracak yolun bu yol olduğu na bütün kalbim ve vicdanımla i nanmış bulunuyorum.

Biri fısıldadı: — Bu ayıp da sana yeter!

Asistan devam etti: — Yalçın Ayaydın'ı anlamıyor lar. Kendisi de gururuna yedirip, kendini anlatmak hücumunu duy muyor. Yalçın Ayaydın'ı bu dün yada sadece iki kişi var anbyan. Bu ikiden biri olmakla her zaman övünebilirim. Yalçın Ayaydın di - yor ki...

Solumdaki memur adayı ortaya mırıldandı: — Lesse lüp lüp, lesse cup cup..

Asistan kulplere bindi birden: — Saçma! Yalçın Ayaydın hiç bir zaman lesse lüp lüp değildir. Hattâ, lesse cup cup da değildir. Yalçın Ayaydın ne sağdadır, ne solda. Ne ilerdedir, ne geride. Ne yukardadır, ne aşağıda. Yalçın Ay

aydın, ortanın on santim sağının beş santim solunun üçbuçuk san tim ilerisinde ve birazcık yukarı sındadır. Sayın Senatör de zaten bu yolu belirtmişlerdi, di mi efen dim?

Temelli: — Yool Yanış anlaşılmasın... Ben pek o tarife girmem. Ben, or tanın tahminen on santim sol ile risinin yedibuçuk santim kadar sa ğında ve yukarlarda bir yerdeyim. Ama, öğretmen beyin dediği gibi lesse lüp lüp, lesse cup cup de ği liş ve de olamam. Buna karakter im müsaait değildir. Esasen İsveç sosyalizmi ve Batı Almanya libe ralizmi ve hattâ Kennedy'nin tâkip ettiği yol, bugün, geri kalmış mem lekelerin tercihen kullanacakları yoldur. Sağlam, dayanıklı ve kul lanışlı...

Bir memur adayı: — Birazcık aşağı ineniz, biraz cık da sola gelseniz ne olur bey fendî?

— Yooo, katıyyen olmaz! Ben yerimden memnunum azizim..

S.B.F. öğrencisi: — Bugün iktidarın takip ettiği yolu nasıl formüle edebiliriz efen dim?

Kafatasçı Temelsiz: İktidar maalesef yolsuzdur kar deşim... İdâreci zümre temiz ırktan olmadıkça... Hem, sonra, bir memleketle İerdi teşebbüse ne ka dar çok yer verilirse, o memleket okadar süratle kalkınır. Devletçi lik dedikleri nesne, özel sektörün evarinde olmalı ki...

Birkaç kişi birden: — Lesse lüp lüp, lesse cup cup. S.B.F. öğrencisi, Temelli'ye: — Siz, ortanın tahminen on san tim sol ilerisinde olduğunuzuz...

Temelli, bacak değiştirdi ve eli ni kaldırdı: — Hayır hayır! Yanış anlaşıl - mak istemem... Ben ortanın tahmi nen on santim sol ilerisinin yedi buçuk santim kadar sağında ve yukarlarda bir yerdeyim. Bu hiç bir zaman marksizm değildir. Esa sen marksizm bugün için iflâs et miş bulunmaktadır. Lutenka ve Biyerninef ve hattâ Atmarcebof marksizmi tamamen hükümsüz kal mışlardır. Şöyle ki: Marks, İhti lâfi İngiltere ve Almanya için dü şündüğü halde, İhtilâl Rusya'da çıkmıştır. Bu, Marks'ın iflâs etti ğini gösterir. Lutenka ve Biyerni nef ve hattâ Atmarcebof, sentezin bir noktada antitez olduğunuz ispat lamış bulunuyorlar. Peki, sonra ne olacak? Sentez antitez olursa, antitez de tez olursa... Efendim?

Odayı bir mırıltı doldurdu: — Tez, antitez, sentez.. — Daha tez, biraz daha tez, üst ra-tez..

— Sentez antitez, antitez sen - tez.. — Estetik, sentetik, asetilen... — Lesse lüp lüp, lesse cup cup.. S.B.F. öğrencisi: — Peki beyfendi, antitezin sen tez olması neyi gösterir? Yani, biz şimdi kalkınamıyacak mıyız?

Temelli, hızla bacak değiştirdi: — Hayır!.. Kalkınmasma kalkı nacağız elbet de... Fakat, demek istiyorum ki, Marks iflâs etmiş tir. Hele Türkiye, Das Kapital'in hududları içine hiç girmez.

Kafatasçı Temelsiz: — Tabii!.. Vatan ne Türkiye'dür Türklere, ne Türkistan. Vatan... Vatan...

Asistan: — Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir, Turan! — Bravo! Ne asistanımsınız siz? — Roma Hukuku...

Bu sırada pencereden dışarıya bakmakta olan bir memur adayı, heyecanla ellerini çırttı: — Culuklara bakın, culuklara! Ühüüü, bir sürü.. Ulan, amma

da besiller bel Birkaçı kalkıp baktı. Biri: — Onlar nindi be, culuk değil.. Culuk daha başkadır. Sen hiç cu luk gördün mü?

Asistan, Temelli'ye: — Yalçın Ayaydın diyor ki, ferdî hürriyetin bulunmadığı yerde top lumsal hürriyet olamaz. Kabiliyet ler ancak ferdî hürriyetle gelişer - bilir. Bu itibarla, Adam Simit'in çizdiği yolda.. Ve hattâ, Rikardo ile Keynes..

Gazeteci: — Simit ve ümit... İşte bizi ya şatan!

Temelli: — Gazeteciler şimdi iyî para al yorlar sanırım?

Gazeteci: — Evet... Kâğıt üstünde öyle.. Adam Simitin simidine yapışan lar, bizi nerdeyse ümittten de yok sun bırakacaklar. Bugünkü durum dan memnun musunuz beyfendi?

Temelli, bir an durdu, sonra hız la bacak değiştirdi: — Sakın bizi ithama kalkışma - yın, dedi. Tiren kalkmış gidiyor du, biz hemen atlayıverdik. İşte bizim rolümüz.. Yani, şef-tiren - lik...

Bir memur adayı parmak kal dırdı: — Peki, nere gidiyor bu tiren, beyfendi?

— Valla, nere gittiğini bilmem.. Yalnız, gidiyor; durduğunu sanmı yorum. Fakat bütün suç aydınlar - da!

Asistan hop oturup hop kalktı: — Yalçın Ayaydın'ı tenzih ede rim efendim! O eskiden de anla şılamamıştır, şimdi de anlaşılamı yor. Yalçın Ayaydın liberal devlet çidir. Eğer Yalçın Ayaydın'a danış mış olsaydınız...

Yine bir mırıltı dolaştı: — Lesse lüp lüp, lesse cup cup. Asistan iyice kızmıştı:

— Ne yani, diye bağırđı, bu memleketi marksist metodlarla mı kalkındırmak istiyorsunuz?

Kafatasçı Temelsiz: — Allah göstermesin; Tanrı Tür kü korusun..

Herkes birbirine baktı. — Sen nerdesin?

— Ben ortanın bir karış sağ ile risinde ve yukarlardayım. Ya sen?

— Valla hiç düşünmedim amma. Galiba ortanın birkaç santim sol ilerisindeyim ben. Sen nerdesin Os man?

— Ben mi? Ben tam ortadayım kardeşim... Rahmetli babam derdi ki, ne ileri git ne geride kal, or tadan git. Herşeyin en tatlı yerf ortasıdır. Onun için ben ortacı - yım. Sen nerdesin Hüseyin?

— Ben şimdilik burdayım... Ak şama da herhalde Dazlak'ın mey hanesinde olurum. Ondan sonra, niyetim Mustafa'ya gitmek...

— Sen uyul... Tiren kalkalı kaç saat oldu, biliyor musun?

Tiren sözünü duyan Temelli: — Biz birşey yapmış değiliz kar deşim, dedi. Ne diye övünelim? Ti ren kalkmış gidiyordu, biz de va rıp atlayıverdik. Bizim rolümüz şef - tirenlikten öteye gitmedi. Amma, gerçekten de aydınlarda iş yok. Eğer...

Asistan yine hoptadı: — Yalçın Ayaydın'ı tenzih ede rim beyfendi! O hiç bir zaman an laşılmamıştır ve de anlaşılamiya caktır... Bugün Batı sosyalizmi ta mamen liberaldir. Gezip gördü - ğüm memleketlerde..

Kalktım. Temelli'ye bakarak: — Ben izin rica ediyorum bey fendî, dedim. Tirene yetişmem lâ zım da...

Ve çıktım. Arkamdan birer iki şer dağıldılar. Bulvarda yağmur vardı.

KERİM SADI
«Osmanlı İmparatorluğunun dağılma devri
ve
Tarihi Maddecilik»
İsteme yeri : DOĞAN KİTABEVİ
Sahaflar çarşısı No: 5 — İstanbul
Ödemeli gönderilir, kitapçılara indirim yapılır
Fiyat: 2,5 TL. dir
YÜN — 18

MEHMET SEYDA'nın Kitapları
YAŞ AĞAÇ — Roman, Varlık Yayınları, 2 Lira
NE EKERSEN — Dost » 4 »
BEYAZ DUVAR — Hikâyeler, Kovan Kitabevi
İzmir, 2,5 Lira
ZONGULDAK HİKÂYELERİ — Yeditepe Yayınları,
2,5 Lira
YÜN — 18

**YENİ TÜRK EDEBİYATININ BİR YILINI
ELİNİZİN ALTINA GETİREN ANTOLOJİ**
**TÜRK
EDEBİYATI**
1963
(Memet Fuat'ın Seçtikleri)
Sayıları hayli çoğalmış olan sanat dergilerini, birbiri ardına yayımlanan kitapları ıxliyamışın aydınlık düşünülerek hazırlanan bu antoloji, yeni edebiyatın 1962 yılında yayımlanan en güzel şiir, hikâye, konuşma ve deneme yazılarını bir araya getiriyor, edebiyatımızı günü gününe izlemenizi sağlıyor.
Anadolu'ya ödemeli gönderilir
De Yayınevi, Nuruosmaniye Cad 32, İstanbul
YÜN — 17

AVRUPA BİRLİĞİ

Alman — Fransız anlaşması

Geçen hafta başında Batı Almanya Şansölyesi Adenauer ile Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle iki ülke arasındaki bin yıllık husumeti ortadan kaldıran bir anlaşma imzaya yip, çok sıkı işbirliğine karar verince, Amerikan resmi çevreleri daha önceki «ağzularında» değişiklik yapmak zorunda kaldılar. Oysa iki lider karşılıklı oturdukları zaman Kennedy'ye yakınlıkları ile tanınan Amerikan şöhretli yazarları, Adenauer'e ihtar ediyor «Ver-

ceğin kararı dikkatle takibediyo ruz» diyorlardı.

Amerika'yı endişelendiren, General De Gaulle'nin son basın toplantısında sarfettiği sözlerdi. De Gaulle Avrupa'nın başının çaresi ne bakmasını, nükleer silahlara sahip Birleşik Amerika ile Rusya'nın günün birinde tam anlaşmaya varıp diğer ülkeleri yalnız bırakmalarının, dünya politik kavramlarının tamamiyle değişmesinin mümkün olduğunu söylemişti. Bu sözlerden Amerikan yorumcuları artık iki ülkenin münasebetlerini Amerikanın tutumu karşısında şüphe duyma üzerine bina etme kararında oldukları neticesini çıkarıyorlardı. Bundan dolayıdır ki Amerika'ya daha yakın saydıkları

General De Gaulle

Şansölye Adenauer

«Büyük Avrupa» ya doğru!...

ve daha «az işi» buldukları Adenauer'in dikkatini çekme lüzumu hissettiler. Makalelerine «Bizim

kim olduğumuzu sanıyorlar?» diye başlıkla rkoydular.

General De Gaulle Amerika'nın iki teklifini — birinci İngiltere'nin Ortak Pazar'a alınması, ikinci NATO içinde çok taraflı vurucu bir nükleer kuvvet teşkil — reddederken, gelecekte tasarılarını tatbik mevkiine koymak için ki me dayanacağını iyi hesaplamış olmalıydı. Avrupa Birliği için Alman — Fransız işbirliğini temel şart olarak görüyor, bu kuvvetli temel üzerine diğer Avrupa ülkelerini toplayabileceğini hesaplıyordu. Adenauer ile imzaladığı anlaşmaya gayesinin gerçekleşmesine yardım edecek esasları dahil etti.

Anlaşma birleşmeyi öngörüyor. Hatta dış politikada dahi birliği sağlamağa mafuf hususları içinde bulundurmayan bir cins gerek «Ortaklık» tesis ediyor. Bununla beraber çok geniş bir saha da — Değişler, Savunma, Ekonomi, Kültür, İlim, Eğitim ve gençlik konularında — işbirliğini, yakın teması gerekli kılıyor. Nükleer silahlar konusu anlaşma dışında bırakılmış, fakat ortak silahlanma projeleri ve bunların finansmanı istendiği takdirde Alman yardımının Fransız vurucu nükleer kuvvetine aktarılması sağlanacak.

Fransız — Alman anlaşması genel olarak Batı Aleminde memnu niyetle karşılandı. Kurulması tasarılanan Avrupa Birliğinin Alman yavaş yavaş Fransız olmayacağı biliniyor. Ancak bilhassa Anglo — Sakson çevrelerinde beliren önemli bir endişe var. Fransız — Alman işbirliğinin Avrupa'da birlik yerine bir «Hegemonya» yaratmasından korkuyorlar. Bunun için de Birleşik Amerika, İngiltere'ni Ortak Pazar'a alınması hususunda ısrar ediyor.

Şimdiki Adenauer'in tutumu İngiltere'nin Pazar'a alınması istikâfî metinde. Bu husus gerçekleştiği takdirde gerçek bir Avrupa Birliğinden bahsetmek daha kolay mümkün olacak. O zaman De Gaulle'nin endişelerini mucip olan Amerika'nın Avrupa'yı yalnız bırakmasından doğabilecek tehlikeler de daha kolay önenebilecek.

İRAN

Keşmekeş

Muhafazakar İngiliz gazetesi «Daily Telegraph»un da ısrar ettiği üzere feodal bir düzenin hâkimiyetinde buhman İran gâflet uykusundan uyanmaktadır. Gerici kuvvetlerin kadınlarla oy hakkı verilmesini önlemek için dahi çeşitli gürlütüler yaptıkları, olaylar çıkardıkları bu ülkede ciddi sosyal reformlara girişmek cesaret isteyen önemli bir dâvâ. Gerici kadınlara oy hakkı tanınmasını önlemek için harekete geçtikleri zaman, asil hedefin toprak reformu olduğu biliniyordu. Bu kez girişilecek reformun bir aldatmaca ve göz boyamaca olmadığı anlaşılması ve gericiler; toprak ağaları, büyük sermaye sahipleri, din uluları ve mollalardan meydana gelen malûm cepheyi kurmuşlardır.

Bu madalyonun bir tarafıdır. rakat Şaha, ilerici kuvvetler de karşıdır. Reform hareketiyle dayandığı geleneksel kuvvetleri ayaklandıran Şah, işin ciddiyetine ve samimiyetine ilerici kuvvetleri de loan dıramamıştır. Özellikle Üniversite gençliği Şahın tamamen aleyhindedir. İlericiler, «Şaha hayır, reformlara evet» diyor. İlericiler, bir an önce seçim yapılmasını istiyor. Şah ise, reform projelerini referandumla sunarak seçimleri geçirtirmek istiyor. Böylece Şah sağdan ve soldan gelen iki ateş arasında da kalmıştır.

Cumartesi günü yapılan reform çoğunlukla kabul edildi. Reform tasarıları şunlar:

- 1 — Toprak Reformu Kanununun genişletilmesi.
- 2 — Özel mülkiyette bulunan ormanların devletleştirilmesi.
- 3 — Arazi ve mülk sahiplerinin devletleştirilmiş fabrikaların yardımı ile tazmin edilmesi.
- 4 — İşçilerin, işletmelerin kârlarına ortak olması.
- 5 — Seçim kanununun yeniden hazırlanması.
- 6 — İrfan ordusunun kurulması.

Yeni toprak reformu kanununun göre, mal sahipleri 30 — 500 hektardan fazla toprağa sahip olmayacak. Bu toprakları işletmiyen toprak sahipleri ise ya kiraya, ya yarıya verecek; ya da satacaktır. Fazla toprakları ellerinden alınan ağalar 10 değil 15 yılda tazmin edilecek. Dini vakıflara ait topraklar satılmayacağından 99 yıl süre ile kiralanacak. Yeni toprak reformuna ayak uydurandan biri de Dr. Musaddik. Eski Başbakanın çocukları, babalarına ait beş «Köy»ü hükûmete teslim ettiler.

Zanjan'da toprak dağıtan Şah, babasından miras kalan ormanları asil sahibine yani ulusa iade ettiğini açıkladı ve ormanların devletleştirilmesinde ilk önemli adımı attı.

Bu arada işçilerin sosyal sigortalara üye olması, köy kooperatiflerinin bütün ülkeye yayılması için çalışmalarına başlandı.

Bütün bunlar, çok iyi çok güzel. Hepsini de İleri yönde reformlar. Yalnız Şah, bu reformları hangi sosyal kuvvetlere dayanarak başarabilecek? İleri reformlar, ilerici kuvvetlere dayanarak yapılır. İlahi kudretlere sâhip olmadıkça, ilerici kuvvetlere cephe alıp, ilerici reformlar yapılabildiğini tarih yazmıyor.

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ

Sayın kurucularını ve üye terini aldat ve teberrularını aşağıdaki banka hesabına yatırmaya çağırırız.

Hesap No: 921

Emlak Kredi Bankası
Yenişehir — ANKARA
YÖN — 12

FRANSA'DA SOLUN DURUMU

En uzun yıl

Geçen Kasım ayında yapılan Fransız genel seçimleri sonucunda General De Gaulle'e kayıtsız şartsız bağlılıktan başka programı olmayan U.N.R. = yeni Cumhuriyet için Birlik Partisinin Parlamentoda çoğunluğu sağlaması, komünistler dışındaki solcu yazar ve düşünürleri harekete geçirdi. Bunların başında, haftalık «L'Express» dergisinin başyazarı J.J. Servan — Schreiber de var. Seçimlerden sonra «iyi bir ders» başlığı altında yayınladığı yazısı Fransadaki ilerici çevreler arasında büyük bir ilgi ile karşılanan yazının bu defa aynı dergide, 1963 yılının solcular için kesin bir önem taşıdığını belirten bir makalesi çıktı. «En uzun yıl» adını taşıyan bu yazının Türk ilerici aydınlarını ilgilendirecek parçalarını özet olarak yayınlıyoruz.

Hızlı bir şekilde kazandıktan sonra, Sol'un yapacağı ne iş kaldı? Sol'un muhtevası ne oldu, savası nasıl yapıldı? Sol'un şu kararısız, parçalanmış, birbiriyle düşmüş haline bakın.

Bu soruları soranlar, bu şikâyetleri yükseltenler, hâhki olarak, Sol'un De Gaulle'çiler karşısındaki tutumunu yeniden taysin etmesini, kendine bir program çizmesini, kısacası «yaşamını» istiyorlar. Biz bu işi tek başımıza yapmak iddiasında değiliz. Bunun için çok adam ve zamanı ihtiyacımız var. Fakat, yeni yılın bu ilk haftasında sükkünetle düşündüğümüz zaman körlük yonuz ki, meselemin çözülmesi çok güç olsa bile, açık olarak ortaya konuşma sandığı kadar zor değildir.

Meselemin bir muhtevası, bir de metodu var. Muhteva alabildiğine açık ve aydınlık; İktidar tamamen büyük iş adamların, büyük bankaların, büyük sanayinin, silah tüccarlarının menfaatinin temsil eden bir politik örgütüne elindedir. Fransa şu günün vakitliyle Başkan Eisenhower'ın tehlikesine işaret ettiği bir «Sınırlı» askeri kudretin temsilcisi durumundaki U.N.R. partisi lidere ediyor.

Bu parti muhafazakâr ve gerici midir? Hayır. «Figaro» gazetesini ve M. Pinay'ı korkutan bir parti muhafazakâr olmaz. Tersine, U.N.R. dinamikdir, çığırına uygundur. Öyle işe bizi ondan ayıran nedir? Biz bu partiden esasta ayrılıyorz, çünkü o tamamen büyük intiyazların, çıkarların hizmetindedir. Şüpheli emiyelim ki U.N.R. Fransız e-

konominin gelişmesini sağlayacak, kasaları dolduracak kudrettedir. Ama hangi kasaları? Bütün mesele buradadır.

Fransanın son bir yürek kalkınma hızı yüzde 6 yılı bulmuşta, bundan kim faydalanıyor? Bence, bütün Fransızlar «ama ortada» bir nisbet meselesi var: De Gaulle rejiminde kalkınma hızının yüzde 2 ile 3 ü halkın yaşama seviyesinin yükselmesine, geri kalan yüzde 3 ile 4 ise büyük ağaların cebine gidiyor. Bunun münası şu: Kalkınma kârlarının yarısı Fransız halkının yüzde 90 unu, öteki yarısı ise yüzde 10 u temsil eden azınlığın elinde oluyor. Bu rakamlar aslında gerçeğin üstünde değil aştırmadır. Zaten resmi istatistikler de şunu açıkça gösteriyor ki, kalkınma hızı artınca, rahat yaşayan ve servet biriktirenlerle kat kânat geçimlerin arasındaki uçurum kapanacağı yer de şimdide genişlemektedir.

Bu halde, muhtevası ve realist olalım. Sol hareket kendisine tek cumlelik bir siyasi savaş programı çizmek istese bunu kolayca yapabilir. Meselâ der ki, biz bu nisbeti temelinden tersine çevirmek istiyoruz. Yani milli gelir yılda yüzde 6 bir artış gösteriyorsa bunun yüzde 3 i halkın büyük çoğunluğuna, yüzde 1 i de büyük tüccara gıtmelidir. Ancak bu şekilde, yavaş yavaş fakat durmadan sosyal adalet yolunda ilerlemiş, herkese eşit sans tanıyan bir rejime yönelmiş oluruz.

Bu yüzde 6 kalkınma hızında yatırımlarla ülkenin paylarını ayırmak lâzım, diyenler çıkabilir. Ama sonuç değişmez, çünkü tüke tilmeyip yeni yatırımlara tahsis olunan servetlerin bir kısmı kamu

zararına geçse bile, öteki kısım doğrudan doğruya ve kontrolsüz olarak büyük servet sahiplerini besler.

Yukarıda söylediğimiz nisbet de kişisel politikacılara ve iktisat uzmanlarına göre, gerçekleştirilmesi son derece katıksız işlemlere bağlı bir iştir. Buna yapabilmek âdeti yeni bir toplum yaratmak demektir. Evet, bu böyledir, fakat son müzdekl yillarda bizim konuşmuş bunu bığardığı takdirde, yepyeni, sonsuz imkânlar önümüze açılacak toplumun bünyesi bütün cepheleyle, sosyal, ahlâki, insani ve teknolojiyle topyekân değişecektir.

Dâvamız tarihi kolay, gerçekleşmesi çok güç. Sınırlı muhtevadan metoda geçelim.

Sol kanat iktidara nasıl geçebilir? İktidara geçmek için nasıl hareket etmelidir?

Burada da meseleyi basite irca etmek lâzım. Öalimünde seçimlere ille yıl var. Bu kısa zaman içinde, terâkkîye ve sosyal adalete inanmış adamlar arasından — yani solculardan — yetkili, teselli, halkta büyük menfaatilerin kârlarına donatılı ve kararlılık fakat hiç bir lâviz vermeden dikilen sağlam bir ekip kurmak ve bu ekibin etrafında labyetleri birleştirmek. Seçimlere böylece girmek. Zafere ulaşmaya yeni problemler ortaya çıkacaktır. Yeni ve çözümleri çok güç problemler. Fakat bunlar bugünün meseleleri değildir.

Bu büyük siyasi teşebbüs için 1963 yılı (tâki 6 Haziran 1964 gününe) Müttefik kuvvetler için hazırlanmış önemli bir dâvâdır. Fransa sâhilleri ne ilk çıkarma yapılan o gün hakkında Mareşal Rommel şu kehaneti bulmuştu: «Çıkarma günü kat'i neticeli olacaktır. Eğer o günün akşamında müttefikler sahilde tutunamıyorsa belki de bir daha hiç bir zaman buna muvaffak olamayacaklardır. Fakat bir, iki köprü başı kurabilirlerse biz mahvolduk demektir. Belki de daha uzun aylar geçecek, birçok sayışlar verilecektir fakat harbin kâderi o gün belli olacaktır. Onlar için de, bizim için de o gün uzun gün olacaktır.»

Eğer 1963 yılı takviminin son yarığın kopmuş gün sol kanat ekibini kurmamıya, ilk direklerini dikmemiye, aralarında ki ayrılıkları gidermemiye, 1965 için departe kurmuş ve çok geç kalmış olacaktır. Ekip kurulmuş, etrafında kümelenme sağlanmışsa, ümide yer vardır.

Geleceğin tarihçileri bu yılı karar yılı gözüyle bakacaklardır. Fransanın bugünkü hâkimleriyle sosyal adaletsizliği hafifletmek için iktidara geçmek isteyenler arasında enerji yarışması başlamıştır. Onlar için de, bizim için de bu yıl en uzun yıl olacaktır.

“Kelleci Memet” üzerine

S on yıllarda mameleketimiz de edebiyat genel bir durgunluk geçiriyor. Şiir hemen hemen yok oldu Hikâye de öyle, eleştirme ve deneme. Buna karşılık edebiyatın şöyle böyle canlılık gösteren dalları da var. Örneğin oyun yazarlığı. Bu durgunluğun içinde iki dal var ki, canlılığını koruyor, gündün güne de gelişip açılıyor: Roman ve mizah.

Roman da mizah da son sekiz on yıldır edebiyatımız içindeki en parlak devrelerini yaşıyorlar. Günden güne de gelişiyorlar. Gerçekten güçlü, gerçekten Batı ve Doğu'daki roman ve mizahla boy ölçüşebilecek eserler ortaya çıkıyor. Ne var ki, bütün bu eserleri verenler de genç kuşaklardan değil. En azından çünkü kuşağın yazarları. Aziz Nesin de böyle, Kemal Tahir de, Yaşar Kemal de, Orhan Kemal de. Yeni kuşaklar gütrede, eleştirmede, denemede daha kendilerini bulamadı, roman ve mizah yazarlığına ise başlamadılar bile. İşte edebiyatımızdaki durgunluk buradan geliyor.

Edebiyatımızdaki bu durgunluğu sadece bazı eski kuşak yazarları zaman zaman yürüyor, ortaya gerçekten gör kamastırın bir eserle çıkarıyorlar. Edebiyat dünyasının tek hareketi de bunlarınki oluyor. Üst yanı küçük dedikodular, sen - ben kavgaları, birbirlerinin ne dediklerini dahi anlamayan bir sürü karalamacı.

İşte bu karamsar tablonun içine son günlerde bir yeni ışık düştü. Kemal Tahir'in yeni bir romanı Remzi Kitabevi tarafından yeni Türk Yazarları serisi arasında yayımlandı. Kelleci Memet, yazarın kitap hâline getirilen ve çoğu iki kere bastırılan romanlarının dokuzuncusu. Kemal Tahir bugüne kadar sekiz roman, biri de büyük hikâye lerden meydana gelen kitaplarında kendisine iki insan tipi seçmiştir. Bunlardan biri Orta Anadolu insanıdır. Bu insanın kaderi ve yaşayışı, diğeri de Meşrutiyetten gelip Kurtuluş Savaşını geçiren İstanbul insanıdır. Sağır Dere, Kırduman, Rahmet Yolları kestii, Yedi Çınar Yaylası, Köyün Kanburu ve son olarak Kelleci Memet'in kahramanı İleri Orta Anadolu insanlarıdır. Köylüdür. Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahbusu, henüz kitap hâline getirilmeyen ama bir gazetede yayınlanan Yorgun Savaşçı ise, İstanbulluyu ele alır. Kemal Tahir birinci tip romanlarında yer yer ikinci tipine, ikinci tip romanlarında da yer yer birinci tipine de yer vermektedir.

Edebiyatımızın roman dalının, gerçekten sayın üçü beşi geçmeyen ünlü kaleminin en önde gelenlerinden biri ve belki de birincisi olan Kemal Tahir'in romanlarında burcu burcu tüten şey gerçekçilik, muhayyileye yer bırakmayışı ve yalın gerçekleri ustaca bir kompozisyonla göz önüne koyuşudur. Kemal Tahir, bütün romanlarında olduğu gibi, Kelleci Memet'te de gülden, romantizmden uzaktır. İşlediği konuyu takır takır ve oldukça kuru bir üslûla ortaya koymakta, buna karşılık, ele aldığı tipleri, ancak büyük romancılarda görülen bir maharetle didik didik etmektedir. Diğer romanlarında olduğu gibi, Kelleci Memet'te de Kemal Tahir soyut tipler yaratma maktadır. Yaşayan veya bir zamanlar yaşamış olan tipleri kendi hayat hikâyeleri içinde nasıl yaşamışlarsa nasıl yaşamaları gerektiğini öylece okuyucunun gözleri önüne koymaktadır. Gâlibi de, takio ettiği bu yol en sağlam yoldur.

Kelleci Memet'te anlatılan şu dur: Çankırı Köylerinden birinden bir delikanlı hapisaneye düşmüştür. Suçu, yanında yanama olarak ceza olanı...

Kemal Tahir

sebebiyle öldürmesidir. Yaşamın küçük oluşu, dolambaçlı bazı tahrikler Kelleci Memet'in altı yıl gibi oldukça az bir ceza yemesine yol açmıştır. Kelleci Memet, ergenlik çağı yeni atlatılan kavruk, cahil ama vücutta iyi gelişmiş bir köy delikanlıdır. Çankırı hapisanesindeki günleri hergün yeni şeyler öğrenmekle geçer. İyi niyetlidir, meraklıdır. İtilir, kakalanır, horlanır ama insanla hayvan arası insani yakınlıkla bütün bunlara aldırmaz. Başlangıçta, varlığı organları arasındaki yapı çiziminden uzaması ve mahkûmiyetinin kesinleşmesi içinde, paçayı ucuz kurtaracağı kanısındadır. Hapisten çıkacak köylüüne dönecek, kasılla öldürdüğü ama yargı karşısında kaza ile öldürdüğünü ileri sürdüğü ağasının üvey kızıyla evlenecektir. Düşleri, hayalleri hep bu zemin üzerindedir. Hapisanede okuma yazma, sanat öğrenme çabasına kapılır. Didişir, uğraşır. Kendisine kolaylık gösteren başka mahkûmlar da vardır. İstanbullu Gazeteci Selim Bey, kendi köylüklerinden Hatip Hoca

ona yüz vermeyen, ama pek de belli etmeden onu kollayan insanlardır. Kelleci Memet'i hapisanede sevenler kadar sevmeyenler, çekemeyenler, sönmürmek isteyenler de vardır. Kemal Tahir romanında bütün bunları o çevrenin diliyle ve bir objektif sadakatıyla, ama lüzumsuz bilgileri, lüzumsuz tasvirleri süzüp atan bir objektif sadakatiyle okuyucunun önüne koyar.

Günün birinde Kelleci Memet'in mahkûmiyetinin kesinleştiği haberi gelir. Bunu, ağasına babasının öldürdüğü kızın, öldürdüğü adamın oğluyla evlendiği haberi takip eder. Kelleci Memet Çankırı hapisanesini bırakır kaçar.

İkinci Dünya savaşının başladığı ilk yıllarda Çankırı hapisanesindeki bu olayı Kemal Tahir öylesine duru, öylesine başarılı anlatmıştır, çerçeveyi öylesine iyi çizmiştir ki, Kelleci Memet'i okuyan okuyucu, ister istemez kendini çok kere gazeteci Selim Beyin, Kelleci Memet'in, Hatip Hoca'nın, Cinci Nezirin, Terzi Bekir Usta-

nın, Şeker Eminin havasına girmekte, Çankırı hapisanesinin avlusunda zafese kapatılmış bir kuş gibi hissetmektedir. Kellecinin hapisaneden kaçışı, kuşun kafesinden bir diye çıkışına benzemektedir. Roman, jüdenmaların, gardiyanların Kelleci'nin peşinde bir süre avında iz sürer gibi iz sürmeleri temâsında son bulmaktadır. 16 sındaki genç İrfan Kelleci yakalanır mı yakalanmaz mı, ölünü alır mı almaz mı? Bu soruların cevabı verilmemiştir. Balzac gibi, seri ve sürekli romanlar yazma yolunda olan Kemal Tahir, pek muhtemeldir ki, ileride bir başka romanında bu sorunun cevabını verecek, çevreyi bir kere daha dile getirecektir.

Kısaca söylemek gerekirse, memleket gerçeklerini kitaptan öğrenmek zorunda olanlar için Kelleci Memet, mutlak okunması gereken bir kitaptır. Memleket gerçeklerini bildiklerini sananlar da bu kitabı okumalıdır. Zira okudukları roman görecektir ki, görüldükleri sanılan pek çok gerçek soyut bir romancının kalemiyle çok kere görüldü sanıldıkça daha derinlerde-

“Sanat ve Sosyalizm”

Selâhattin HİLÂV

Sanat yaratıcılığı alanı, gerici düşünceyle, bilimsel ve ilerici düşüncenin üzerinde savaşmaları son alanlardan biridir. Düşünceden çok duyguya, kavramdan çok imgeye (imaja) dayanan sanat yaratıcılığı, bilimin aydınlığına çekerek incelemek kolay olmaktadır. Bu güçlüğün kaynağını toplum içindeki belli bir takım sınıfların toplum gerçeklerinin açıklanmasından tedirgin olmasında aramak gerekir. Ama bugün, bir takım toplum gerçeklerinin, bilim ve düşünce alanı dışında bırakılmak istenmesinin nedenini bile yine bilimle açıklayacak durumdayız. Bilimin, tabiat gerçeklerinden yüz yıllarca sonra toplum gerçeklerini irdeleyebilmesinin tarihi gelişiminde belirli güçlerin ortaya çıkmasıyla mümkün olduğunu biliyoruz artık. Din, hukuk ve felsefenin yanı sıra sanat doğuran koşullar (şartların) ve bu kurumların toplum hayatında oynadığı gerçek rol ancak on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkarılabilmektedir. Böylece, insanın kendi ürünü olan ama yaratıcısından kopup ayrılarak bu yaratıcıyı egemenliği altına almış bulunan kurumlara karşı hiç olmazsa düşünce alanında kesin bir yenilgi kazanılmış oluyordu. Başka bir deyişle, insan, kendi toplumsal ürünlerinin gerçek kimliklerini ortaya koyarak, özgürlüğe doğru atacağı adım temellerini yaratmış oluyordu.

Bu açıdan ele alındığı zaman, sanat ve edebiyatın henüz anlaşılmasız ve açıklanamaz bir «duygulanma» ya da «esinlenme» (İlham edinme), ya da toplum hayatıyla hiç bir ilişkisi olmayan bir yaratıcı gibi görüldüğü ilkenimizde, ünlü bir sosyalist düşünürünün yani Plehanov'un ve Jean Louis Lecercle ile Pierre Albouy'nin yazdıkları incelemeleri içine alan bir kitabın yayımlanması, üzerinde dikkatle ve ilgiyle durulması gereken bir olaydır.

«Sanat ve Sosyalizm» adlı bu ki-

tabın ilk bölümünde, Plehanov'un şu incelemeleri yer alıyor: Materyalist Tenkidin vazifeleri, Sanat ve Sosyal Hayat, Çernişevski'nin Estetik anlayışı, Bielinski'nin Edebiyat hakkındaki fikirleri, Lanson'un «Fransız Edebiyatı Tarihi» Üzerine Notlar, Henrik İbsen, Tolstoy.

«Materyalist Tenkidin Vazifeleri»nde Plehanov, bilimsel estetiğin amaçlarını açıklıyor. «Tenkidcinin ilk vazifesi, belli bir eserdeki fikri, sanat dilinden sosyoloji diline çevirmek, belli bir edebî hâdisenin sosyolojik muadili diyebileceğimiz şeyi tayin etmektir.» (S. 11) diyor. Daha başlangıçta, estetiğin, kural koyucu soyut bir arayış olmaktan çıkıp, toplumsal ve tarihsel gelişmenin içine verileştirilmesi ve somut tarih gerçekliği çerçevesi içinde ele alınması gerektiğini açıklıyor, Plehanov. Ne var ki, yazar, bu sözlerin hemen ardından, estetiğin sanat eserinin temelindeki toplumsal gerçeği ortaya çıkarmakla amacına ulaşmış sayılmayacağını ve bir eseri sosyoloji bakımından ele aldığımız gibi sanat değeri bakımından da ele alarak değerlendirmenizi gerektiğini söylüyor. Yani, bir eserin niçin belli bir anlam taşıdığını açıkladığımız gibi niçin etkileme gücünü taşıdığını ve hangi eserlerin bu gücü taşıma yetkinliğini gösterdiğini de açıklamamız gereklidir. Ama böyle bir değerlendirme, soyut biçimde kural koyan, ve sanatın etkinliğini metafizik kaynaklarda arayan bir estetik değil, yine bilimsel metodlar kullanan bir estetikle yapılabilir ancak. Yankı ki Plehanov, bütün hayatı boyunca yaptığı ve önemli örnekleri, kitapta yer alan incelemelerinde, sanatın ancak sosyolojik yönüyle ilgilenebileceği ama bu çalışmaların ardından değerlendirme aşamasına varan bir bilimsel estetiğin ortaya konulması gerektiğini de açıkça belirttiği halde, bunu yapacak zaman bulamamıştır.

Plehanov'un kullandığı metodun

ilgi çekici sonuçları kitapta yer alan öteki incelemelerinde de açıkça görülmüyor. Özellikle «Sanat ve Sosyal Hayat» adındaki incelemede verilen sonuçlar, «Sanat için Sanat» ya da «Toplum için Sanat» tezlerinin hangi toplumsal koşullar içinde ortaya çıktığını ve bu koşullara göre «ilericilik» ya da «gericilik» niteliklerini taşıdığını, bilimsel bir biçimde göstermesi bakımından önemlidir. Bu araştırmanın ışığında ele alındığı zaman hem Batı'da hem de bir zamanlar yurdumuzda moda hâline gelmiş olan «Sanat, sanat için mi yoksa toplum için midir?» tartışmasının ne kadar gülünç olduğu kolayca anlaşılır.

Plehanov, Çernişevski ve Bielinski ile ilgili incelemelerinde, bu yazarların içinde yaşadıkları koşullardan doğan sınırlı estetik ve sanat anlayışlarını ele alarak, doğru ve yanlış yanlarını açıklıyor. Yine bu bakımdan, tanınmış Fransız Edebiyatı tarihçisi Lanson üzerine yazdıkları da, daha ileri ve kavrayıcı bir açıdan ele alındığı zaman bu büyük tarihçinin içinden sıyrılmadığı düşünce belirlemelerini açığa çıkarmak bakımından ilgi çekicidir.

Kitabın ikinci bölümünde yer alan ve Jean - Louis Lecercle ile Pierre Albouy'nin birlikte yazdıkları «Edebiyat İliminin Problemleri» adlı incelemede, sanatın özü, sanat eserlerinin kökeni, sanatın gerçekleştirdiği iş ve yaratıcılığın bilimsel ile ilgili konular ele alınıyor. Genel bir bakışla ele alınmış olan bu konular, bilimsel bir anlayışla sanatın toplumdeki yeri ve toplumun temelinde olan bağlılığın açığa vurması bakımından çok önemlidir. Özellikle, sanatçının, toplum gerçekleri üzerine bilimsel bilgiler edindikten sonra artık kişisel gibi davranarak, ne yaptığına bilmeden sorumsuz bir insan olmaktan çıktığını ve sanatçı bilimsel sorumluluğunun, sanat yaratımını yaratıcılık temel gerçek olduğunu belirten yerler, hem sanatçılarımız hem de sanatseverlerimiz için uzun uzun düşünülmeye değerdir. Sanatçının ana sorunu olan «yarına kalma» üzerine bu incelemede şöyle deniyor. «Bir eserin asıl değerli olan yanı, geleceğe bakan yanındır.» (S. 144) Yine aynı konuda sunlar da söyleniyor. Ancak kendisini tam dekadens hâlindeki sömürücü sosyal kuvvetlerin mutlak surette hizmetine hâsreden reaksiyoner sanattır ki, zin-

de kuvvetlere karşı müdafasını üzerine aldığı temelle beraber yok olup gider. İlerici sanat ise aksine yüzyıllar boyunca yaşamak üzere yaratır ve insanlığın kültür hazinesine yeni yeni değerler kazandırır. İlerici sanat, bunu, tekmlî haldeki sözcüklerini etmek suretiyle yapar.» (S. 145)

«Yarına Kalma» sorunu ile doğrudan doğruya ilgili olan «Şaheserlerin Yaşamaları» sorunu da, bu incelemede «yabancılaşma» bakımından açıklanıyor. Lecercle ve Albouy, şaheserlerin insanın kendi ürünlerinden yabancılaşması karşısında kazanılmış birer yeni olduğunu söylüyorlar. Yani her şaheser, insanın kendi kendisini benimsemiş için, tarih boyunca ileri attığı bir adımdan başka şey değildir. Yine aynı konuyla ilgili olarak, tarih boyunca yaratılmış olan şaheserlerin ancak toplumcu bir düzen içinde gerektiği gibi ve eksiksiz olarak anlaşılıp beğenilecekleri, çünkü insanın kendi öz benliğine, ancak bu düzen içinde kavuşabileceği açıklanıyor.

Bu incelemenin ilgi çekici başka bir yanı da ilerici edebiyat ile folklor arasındaki bağlantılara değinmiş olmasıdır. Yurdumuzda, çeşitli nedenlerden ötürü, ilerici edebiyat, halk yaratıcılığına içine alan folklor ile bir tutulmuş ya da bir tutulmak istenmiştir. Oysa ilerici bir dünya görüşü siyasal alanında olduğu gibi sanat alanında da, halk bilimine sokuşturulmuş olan gerici öğeleri (unsurları) ayıklamak amacını güder. Kâhri eserler yaratmak bakımından halk ve halkın sanat alanındaki ürünlerine eğilmek zorunlu ve faydalı bir davranıştır. «Ancak unutulmamalı ki, folkloru alt her şey ilerici değildir.» (S. 152)

Lecercle ve Albouy'nin inceleme si, «biçim» sorununu ele alarak sona eriyor. Yazarlar, biçim ile düşünme diyalektik birliği yerine, yalnızca biçimin öncelliğini ileri sürer ve yaratıcılığın amacını biçimden gören sanatçıları halkı olarak eleştirerek biçimselizm (formalizm) kenli kendini yakacak kadar ileri gitmek durumuna düştüğünü söylüyorlar.

Kısa bir tarama yazısında özelleştirilecek kadar çeşitli konuları ve sorunları ele alan incelemeleri kapsayan «Sanat ve Sosyalizm»i bütün sanatçılara ve sanatseverlere tavsiye ederiz.

II - Marksizm, Memleketçi Sosyalizm ve ihtilâl

Memleketçi sosyalizm, on dokuzuncu yüzyılda Marksın müşahede ve izah ettiği çerçevede bir sosyalizma değildir. Marksın, çağımızın fikir, doktrin ve rejimlerdeki tesirlerini inkâr etmek kimsenin aklına gelmez. Bilhassa onun diyalektik determinizmi, tarihin materyalist telâkiki yolundaki sentezleri bu çağın en çok etki yapan fikri prensipleridir.

Fakat onun sosyalizmi, proletarya ve kapitalist sınıf arasında gittikçe keskinleşmesini mukadder gördüğü sınıf tezadının, ihtilâl yoluyla çözümlenmesi hareketidir. Ona göre bu hareket temelini proletarya sınıfının, içişleri, daha istihsal safhasında yarattığı fazla kıymetten, yâni proletaryanın çalışması hakkından alır. Ona göre sermaye terakümünün kaynağı bu çalışması hakkından. Gergi Rusya'da Kapitalist - Proleter münasebetleri, kemiyet bakımından tam gelişmiş değildi. Fakat Devletle halk arasındaki uçurum, toprak ağalarının ve kilisenin yarattığı tezatlar, teşkilât, dikta ve ihtilâl tecrübeleri ve nihayet Birinci Dünya savaşında Rus idarecilerinin harp meydanlarında israf ettikleri kanlarla bu şartlar tamamlanmıştı. Yâni bütün bu şartlar içinde komünizm, Rusya'da dayanacağı zemini buldu.

Zamanımızda değişen şartlar

Fakat zamanımızda, demokrasi ülkelerinde, sınıf münasebetleri, toplumların sosyal yapısı ve sosyal kimyası değişmiştir. Bugün ne Batıda, ne Doğuda, kapitalist ve proletarya münasebetleri; emaletin kaderini tayin edebilecek bir keskinlik arz etmemektedir. Çağımızın toplum yapısında ve bağışta olarak şu yeni unsurlar belirmiştir.

— Devletin, bir sınıfın icra organı olmak vasfı zayıflamıştır.

— Devlet iktisadi hayata, toplum yararına olarak müdahaleci olmuştur.

— İktisadi nizamda kamu sektörü meydana gelmiştir.

— Proletarya teşkilatlanması, fakat mücadelesini sendikalar yoluyla iktisadi alana yöneltmiştir.

— Asgari yevmiye, asgari geçim indirimini gibi yeni emalet unsurları belirmiştir. İş kârunları ve sigortaları devlet yapısına girmiştir.

— Nüfus ve istihlak ve alın gücü boyuna artmaktadır.

— İktisadi bürhanlar artık eskisi kadar tehlikeli değildir.

— Sosyalist bir kategori olan plân ve plânlılık, bir had dehşetinde olsa da demokratik ülkelerde de benimsenmiştir.

— Alış, veriş, fiyatları, ihtilâl ve ihracat, krediyi, işçi hareketlerini sermaye hareketlerini, yatırımları ve safreyi toplum hesabına ayarlayan kanunlar ve merkezler vücut bulmuştur.

— Müteziyet gelir vergisi yoluyla ağır kazançların törpülenmesi, veraset ve ihtilâl vergileri yoluyla müteziyetin servetin bir müddet sonra topluma istikali yolları bulunmuştur.

— Kooperatifçilik, memleket ölçülerinde gelişmiştir.

— Her memlekette sosyal eğilim, hattâ sosyalist hedefli olmayan partilere de hâkim olmuştur.

Bunlardan başka on dokuzuncu yüzyılın en büyük hâdiselerinden olan Milletlerarası pazar kavgaları, sömürge boğuşmaları ve koloni harpleri ortadan silinmiştir. Bunların yerine ve on dokuzuncu yüzyılın aksine olarak, Milletlerarası iktisadi entegrasyon ha-

Şevket Süreyya AYDEMİR

reketleri, pazar birleşmeleri, Milletlerarası iktisadi yardımların işleri ve organları vücut bulmuştur. Milletlerarası iktisadi işbirliği ve bu arada az gelişmiş memleketlerin kalkınma ve yatırım işlerinin, Milletlerarası hibeler, krediler ve teknik yardımlarla düzenlenmesi, yeni bir tip sömürgecilik anlayışı devam etmekte beraber çağımızın keza yeni hâdiseleridir.

Hattâ şimdi bu hareketler öyle mikyaslar almaktadır ki, bir müddet sonra bizzat Sovyetler Birliği blokunun, Batı ülkeleriyle pazar anlaşmaları araması yadırganacak bir ihtimal değildir. Çünkü demirperde sınırları artık askerî bakımdan olduğu gibi, iktisadi bakımdan da önemini kaybetmektedir.

Dünya harpleri ve dünya ihtilâli

Marksın ve Leninin anlattığı tarzda Milletlerarası savaşların sonucunda dünya ihtilâlinin başarı ması görüldü, artık tarihe karışmış olsa gerektir. Halbuki onlara göre, ilk dünya savaşından sonra çıkan bir parçanında, İkinci Dünya Savaşından sonra dünyanın daha büyük bir parçanında, üçüncü Dünya Savaşından sonra ise bütün dünyada komünist ihtilâlin muzaffer olacağı sanıyordu.

Fakat atom ve elektronik sanayinin bugünkü imkânlarıyla girişilecek bir dünya savaşı, bütün dünyanın ölümlü demektir. Hele dünya savaşı sayesinde, dünyanın bir merkezinden, meselâ Moskova'dan idare edilecek bir strateji ve Kralordü yardımıyla ihtilâli Avrupa'ya yaymak plânı şimdi çocukça bir hayal derecesine inmiştir. Çünkü böyle bir anda ve böyle bir takım ordular yürüse bile, bu orduların kısa bir zaman sonra oralarda bir takım kopmuş kuvvetler halinde erimesi mümkündür.

Hülâsa şimdi «sülh içinde ve yansına yaşama» prensipi geçici olmak vasfını kaybetmiş görünmektedir. Doğu Berlin kongresi hazırlıkları arasında Krugçev'in «Bir memlekette komünizmin olması veya tutunması için harp etmeyeceklerini» ilân etmesi, Berlin kongresi sırasında «Bir atom savaşının dünyayı mahvedeceği, dünya hava kuşağını zehirleyeceği, Amerika'ya karşı atom harbinde zaferin kime nasip olacağını bilinmeyeceği, savaşın sonra muzaffer olanın da yaşayamayacağı» gibi sözleri, yeni bir tarihi gelişmenin belirtileridir. Hattâ bu arada kapitalist âlemin bütün taraflarından faydalanmanın gereği bile açıklanmıştır.

Nihayet komünizmin artık bir ülkeler hareketi halini aldığı, birbirinden bağımsız komünist ülkelere doğru gidildiğini ve zamanımız dünyasında komünist olan ülkeler gibi, komünist olmayan ülkelerin de pekâlâ ve yansına yaşayacaklarını, meselâ Türkiye'nin bu komünist olmayan ülkelere olacağını belirtmekte bir isabetsizlik yoktur.

Bir çağ değişimi

Bir çağ değişimi içindeyiz. Bu çağ değişimi, bütün dünya ülkelerinin yapısında, etkiler yapmaktadır. Ülkeler arasında sosyal, ekonomik, teknik akımlara vücut vermektedir. Bütün dünya «tek bir dünya» ya doğru sürüklenmektedir. Ama bu tek bir dünya, ne komünizmin, ne kapitalizmin tek dünyası olamaz. Şimdi Batı demokrasileri, az gelişmiş ülkelerin memleketçi sosyalizmleri ve komünist ülkelerin çekiminde üç manzara belirmiş olmakla beraber bir tek dünya, aradaki perdelerin zayıflaması gidiciyi işaret etmektedir. Her ülkenin, ister komünist, ister kapitalist olsun birbirinden en değerli fikirleri, usulleri, organları ve tekniği alacağı günlere erişmiş bulunuyoruz. Nitekim komünist âlemden gelen plânlılık, her memleketin kendi yapısına ve ihtiyaçlarına uydurularak, şimdi Orta Afrika ülkelerine kadar yayılmıştır.

Hülâsa toplumlar icadiyle derebey sâhibleri nasıl kapılarını açmış ve boşalmışlar, milliyetçiliğin alevlenmesiyle sömürgeci müteziyetleri, hem de toplar tüfekleriyle nasıl kapı dışarı etmişlerse, atomun parçalanması ve elektronik sanayinin gelişmesi, nasıl

dünya ihtilâli çabasını ve dünya savaşlarını önleyorsa tek bir dünya da ve bütün ülkeler arasındaki işbirliği de, şimdi bize korku zalan bir takım problemleri öylece kadro dışı bırakacaktır.

Yeni ölçüler ve hürriyet anlamı

Arık ölçüler değişmektedir. Şimdi hangi ülke Milletlerarası işbirliğinde daha şahsiyetli yer alırsa, hangi ülke kendi içindeki çalışmaları daha iyi düzenlerse, hangi ülkede fert tekniği daha iyi sahip olur, fakat ona esir olmazsa, o ülke daha mes'ut olacaktır.

İnsanların hürriyetine gelince, hürriyet bir sokak formülü değildir. Hürriyet, insanlığın tabiata karşı savaşındaki zaferin derecesidir. Pasifikteki bir adada tek başına yaşayan insanın bağımsızlığı hürriyet değil, tabiatın elinde tam bir esarettir. Aynı suretle mağarada, toprak damda, gecekonduya yaşayan, su, yiyecek, giyim, barınma, sağlık, kültür imkânlarından yoksun bir insan, hukuk mânâsıyla ne kadar hür olsa da iktisaden ve sosyal anlamda esirdir.

Memleketçi sosyalizm ve komünizm

Yükarıdanberi dokunduğumuz sebeplerle, memleketçi sosyalizm demek, komünizm demek değildir. İçinde yaşadığımız çağ değişiminin getirdiği yeni problemler dolayısıyla memleketçi sosyalizm, şimdi komünizmin dışındadır. Bu problemler, içeride ve dışarıda her gün gelişmektedir. Bu arada dünya komünizminin ülkeler komünizmi halinde parçalanmasının yarattığı meselelerle, Batıda komünist partilerinin zemin kaybedişini de gereği gibi değerlendirmek gerekir. Çin ve Rus komünist idarecileri, çağın ve devrin takdir bahanda uçları gittikçe açılan görüş ayrılıkları içindedirler. Rus liderinin, Batı kapitalizminin yakında çökeceği hakkındaki görüşleri, eğer geliş güzel söylenmemişse, ihtilâli değil, tekâmülü bir gelişmeyi belirtmekte olsa gerektir. Çünkü bir ihtilâlin itici kuvveti bugünkü Avrupada yoktur.

Az gelişmiş ve İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlıklarına kavuşan memleketlerde ise memleketçi sosyalizm eğilimleri ve tatbikatı, milliyetçi aydınların işlere hâkim olmaları nisbetinde gelişmekte ve buna karşı, komünist eğilimler halk arasında zayıflamaktadır. Bunun Misir'da, Irak'ta, Cezayir'de, Kuba'da ve diğer Afrika memleketlerinde misallerini görürüz.

Türkiyede ise sosyal problem, milli ekonomide kilit noktalarının devlet elinde tutulması ve «faydanın imtiyazı sınıflar yetiştirmek için değil, halk yararına dağılımın düzenlenebilmesi suretiyle çözülebilir. Anayasadaki Sosyal Hukuk devleti ve sosyal adalet anlamlarının tahakkuku için zaten böyle bir çözümlenme şarttır. Türk sosyalizminin savunacağı bu hedefler ise, komünist metodlar ve hedefler değildir.

Hülâsa, rejimleri ne olursa olsun, aralarındaki perdeler gittikçe zayıflayan, açılan ülkelerin teşkil ettiği çağdaş dünya, tek bir dünya olmak yolunda doğum ağları içinde sürünmektedir. Bu gelişme çağdaş tekniğin ve çağdaş zihniyetin bir sonucudur. Bu gelişmede çağın temposuna iyi ayak uyduran ve fena ayak uyduran nizamlar, rejimler, ülkeler ve insanlar elbette ki olacaktır. Ama Türk sosyalizmi, dünyanın bütün bu dâvalarını en iyi şekilde görmek ve çözümlenmek suretiyle kendisini çağın akışına pek sâa uydurabilir. Türkiyede, Sosyalist Kültür Derneğinin tarihi görevi, işte bu sosyal ve ekonomik gelişmelerle bu gelişmelerin temposu üstünde fikir araştırılmaları yapmak, bunların sonuçlarını yaymak ve savunmaktır.

Gelecek yazı:

Emek,
İşçi sınıfı ve
Emeğin sosyal değeri